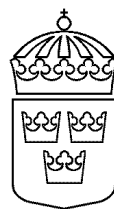

Riksdagens protokoll

2002/03:14

Fredagen den 8 november

Kl. 09.00 – 14.17

Protokoll
2002/03:14

1 § Val till styrelsen för Stiftelsen Riksbankens Jubileumsfond

Företogs val av en ledamot till styrelsen för Stiftelsen Riksbankens Jubileumsfond. Valet avser tiden från och med den 1 november 2002 till och med den 31 oktober 2006.

Kammaren valde i enlighet med valberedningens förslag till

ledamot i styrelsen för Stiftelsen Riksbankens Jubileumsfond
Johan Bygge, finanschef

2 § Ny riksdagsledamot m.m.

Upplästes och lades till handlingarna följande från Valprövningsnämnden inkomna

Berättelse om granskning av bevis för riksdagsledamot och ersättare för riksdagsledamöter

Till Valprövningsnämnden har från Valmyndigheten inkommit bevis om att Björn Hamilton (m), Stocksund, utsetts till ny ledamot av riksdagen fr.o.m. den 7 november 2002 sedan Chris Heister (m) av sagt sig sitt uppdrag som riksdagsledamot. Från Valmyndigheten har också inkommit protokoll angående utseende av ersättare.

Valprövningsnämnden har denna dag granskat beviset för den nya ledamoten och protokollet angående ersättare och därvid funnit att de blivit utfärdade i enlighet med 19 kap. 11 § vallagen.

Stockholm den 7 november 2002

Lars Tottie/

Kerstin Siverby

3 § Hänvisning av ärenden till utskott

Föredrogs och hänvisades

Proposition

2002/03:18 till lagutskottet

Allmänpolitisk debatt

4 § Allmänpolitisk debatt (forts. från prot. 13)

Jämställdhet

Jämställdhet

Anf. 1 CATHARINA ELMSÄTER-SVÄRD (m):

Fru talman! Gomorron! Jämställdhetens gissel tror jag mycket handlar om attityder, attityder som faktiskt finns, som det tar tid att förändra och som vi inte alltid tänker på – attityder som vi inte kan lagstifta bort.

När till exempel riksdagens årliga fotbollsmatch mellan regering och opposition äger rum får kvinnorna inte vara med i regeringens lag, och när Göran Persson presenterade sina nya statsråd glömdes det kvinnliga statsrådet Hallengren bort. Det här händer alltså även regeringen. En kvällstidning skrev på ledarsidan, efter det att statsråden hade utsetts, om ”fyra kompetenta ministrar” och syftade då på de kvinnliga statsråden.

Att det behövs förändringar inser vi nog alla. Men jag tycker att regeringen utgår från fel perspektiv när det gäller jämställdheten. Man söker patentröslöningar på varje enskilt problem och ser inte helheten. Regeringen verkar heller inte ha någon tilltro till varje enskild människa – till det hårt arbetande folket. I stället har regeringen fastnat i de sociala ingenjörskonsterna och kategoriserat in människor i olika kollektiv. Man vill styra dem, men ovanifrån.

Fru talman! Vår utgångspunkt är att alla människor har lika värde och därför ska ha samma rättigheter och skyldigheter, men också möjligheter.

För hundra år sedan var största hindret för kvinnors möjligheter att lyckas i samhället gamla patriarkala traditioner. Kvinnor hade heller inte samma lagliga rättigheter som männen. Från att tidigare ha varit beroende av männen har många kvinnor i dag i stället börjat bli beroende av staten.

Ingen politiker ska få skapa levnadsmönstret för någon enda individ. Politikens uppgift är att skapa möjligheter för det fria valet. Det är just friheten för den enskilde och en grundläggande humanism som är vår utgångspunkt i fråga om jämställdheten.

Men, fru talman, den här friheten kan se väldigt olika ut för var och en av oss. Jag skulle i korthet vilja betona fem friheter som jag tror är viktiga.

Den första friheten är den ekonomiska – att kunna känna en trygghet i att jag kan försörja mig själv och de mina. Utan ekonomisk frihet uppnås nämligen inte ett jämställt samhälle – ett oberoende av stat, av en make eller av andra yttre förhållanden som traditionellt beslutat över enskilda människors ekonomiska situation. Regeringen väljer i stället att öka skattetrycket på människorna och att göra fler beroende av bidragsförsörjning. Detta drabbar i synnerhet kvinnor.

Den andra friheten är den personliga – att känna att man räcker till såväl för sig själv som på jobbet och i familjen. Då är det också viktigt

att man kan välja mellan familj och karriär. Det ska inte vara något tvång när det gäller hur man väljer där. Dessutom är det viktigt hur man kan påverka sin tid, både tiden på arbetet och tiden utanför. Regeringen väljer i stället att driva frågan om att lagstifta om arbetstiden, lika för alla. Man förvägrar vanliga löntagare möjligheten att ha råd med hjälp i hemmet. Detta drabbar i synnerhet kvinnor.

Den tredje friheten är den yrkesmässiga – att kunna välja mellan olika arbetsgivare, att vägra bebiskontrakt, att kunna vara anställd eller företagare utan att drabbas olika av försäkringssystemen eller beskattningen och att kunna verka som egen företagare inom områden som vården, omsorgen och skolan. Regeringen väljer i stället att införa stopplagar och att förhindra konkurrens och privata aktörer i bolagsform. Detta drabbar i synnerhet kvinnor.

Den fjärde friheten är den för familjen – att det faktiskt finns en flexibel barnomsorg med mångfald och valfrihet, att jag kan välja om jag vill vara hemma eller arbeta oavsett om jag är mamma eller pappa. I stället styr regeringen mot *en* barnomsorgsform och gynnar den som väljer en kommunalt subventionerad barnomsorgsform och som dessutom har bra inkomst. Resten får inget. Detta drabbar föräldrars samvete och i synnerhet barnen.

Den femte friheten är den egna friheten och friden – att inte få bli kränkt, mobbad, slagen eller mördad. Därför behövs det en vuxenvärld och en skola som säger ifrån – en rättstrygghet att lita på. Det är därför som det behövs en poliskår med resurser som kan arbeta såväl förebyggande som förhindrande och upplärande. Regeringen har i stället valt att under flera år dra ned på resurserna till polisen.

Fru talman! Det är möjligt att jag här har redovisat en ganska lång väg till att kanske uppnå mer jämställdhet men jag tror att här finns ett annat perspektiv, mer utifrån en individualistisk och humanistisk människosyn.

Avslutningsvis: Låt mig ändå få komma med påståendet att regeringens påtvingade förslag om trängselavgifter i Stockholm dessutom är ett hot mot jämställdheten och att detta kommer att drabba i synnerhet kvinnor.

Anf. 2 Vice statsminister MARGARETA WINBERG (s) replik:

Fru talman! Jag har en fråga till Catharina Elmsäter-Svärd efter detta anförande. Det är en grundläggande fråga som blir vägledande för den fortsatta debatten här i kammaren och i samhället i övrigt. Min fråga är: Anser Moderata samlingspartiet att den bristande jämställdhet som vi upplever i Sverige och i världen i dag är ett individuellt problem eller ett strukturellt problem?

Anf. 3 CATHARINA ELMSÄTER-SVÄRD (m) replik:

Fru talman! Det här skulle man kunna utforma ganska långt, vilket skulle kräva mycket längre tid än den sekund jag har. Men jag tror att det också är ett individuellt problem. Om inte varje människa gör sitt för att ta ett ansvar när det gäller att acceptera att människor har ett lika värde, när det gäller att ha insikten att var och en måste ha möjlighet att uppnå sin frihet i ekonomiskt oberoende, när det gäller den yrkesmässiga friheten och så vidare, då är det också ett individuellt problem. Det kan vi se

Prot. 2002/03:14
8 november

Allmänpolitisk debatt

Jämställdhet

tydligt när olika människor kränker andra, berövar dem deras frihet, slår eller våldtar eller till och med säger: Nej, du får inte komma hit och jobba för du är kvinna. Då är det också ett individuellt ansvar.

Avslutningsvis kan jag hålla med om att det även finns lite sådant som är strukturellt. Men jag har här valt att betona det individuella ansvaret.

Anf. 4 Vice statsminister MARGARETA WINBERG (s) replik:

Fru talman! Om man ser det så betyder ju det att det är den enskildes problem och därmed den enskildes sak att åtgärda det hela. I det perspektivet måste det vara ganska trist att vara politiker. Det betyder ju att det vi kan göra politiskt har väldigt liten betydelse eftersom det till slut ändå är den enskildes eget fel.

Ta frågan om babykontrakt, som Catharina Elmsäter-Svärd själv nämnde. Tror Catharina Elmsäter-Svärd verkligen att detta med er metod att radera arbetsrätten ska kunna ersättas av någonting som blir individuella kontrakt mellan arbetsgivaren och den gravida eller potentiellt gravida kvinnan?

Anf. 5 CATHARINA ELMSÄTER-SVÄRD (m) replik:

Fru talman! Jag skulle nog snarare vilja ytterligare betona för vice statsministern att med rättigheter följer också skyldigheter. Även om jag som individ skulle ha en rättighet har jag alltid en skyldighet. Min utgångspunkt, till skillnad från vice statsministerns, är att vi politiker ska göra det möjligt för människor att uppnå denna frihet. Men glöm inte de mänskliga rättigheterna i botten, där varje rättighet också följs av en skyldighet.

Anf. 6 TINA ACKETOFT (fp):

Fru talman! Om jag är ny kan jag ju förlita mig på mitt ämne, för det är gammalt.

Jämställdhet har varit på agendan så länge att majoriteten nog vid det här laget tycker att vi borde ha uppnått den. Tyvärr är det nog så att en stor del av oss tror att vi har uppnått jämställdhet, att de skillnader som i dag finns mellan könen faktiskt beror på att vi har vissa medfödda egenskaper. Man ser alltså inte de rådande strukturerna för bara individers öden.

Vårt samhälle bygger tack och lov på idén att alla människor har samma möjligheter att förverkliga sina drömmar. Men verkligheten är helt annorlunda. I dagens Sverige har vi osakliga löneskillnader. Vi har få kvinnliga chefer. Vi har få chefer över huvud taget som inte är lätt medelålders män. Många har en synnerligen begränsad makt över det egna arbetslivet, och vi har vad man närmast kan kalla en skenande sjukskrivning med en klar överrepresentation för kvinnor i offentlig verksamhet.

Jag tycker att man efter åtta år med världens mest jämställda regering och ett så klen resultats borde inse att den metod som regeringen har valt för att komma till rätta med dessa orättvisor inte fungerar.

Oavsett uppgraderingen av jämställdhetsministern till vice statsminister är det faktiskt samma strukturer och system som håller tillbaka en ekonomisk tillväxt och som håller kvinnor och män på de platser där vi

alltid har varit. Det är samma nedlåtande attityder till människor som vill kunna skapa sig egna möjligheter till ett liv som passar dem och inte systemet.

Det är hög tid för en kursändring, såväl för att rädda den ekonomiska tillväxten i landet som för att ge oss alla större inflytande över våra liv.

Man kan säga att roten till jämställdhetsproblemen är tvådelad. Dels beror de på fördomar om vad som är medfött, dels beror de på den rådande arbetsmarknadspolitiken, med påföljden att kvinnor har lägre löner och därmed lägre status och mindre frihet. Det är svårt att se att inte allt detta egentligen bygger på fördomar som har blivit norm mycket genom politisk oförmåga. Det har helt enkelt varit väldigt mycket ord och utredningar och väldigt lite verkstad.

Folkpartiet går därför vidare på det ta-makten-tema vi hade i valarbetet, där den liberala jämställdheten snarare står för individualism och morot än kollektivism och piska. Vi har presenterat ett tiopunktsprogram som syftar till att minska skillnaderna mellan könen. Vi vill ge alla människor, inte bara kvinnor – vi glömmer så lätt att jämställdhet faktiskt har att göra med rättigheter och skyldigheter hos båda könen – mer makt över sina liv.

Vi är övertygade om att det är genom att avskaffa monopolen inom de traditionella kvinnoyrkena som vi kan skapa nya arbetsplatser med nya chefsstrukturer, nya lönebilder och mer flexibilitet. Får anställda möjlighet att välja mellan fler arbetsgivare bidrar det till högre löner och förbättrade arbetsvillkor och därmed en generell statushöjning för de i dag kvinnodominerade yrkena.

Jag tror också att en mer jämställd lönebild kommer att påverka vem som tar ut föräldraledigheten. Om den förlorade inkomsten blir jämbördig kommer inte pappor att välja kolleger framför sina barn.

Sverige är beroende av ett bra företagarklimat. I dag startas mer än dubbelt så många företag av män som av kvinnor. Sverige tillhör de länder som har minst antal kvinnliga företagare. Det låga kvinnliga företagandet utgör en viktig förklaringsfaktor till den bristande jämställdheten. Jag är övertygad om att fler kvinnor vill och kan starta eget, men då krävs att företagsklimatet förändras radikalt.

I dag anses det fult att ägna sig åt privat verksamhet som kan ge vinst om företaget sysslar med någon tjänst inom välfärdssektorn. Jag har väldigt svårt att förstå varför. Vari ligger det hemska i att en företagare som till exempel vårdar barn eller gamla kan få en slant över för sitt slit? Om det finns valalternativ kommer jag som konsument knappast att välja den utövare som jag inte är nöjd med, inte mer än en gång i alla fall.

Det anses också fult att vilja köpa hjälp i hemmet. Återigen har jag väldigt svårt att förstå varför det är helt i sin ordning om jag köper någon som renoverar mitt badrum medan jag inte kan köpa den tjänst som det skulle innebära att städa det. Otaliga är de debatter jag haft med socialdemokrater och vänsterpartister i mitt hemlän där jag blivit beskylld för att som höginkomsttagarkvinna vilja profitera på mina låginkomsttagarsystrar. Jag måste vara dum, men det går inte ihop för mig.

En människa som driver en städfirma är i mina ögon precis lika mycket värd som en som driver en byggfirma, som är läkare, lärare eller gubevars till och med politiker. Men så är jag också liberal och inte socialdemokrat. Jag ser ingen som helst styrka i att behålla klassindelningen i

Prot. 2002/03:14
8 november

Allmänpolitisk debatt

Jämställdhet

samhället. Jag vill att alla ska ha samma möjlighet att utvecklas efter egen förmåga, med stöd från samhället där så behövs.

Vad vår regering inte verkar förstå är att vi har genomgått en industriell revolution. Vi är inte längre ett produktionssamhälle utan ett tjänstesamhälle, och då måste också synen på företagandet inom vår nya huvudindustri förändras. Vad regeringen i praktiken gör är att undanhålla en stor grupp i vårt samhälle, det vill säga offentligtanställda kvinnor, rätten att starta företag inom sitt område. Vad regeringen faktiskt gör genom att fortsätta med sin traditionella politik är att undanhålla landet 50 % av dess intellektuella kapital. Hur tror man att vi ska kunna ro skutan när vi bara har halva manskapet?

Att pytsa ut miljontals kronor, fru talman, till löneförhöjningar i typiska kvinnoyrken är inte en lösning på jämställdhetsproblemet. Att tvinga styrelser att ta in kvinnor är inte heller en lösning. Om jag tvingas att arbeta fyra, sex, tolv eller arton timmar kan väl kvitta; jag måste väl besluta själv hur många timmar jag vill arbeta! Vill jag arbeta sex timmar är det väl lika bra som om jag vill arbeta åtta! Kvoterings-, reglerings- och en utbyggd offentlig sektor för kvinnors skull fungerar i själva verket som ett säkert sätt att cementera gamla stelbenta strukturer.

Det är hög tid för ett annat Sverige, fru talman! Det är hög tid för en liberal jämställdhetspolitik.

Anf. 7 Vice statsminister MARGARETA WINBERG (s) replik:

Fru talman! Jag blev något förvånad. Jag hade trott att jag skulle få höra ett annat budskap, ett annat anförande. Detta lät mer moderat än vad socialliberaler brukar prestera. Därför vill jag gärna fråga Tina Acketoft om hon delar Moderaternas syn att den bristande jämställdheten i Sverige och i världen är ett individuellt problem.

Min andra fråga har med den så kallade monopoliseringen att göra: Vilken analys gör Folkpartiet av de handelsanställda, som ju har väldigt många arbetsgivare att välja på? Hur kan det komma sig att de fortfarande tillhör ett låglöneförbund?

Anf. 8 TINA ACKETOFT (fp) replik:

Fru talman! I likhet med det som vice statsministern säger anser jag att det i allra högsta grad är ett strukturellt problem, och jag tyckte också att vi fick ögonkontakt när jag sade det. Dessa strukturer har Socialdemokraterna varit med om att bygga upp under de 61 av 70 år som ni har regerat.

Just på grund av de rådande strukturerna i samhället har de handelsanställda en väldigt låg lönebildning. Men det beror också på att det helt enkelt är ett traditionellt kvinnoyrke.

Anf. 9 Vice statsminister MARGARETA WINBERG (s) replik:

Fru talman! Man skulle ju komma till rätta med de traditionella kvinnoyrkena genom att det skulle finnas många arbetsgivare att välja mellan. Då skulle lönerna bli högre. Så har inte skett. De handelsanställda har under väldigt lång tid haft väldigt många arbetsgivare att välja mellan. Ändå är det ett låglöneförbund.

Att vi har dessa strukturer beror på att Socialdemokraterna har styrt landet så länge, sade Tina Acketoft. Kan Tina Acketoft då nämna något

Anf. 10 TINA ACKETOFT (fp) replik:

Fru talman! Frankrike är ett ypperligt exempel där man har haft en klart borgerlig majoritet. Där finns det betydligt fler högutbildade kvinnor i höga positioner i samhället när det gäller styrelserummen. Frankrike är ett bra exempel.

Allmänpolitisk debatt

Jämställdhet

Anf. 11 ANNELIE ENOCHSON (kd):

Fru talman! Grunden för ett framgångsrikt jämställdhetsarbete är insikten om alla människors lika värde. Den fasta övertygelsen att alla människor har samma värde och därmed samma rättigheter har lett till en världsvid kamp mot rasdiskriminering, könsdiskriminering, åldersdiskriminering och social diskriminering. Varje generation måste på nytt vinnas för det i grunden okränkbara människovärdet och för alla människors rätt att förverkliga sina rättigheter och även skyldighet att respektera andras.

Utgångspunkten för Kristdemokraternas arbete för jämställdhet är de internationella fri- och rättighetsdeklarationerna och den människosyn med det universella människovärdet, som bland annat förvaltas av den kristna traditionen.

Jämställdhet är en fråga om demokrati. Kvinnor och män ska ha samma rättigheter och möjligheter att påverka och delta i samhällsutvecklingen. Det är viktigt att den politiska ledningen i ett land är ett föredöme i jämställdhetsfrågor. Handling måste överensstämma med ord, annars förlorar politiken och politikerna trovärdighet. Men hur har regeringen själv agerat för att öka jämställdheten i Sverige?

Vid en närmare granskning av hur regeringen förhåller sig till jämställdhet framkommer att det bland de 18 myndighetschefer som regeringen utsåg år 2001 inte fanns en enda kvinna.

Även vid tillsättning av ambassadörer har regeringen valt bort jämställdheten. Av de 90 ambassadörer som är stationerade runtom i världen är endast 18 kvinnor.

År 2001 ägde staten aktier i sex börsbolag. I två av dessa var staten indirekt ägare. Som storägare har staten avsevärda möjligheter att påverka nomineringarna till bolagsstyrelserna. Ingen av de statliga styrelserna hade en kvinnlig ordförande och endast ett bolag, Telia, hade vid denna tidpunkt en kvinna i vd-stolen. I de sex bolagen fanns det 56 ordinarie styrelseledamöter år 2001. Av dem var bara nio kvinnor.

När kommer regeringen att redovisa för riksdagen hur den ska arbeta för att öka kvinnorepresentationen bland myndighetschefer, ambassadörer och statliga bolagsstyrelser?

Fru talman! Livskvalitet handlar i stor utsträckning om att få vara frisk. Hälsa befrämjas av bra kost, rörelse men också av harmoni i livet i form av familj, vänskap och trivsel på arbetet. Alla har naturligtvis ett ansvar för sin egen hälsa, men ansvaret finns också hos arbetsgivare och lagstiftare.

Dessvärre tilltar rapporterna om ökad ohälsa. 120 000 människor är i dag långtidssjukskrivna i Sverige. 63 % av dem är kvinnor. De vanligaste

diagnoserna är depression, ångesttillstånd och stressreaktioner. Särskilt utsatta är anställda inom primärkommunal sektor. Vad beror detta på?

Svenska kvinnors förvärvsfrekvens ligger bland de högsta i världen och kvinnor är de som arbetar mest i hemmen. Det verkar bli en allt svårare uppgift att hinna med både yrkesarbete och hushållsarbete. Man vill i stället prioritera tid med barnen. Ett sätt att stödja kvinnor är att utforma beskattningen så att det går att köpa hushållstjänster till ett rimligt pris. Detta skulle få en rad omedelbara effekter. Rimliga priser på hushållstjänster skulle möjliggöra även för de med normala inkomster att köpa dessa tjänster. Det skulle också medföra att de personer, oftast kvinnor, som i dag utför sådana hushållstjänster på en svart marknad skulle få riktiga jobb och därmed en betydande trygghet i form av lön, pension och försäkringar och så vidare.

En annan orsak till den höga ohälsan hos kvinnor är att den offentliga sektorn har blivit en kvinnofälla. Kvinnors möjligheter till karriär och löneutveckling har begränsats, eftersom det inte funnits flera arbetsgivare att välja mellan. Positivt är dock att bemanningsföretagens inträde på arbetsmarknaden och en ökad mångfald bland dem som tillhandahåller offentligt finansierad service har möjliggjort för bland annat sjuksköterskor att kunna välja mellan flera arbetsgivare. Hela 70 % av bemanningsföretagens anställda är kvinnor.

En ökad konkurrensutsättning av verksamheter inom den offentliga sektorn, till exempel äldreomsorg och sjukvård, skulle också utveckla den traditionellt kvinnliga arbetsmarknaden.

Jag vill nu i denna debatt flytta fokus och rikta det på den yttersta bristen på jämställdhet som tar sig uttryck i det ökande våldet mot kvinnor. Det är helt oacceptabelt att kvinnor ska behöva leva med risken att utsättas för våld och övergrepp. Varje år anmäler 20 000 svenska kvinnor en man för misshandel. Endast var femte anmälan leder till åtal.

Samarbetet mellan myndigheterna behöver fördjupas och handläggningen bli effektivare. Hela rättsapparaten måste arbeta snabbare. Polisens minskade resurser innebär en urholkning av rättssäkerheten, och därför anslår Kristdemokraterna betydligt mer resurser till rättsväsendet i sitt budgetförslag än regeringen.

Lagen om besöksförbud är ett viktigt skydd för kvinnor som hotas, förföljs eller trakasseras. Det är viktigt att besöksförbudet ska kunna ge strängare straff, att inskränkningar i mannens rörelsefrihet ska kunna göras med hjälp av elektronisk övervakning och att mannen ska kunna förbjudas att vistas såväl inom ett visst geografiskt område som i det gemensamma hemmet.

Det finns i dag ca 150 kvinnojourer i Sverige. Kvinnojourerna är en fantastisk resurs för alla de kvinnor som tar sin tillflykt dit när hot och våld blir övermäktigt och då hemmet inte längre är en trygg plats. Många av landets kvinnojourer har svårt att finansiera sin verksamhet. Det vill vi åtgärda genom att satsa mer pengar på den verksamheten.

Anf. 12 Vice statsminister MARGARETA WINBERG (s) replik:

Fru talman! Jag har precis samma fråga till Annelie Enochson som jag ställde till de två föregående talarna: Är den bristande jämställdheten ett individproblem eller ett strukturellt problem?

Min andra fråga rör det som alltid kommer upp och som nu har tagits upp i tre anföranden, nämligen skattesubventionerade hemtjänster. Vilket pris tror Annelie Enochson att en vanlig familj är beredd att betala? Och i förlängningen: Hur stor ska subventioneringen vara? Vilken timkostnad har en vanlig familj råd att betala för att denna – enligt er – väldigt fina sak ska kunna komma också de som inte tjänar så mycket pengar till del?

Prot. 2002/03:14
8 november

Allmänpolitisk debatt

Jämställdhet

Anf. 13 ANNELIE ENOCHSON (kd) replik:

Fru talman! Till att börja med anser jag, liksom den föregående folktopartistiska talaren, att det är ett strukturproblem. Jag tror också att det har sin rot i att vi under lång tid har haft ett socialdemokratiskt styre, och det är ni som har byggt denna struktur.

Den andra frågan handlade om vilken nivå man skulle ligga på. Som det är i dag är det svårt att ange en viss summa, det kan jag inte göra. Däremot är det viktigt att börja med att se på medellönen. Vad är kvinnorna beredda att betala? Detta med nivån tror jag kan lösas om viljan finns och om man gör en skattereduktion med 50 %.

Anf. 14 Vice statsminister MARGARETA WINBERG (s) replik:

Fru talman! Det är inte en mindre fråga. Den är ganska intressant, därför att antingen hävdar man att detta är till fromma för en stor del av befolkningen, för de många familjerna som har det slitsamt, eller också blir det till fromma för dem som redan i dag har råd, för det finns ju de facto städfirmor och framför allt kvinnor som städar i hemmen. Men om det är en liten subvention kommer den ju att gå till de högavlönade. Därför är det intressant att veta hur stor subventionen ska vara, det vill säga vilket pris människor är beredda att betala.

Det har gjorts undersökningar om det här, i Kungälv till exempel, och de visar att först när man kommer ned till drygt 50 kr i timmen blir det bredd på det hela. Då ska man komma ihåg att det ursprungliga priset, bruttopriset, är över 200 kr i timmen.

Anf. 15 ANNELIE ENOCHSON (kd) replik:

Fru talman! För att kunna få det här till stånd måste man börja med en viljeinriktning. Eftersom det nu är tredje gången som vice statsministern tar upp frågan om jämställdheten är ett strukturproblem och två av oss har svarat att det är ett strukturproblem, tycker jag att Margareta Winberg, eftersom det ligger på hennes bord, bör titta på vad vi kan göra för att ändra strukturerna. Vad kan jag göra för att få en viljeinriktning för att just kunna hjälpa dessa kvinnor som inte orkar med hushållsarbete hemma och ett yrkesarbete? Det är ju de kvinnorna som är sjukskrivna i dag. Det är de kvinnorna som vi måste se till att hjälpa.

Anf. 16 ULLA HOFFMANN (v):

Fru talman! 1995 utsågs Sverige till världens mest jämställda land. I alla forum framförs från svensk sida att i Sverige är kvinnor och män jämställda. Som några bevis på hur jämställda vi är nämns att 40 % av riksdagsledamöterna är kvinnor och att förvärvsfrekvensen bland kvinnor är hög. Mer sällan brukar vi berätta att 30–50 kvinnor misshandlas varje år till döds av sina svenska partners.

Vi konstaterade då att det som vi kommit så långt med här ser riktigt illa ut i resten av världen. Vi är jämställda här, men de är inte jämställda där. Vi förfasar oss över hur det ser ut för kvinnor i fundamentalistiska regimer på avlägsna kontinenter. Vi bestämde oss därför för att göra svensk jämställdhet till en exportvara, och sålunda blev jämställdheten ett av de uttalade målen i svenskt biståndsarbete. Den svenska jämställdheten blev norm i världen för vad jämställdhet är.

När idén om det mångkulturella samhället på 1990-talet fick sitt genombrott i Sverige kom kulturen att bli en avgörande faktor i diskussionen om invandrade och svenskar. Vid ungefär samma tidpunkt kom jämställdheten att känneteckna det svenska, medan det icke-jämställda regelbundet kom att känneteckna de invandrade.

Ordförande i Kommittén för försvar av iranska kvinnors rättigheter, Parvin Kaboly, skrev i ett brev med anledning av mångkulturalismen:

”Denna politik glömmer eller struntar helt i alla de individer som ingår i de nämnda grupperna men inte håller med gruppens kultur och vill leva helt annorlunda. ’Mångkulturalismen’ diskriminerar och kränker de människor som inte vill stå till förfogande för föräldrarnas kultur eller religion.”

Vad Parvin Kaboly säger är att jämställdhetspolitiken hellre kopplar ihop den situation som många invandrade kvinnor lever i med nationalitet, religion och kultur än med ett politiskt förtryck. Det icke-svenska har definierats som icke-jämställt och det är detta ramverk som bestämmer tolkningsutrymmet för diskussionen om hedersmord och tvångsäktenskap. När vi till exempel diskuterar hur vi ska skydda unga invandrade kvinnor, definierar vi detta som riktade mot unga kvinnor i patriarkala familjer – som om inte alla familjer i Sverige är patriarkala!

Jämställdhetspolitiken har skapat tydliga klyftor i samhället och kategoriserat svenskar kontra invandrade i en tydligt moraliserande och hierarkisk ordning. Själva grundtanken med jämställdhetspolitiken, nämligen att eliminera *en* form av förtryck, har samtidigt bidragit till uppkomsten av en annan. Ann Towns beskriver i sin forskningsrapport *Paradoxes of (In)Equality: Something is rotten in the Gender equal state of Sweden* – någonting är ruttet i den svenska jämställdhetsstaten. Där beskriver hon hur jämställdheten har blivit ett svenskt varumärke – en moralisk förpliktelse inför det internationella samfundet och därmed en avgörande del av det som definierar svenskar som folk och Sverige som stat. Hon visar mycket tydligt att jämställdhetspolitiken inte omfattar alla kvinnor och män i Sverige.

Fru talman! Genom att jämställdhetspolitiken inte omfattar alla kvinnor i Sverige har den lett till att det blivit en tydlig uppdelning i vi och dom, där vi är de som tillhör majoritetssamhället och dom är de som har utländsk bakgrund, oavsett medborgarskap eller status på uppehållstillstånd.

En ung kvinna från Bangladesh kom till Sverige i slutet på augusti i år. Kvinnan är politiskt aktiv i det parti som förlorade valet förra året. Hon hade blivit utsatt för en gruppvåldtäkt av fem sex män från det regerande partiet i landet. Hon fördes till sjukhus där hon fick stanna kvar för vård i ett par veckor. Aktivister i regeringspartiet hotade att döda henne, kidnappa henne igen eller att kasta syra i ansiktet på henne om hon polisanmälde våldtäkten. När hon trots hoten gick till polisen, vägrade de att

ta upp anmälan. De hävdade att de inte kunde ta upp anmälan när det regerande partiet sitter vid makten. De skulle riskera att bli av med sina jobb eftersom det var företrädare för regeringspartiet som anklagades. I Bangladesh byter man regering ofta. Men oavsett hur ofta man byter regering så består patriarkatet. Patriarkatet är detsamma oavsett vem som regerar.

Migrationsverket skriver i sitt avslagsbeslut att det råder politisk åsiktsfrihet i Bangladesh. Men vad verket glömmer bort är att det också råder frihet för patriarkatet – där som här i Sverige. Verket ifrågasätter inte att kvinnan blivit utsatt för en gruppvåldtäkt, men de ifrågasätter att våldtäkterna var sanktionerade av myndigheterna. Men de var sanktionerade av patriarkatet på samma sätt som våldtäkter är sanktionerade av patriarkatet här. Jag rekommenderar Katarina Wennstams bok *Flickan och skulden* till läsning. Eftersom patriarkatet enligt jämställdhetspolitiken inte utövar politiskt förtryck, vare sig här eller där, drar verket slutsatsen att det är enskilda meningsmotståndare som våldtagit henne. Hon avvisades den 25 oktober därför att jämställdhetspolitiken inte omfattar alla kvinnor i Sverige och därför att jämställdhetspolitiken inte ser patriarkala strukturer. Jämställdhetspolitiken omfattar endast kvinnor från majoritetssamhället – allt annat är kultur, religion eller tradition. Jämställdhetspolitiken omfattar endast ”vi”, inte ”dom”. Allra helst inte om dom dristar sig till att vandra in eller fly hit.

Oavsett om dom är här anser jämställdhetspolitiken att dom inte hör hit. Dom är de andra, dom som vi ska utbilda i jämställdhet därför att vi är bäst i världen på jämställdhet. Vi fick ju pris 1995.

Anf. 17 HELENA BARGHOLTZ (fp) replik:

Fru talman! Jag har så svårt för Vänsterns inställning i kvinnofrågor. I mycket kan jag dela problembeskrivningen, men det är detta att ni alltid generaliserar så hårt.

När Ulla Hoffmann säger att alla familjer är patriarkala känner jag inte igen mig. Vi vet att det finns en stor del familjer som består av en ensamstående kvinna med barn. Är en ensamstående kvinna också patriarkalisk i sitt sätt att agera inom ramen för familjen? Är det någonting som följer med? Man måste ju se till de olika individerna, de olika situationer som finns i familjer. Jag har över huvud taget svårt att ställa upp på den generella och hårda beskrivning som Vänstern gör när det gäller att komma till rätta med den bristande jämställdheten, som vi är överens om är ett problem. Men varför denna hårda generalisering?

Anf. 18 ULLA HOFFMANN (v) replik:

Fru talman! Alla strukturer består av individer. Så är det även i patriarkatet. Tillsammans bildar individerna ett patriarkat. Vi har en patriarkal miljö i Sverige men med olika gradskillnader på hur patriarkatet utövas. Men självklart är det så att även om man är ensamstående mamma, vilket jag själv är med tre söner, lever man i en patriarkal miljö. Tar mina barn intryck till exempel av reklam, skolan, existerande strukturer och så vidare så fostrar jag dem och lever i denna miljö. Självklart blir det så att alla familjer är patriarkala i varierande grad.

Prot. 2002/03:14
8 november

Allmänpolitisk debatt

Jämställdhet

Anf. 19 HELENA BARGHOLTZ (fp) replik:

Fru talman! Kan Ulla Hoffmann då beskriva vad en matriarkalisk miljö innebär i så fall? Vad skulle skillnaderna verkligen vara?

Ulla Hoffmann säger att patriarkat råder oavsett vilken regeringen som regerar. Vi vet ju att det finns mycket starka patriarkat i andra delar av världen, till exempel på Söderhavsoar. Jag vet att socialantropologen Margaret Mead har beskrivit detta. Vad är en god matriarkalisk miljö enligt Ulla Hoffmann?

Anf. 20 ULLA HOFFMANN (v) replik :

Fru talman! Jag har aldrig sagt och kommer aldrig att säga att det är ett patriarkat jag vill ha, som till exempel skulle var bättre än patriarkat, Helena Bargholtz. Jag vill skrota patriarkatet och se till att vi kan införa feminism i det här landet.

Jag har tyvärr aldrig varit på de Söderhavsoar som Helena Bargholtz talar om. Däremot vet jag att där – där kvinnorna har makten – så talar männen om samma typ av förtryck som vi gör här fast det är omvänt. Idealet är inte att kasta i väg patriarkatet och införa patriarkat, utan vägen och idealet är feminismen.

Anf. 21 MARGARETA ANDERSSON (c):

Fru talman! Jämställdhet börjar hemma – ja, det sitter så djupt att det börjar i vars och ens eget sätt att se på sig själv och sin omgivning. Det innebär att den som alltid har fått veta att hon eller han är mindre värd än andra kommer att ha väldigt svårt att leva i jämställda relationer.

Jämställdheten börjar därför också med det lilla barnet och är beroende av hur föräldrar och förskolepersonal behandlar den lilla flickan eller pojken. Forskning bland både föräldrar och förskolepersonal visar att vi tar olika i barnet beroende på om det är en flicka eller pojke och att vi som vuxna har olika förväntningar på hur barnet ska vara redan i späda ålder beroende på kön. Vi blir också mycket frustrerade över om vi inte kan bestämma om en person vi ser, oavsett ålder, är hon eller han. Könet har alltså mycket stor betydelse för människans socialisationsprocess.

Fru talman! Är det då lönt att försöka ändra på faktorer som finns med oss ända sedan spädbarnsåldern? Ska vi försöka göra livet jämställt när vi kommer i skollåldern, i puberteten, som unga föräldrar eller är det jämställda löner och pensioner vi ska eftersträva? För min och Centerpartiets del svarar jag obetingat ja på den första frågan. I vårt idéprogram är en av de bärande tankarna alla människors lika rätt och värde. Med den grunden kan vi inte acceptera orättvisor på grund av kön och inte heller av någon annan orsak. Diskriminering i alla former måste bekämpas.

I vårt jämställdhetsmanifest säger vi att centerfeminismen skiljer sig från andra former av feminism i så måtto att vi anser att jämställdhet är en fråga för både kvinnor och män. Alla tjänar på ett samhälle med jämställdheten som en av grundvalarna. Det innebär också att ansvaret inte kan ligga på enbart kvinnorna utan att det måste delas av båda könen. Vi vill samverka med alla de goda män som har samma idéer som vi kvinnor om hur ett jämställt samhälle ska se ut och fungera.

Det innebär också att somliga lagar måste ses över eftersom män blir utsatta när de till exempel vill ta ut föräldraledighet. Dagens jämställdhetslag biter inte på det eftersom den utgår från att det är kvinnor som

blir diskriminerade. Det är föräldraledighetslagen som måste ändras och bli könsneutral i stället för, som nu, könsblind.

Det finns fler lagar och affärsidéer som till sin utformning ser ut att vara könsneutrala men som i stället är könsblinda. Det finns exempel i både strafflagen och i försäkringsvärlden som leder till att kvinnor utsätts för indirekt diskriminering.

Mycket av det här arbetet måste ske via opinionsbildning, via löneavtal på arbetsmarknaden och i ett aktivt rekryteringsarbete när olika poster ska tillsättas inom både förvaltning och näringsliv. Alla måste vi vara uppmärksamma på att det inte är ett avgörande kriterium för kompetens att man är man. Kvinnors kompetens ser just på detta område annorlunda ut, och om den som rekryterar då går efter maximen att lika söker lika så kommer vi aldrig vidare i rekrytering av kvinnor på höga poster i samhället. För att återspegla hela samhället oavsett om det gäller produktion av varor eller tjänster behövs både kvinnliga och manliga kompetenser. Vi har olika bakgrund och olika sätt att se på samhället. Det behöver komma fram i alla sammanhang – annars riskerar vi att både ekonomin och hela samhället stagnerar i utvecklingen.

Nokias aktiva rekrytering av kvinnor i ledningen för företaget är säkert en del i förklaringen till att de har lyckats bra i förhållande till andra företag i branschen. Företagsledare och andra måste inse att marknaden innehåller 50 % kvinnor och 50 % män. En stor del av hushållens inköp görs också av kvinnor. Den jämställdhetsmärkning som föreslogs av en utredning som presenterades i våras skulle kunna vara ett vapen i ett fortsatt förändringsarbete. Kvinnor skulle på det sättet kunna välja produkter som produceras av företag med en bra jämställdhetsprofil. Det skulle säkert få samma effekt som när miljövänliga produkter på bara några månader slog ut andra produkter som inte var lika miljövänligt producerade. Det tydligaste exemplet var oblekta kaffefilter. Det är en liten detalj, men i alla fall!

Fru talman! I Centerpartiets jämställdhetsmotion lyfter vi fram flera olika förslag för att förbättra jämställdheten via lagstiftningen. Jag ska bara nämna några för att visa att det finns mer att göra på området. Man kan till exempel utforma läroböcker i ett jämställdhetsperspektiv, införa könsneutral mönstringsplikt och införa lönerevision i statlig verksamhet för att motverka osakliga löneskillnader – staten ska då vara ett föredöme i frågan. Man kan också göra det möjligt att väcka grupptalan i lönediskrimineringsmål och höja skadestånden rejält för brott mot jämställdhetslagen på detta område.

I Centerpartiets vision om det goda samhället ingår också jämställdheten som en viktig del. Tillsammans, kvinnor och män, ska vi arbeta för att uppnå det målet.

Anf. 22 HELENA BARGHOLTZ (fp) replik:

Fru talman! Jag måste säga att jag reagerar när Margareta Andersson säger att centerfeminismen skiljer ut sig från andra typer av feminism. Sedan talar Margareta Andersson om vikten av att både män och kvinnor arbetar för jämställda villkor. Då får jag hänvisa till den liberala feminismen, som har precis samma utgångsläge. Om Margareta Andersson läser Folkpartiets jämställdhetsmotion så tror jag att hon kommer att finna att vi står på precis samma barrikader och kämpar för samma sak.

Prot. 2002/03:14
8 november

Allmänpolitisk debatt

Jämställdhet

Däremot vill jag hävda att den liberala feminismen nog har funnits längre än centerfeminismen, för den kom till någon gång på 1800-talet – långt innan Folkpartiet kom till.

Jag vill också markera att jag är glad att vi, centerkvinnor och liberala kvinnor, till exempel har skrivit en gemensam motion som handlar om invandrarkvinnor och invandrarbarn.

Jag ställer alltså inte upp på att vi skiljer ut oss, utan jag vill säga att vi har mycket gemensamt.

Anf. 23 MARGARETA ANDERSSON (c) replik:

Fru talman! Jag är glad, Helena Bargholtz, att vi har likartade åsikter på det här området. Förut har det i många diskussioner varit så att andra organisationer har tryckt mycket på att det är så viktigt att det är kvinnorna som arbetar. Man har då bortsett från männen.

Jag tror också att vi tillsammans på många olika sätt kommer att kunna verka för att detta ska bli ett mycket bättre samhälle. Då måste kvinnor och män verka tillsammans. Det är vi överens om, Helena Bargholtz och jag.

Anf. 24 HELENA BARGHOLTZ (fp) replik:

Fru talman! Ja, det är vi. Jag är lite besviken över att vi i debatten i dag bara är kvinnor som deltar. Jag skulle önska att jag såg några män delta också. Tidigare har vi varit ganska jämställda när vi har fört debatter i riksdagen om jämställdhetsfrågor.

Anf. 25 MARGARETA ANDERSSON (c) replik:

Fru talman! Jag har också uppmärksammat samma sak som Helena Bargholtz. Vi är inte särskilt jämställda i den här debatten. För att komma vidare måste också männen uppmärksamma problemen.

Det finns mycket mer att göra. Vi har kommit en bra bit på väg, men det är fortfarande lång väg att gå.

Anf. 26 Vice statsminister MARGARETA WINBERG (s) replik:

Fru talman! Jag hade, precis som Helena Bargholtz, en fundering på vad centerfeminism egentligen är. För mig är det ett ganska främmande uttryck.

Men det var inte det som jag primärt ville fråga om, utan jag vill ställa samma fråga till Margareta Andersson. Är det ett individproblem eller ett strukturellt problem?

Min andra fråga gäller föräldraledighetslagen. Den ska alltså förändras så att den blir könsneutral. Vad betyder det? Det låter spännande, tycker jag.

Anf. 27 MARGARETA ANDERSSON (c) replik:

Fru talman! Centerfeminismen är egentligen bara ett nytt uttryck där vi har samlat ihop idéerna om att det hela ska gälla män och kvinnor tillsammans. Där vill vi också tala om att detta är både ett individproblem och ett strukturproblem. Men vi vill inte trycka på det ena eller det andra. Individproblemet tar ju Moderata samlingspartiet upp och strukturproblemet tas upp av Vänsterpartiet och Socialdemokraterna.

Vi i Centerpartiet ser att det finns problem på båda sidor och att vi gemensamt måste lösa dessa problem. Vi måste se både strukturerna och de enskilda individerna.

Prot. 2002/03:14
8 november

Allmänpolitisk debatt

Jämställdhet

Anf. 28 Vice statsminister MARGARETA WINBERG (s) replik:

Fru talman! Jag kan inte se hur centerfeminismen på det sättet skiljer sig från annan feminism, men det kan vi debattera vidare.

Jag ställde en andra fråga. Margareta Andersson talade om föräldraledighetslagen och nämnde ordet "könsneutral". Betyder det att mammor och pappor ska ha lika tillgång till den, eller vad ligger i det ordet? Jag tycker att föräldraledighetslagen och föräldraförsäkringen kanske är den viktigaste nyckeln till jämställdhet. Det vore intressant att få höra det där utvecklat lite.

Anf. 29 MARGARETA ANDERSSON (c) replik:

Fru talman! Jag håller med vice statsministern om att föräldraledighetslagen är oerhört viktig i det här sammanhanget.

I dag är det många unga män som får stora problem när de vill utnyttja denna lagstiftning. Problemet är kanske inte direkt själva lagstiftningen, men de kan råka ut för hot och trakasserier från både arbetskamrater och inte minst chefer hos en del företag. Många företag är duktiga och talar om att de ger extra dagar, extra ersättning och liknande, men det finns problem på vissa ställen.

Då behöver föräldraledighetslagen skärpas så att man inte kan säga upp folk under den tid föräldraledigheten löper. Då måste man också skärpa de delar som handlar om diskriminering som drabbar unga män.

Anf. 30 VERONICA PALM (s) replik:

Fru talman! Jag vill börja med att säga att jag var föräldraledig förra hösten och valde att utnyttja halva föräldraledighetstiden eftersom barnets far ville ha den andra halvan. Sådant leder också till att man blir utsatt. Det är inte bara män som blir utsatta. Jag blev betraktad som om jag inte var en riktig kvinna när jag inte ville vara hemma med mina barn i ett helt år. Men det var inte det jag ville fråga om.

Jag vill fortsätta på vice statsministerns fråga. Hur skulle en sådan könsneutral föräldraledighet se ut? Innebär det också att man ska arbeta med att få fler män att ta ut föräldraledighet?

Anf. 31 MARGARETA ANDERSSON (c) replik:

Fru talman! Ja, det är viktigt att vi arbetar för att fler män ska ta ut föräldraledighet. I dag tas ungefär 14 % av föräldraledighetstiden ut av män, och det är alldeles för kort tid för att kunna bygga en god relation till det lilla barnet – det kan sedan bli en god relation även till det lite större barnet och så småningom till det vuxna barnet. Det är väldigt viktigt att en sådan tidig anknytning till båda föräldrarna kommer till stånd.

Vi har kunnat se att om båda föräldrarna delar på föräldraledigheten i en familj föds fler barn, och det blir färre skilsmässor. Det är väldigt goda saker, båda delarna. Det är TCO som har tagit fram den statistiken.

Anf. 32 VERONICA PALM (s) replik:

Fru talman! Det innebär att vi är överens om att det är viktigt att få fler män att ta ut föräldraledighet. För mig är föräldraförsäkring och föräldraledighet till för barnets skull. Det är för att barnet ska ha rätten att knyta en nära relation med sina föräldrar, både mamman och pappan.

För mig blir det naturliga steget i att utveckla föräldraförsäkringen att göra den individbaserad och knuten till mamman och pappan med möjlighet att vara hemma med det lilla barnet. Man ska inte kunna hindra mamman eller pappan. Jag skulle vilja höra Margareta Anderssons reflexioner om detta, individbaserad föräldraledighet.

Anf. 33 MARGARETA ANDERSSON (c) replik:

Fru talman! Vi är överens om att det är väldigt viktigt att detta är för barnets skull. Vi ska sätta barnets bästa i främsta rummet i hela den här lagstiftningen. Därför har vi i Centerpartiet föreslagit att man ska ha en pappabonus för att stimulera papporna att vara hemma i större utsträckning än de är i dag.

Att knyta varje månad till den ena eller andra föräldern tror vi inte är så lyckat. Däremot tror vi att man kan stimulera fram det och försöka påverka både föräldrar och det omgivande samhället, till exempel arbetsgivare, i den här riktningen. Det är mycket viktigt för oss, och så kommer vi att fortsätta att arbeta.

Anf. 34 Vice statsminister MARGARETA WINBERG (s):

Fru talman! ”Framför mig, i denna kammare, sitter världens mest jämställda parlament. Över detta bör vi vara stolta, men inte nöjda. Sverige är fortfarande långt ifrån jämställt. Regeringen kommer under mandatperioden att skärpa integreringen av jämställdhetsperspektivet på alla politikområden.” Detta var, som ni kanske märkte, ur årets regeringsförklaring. Som ansvarigt statsråd för jämställdheten kommer jag att koordinera regeringens arbete när det gäller den här skärpningen.

I praktiken har Sverige 22 jämställdhetsministrar. Ska Sverige gå mot ökad jämställdhet räcker det inte med ett statsråd som ensamt ansvarar för jämställdhetsarbetet. Varje statsråd är ansvarigt för att stärka jämställdheten på sitt politikområde. Ett jämställdhetsperspektiv ska genomsyra politiken på alla områden, inga undantagna. Det finns jämställdhetsaspekter också på sådana områden som vi sällan talar om – jag tänker på trafikpolitik, regionalpolitik, näringspolitik och alkoholpolitik.

De strukturella orättvisorna – jag hör till dem som tror att detta är strukturellt – beror på hur vi värderar kön. Det här löper tvärs igenom hela samhället. De existerar i alla miljöer och på alla områden. De existerar i denna kammare likaväl som hemma i familjen.

Socialdemokratin har sedan starten arbetat för att de orättvisor som klassamhället har skapat för individer och olika grupper ska undanröjas. På samma sätt är vi nu inställda på en hård kamp mot de diskriminerande strukturerna mellan kvinnor och män. Det ena är inte viktigare än det andra. De här ambitionerna måste gå hand i hand.

Min uppgift är som sagt att samordna arbetet och bilda opinion för en jämställdhetspolitik som anstår ett feministiskt parti. Det kommer att märkas. De förslag och den politik som den socialdemokratiska regering-

en har genomfört under den gångna mandatperioden är steg på vägen, men vi är inte vid vägs ände. Vi har många steg och lång väg kvar.

Den nya jämställdhetslagen, Nationellt råd för kvinnofrid, kriminalisering av sexköp, skärpt lagstiftning och utbildning för de grupper som möter kvinnor som utsatts för våld är några sådana steg. Vi har också genomfört en första kartläggning av hot och våld mot unga kvinnor i patriarkala miljöer och påbörjat arbetet för att skapa ett skyddat boende. Vi har förlängt föräldraledigheten och infört två riktade pappa- respektive mammamånader. Detta kan, tillsammans med vårt förslag om att höja taket i föräldraförsäkringen, leda till att fler pappor tar ut sin föräldraledighet och därmed tar ett större ansvar för hem och barn. Detta är, som jag tidigare sade, enligt min bedömning en oerhört strategisk fråga när det gäller framtiden och när det gäller att bryta könsmaktsordningen.

Fru talman! Det är väl känt i denna kammare vilka partier som har stött regeringens politik för ökad jämställdhet och vilka som har varit motståndare. Det tycker jag att den här debatten också delvis har visat. Jag blev därför väldigt förvånad när jag häromdagen lyssnade på partiledardebatten som inledde den allmänpolitiska debatten.

Alf Svensson öppnade med ett ganska mustigt citat ur en – som det lät – feministisk avhandling. Sedan höll han ett anförande som till säkert en tredjedel ägnades åt kvinnovåld. Jag vet inte om detta är en reaktion på den kristdemokratiska valanalysen, om det är en retorisk fint för att föra tillbaka de många kvinnor som har lämnat det partiet, eller om det faktiskt är ett steg mot en omläggning av politiken. I så fall tycker jag att det är väldigt intressant. Jag skulle emellertid gärna vilja höra fler politiska förslag från Kristdemokraterna som leder till verkligt ökad jämställdhet.

Fru talman! Jämställdheten ska ta kliv framåt, och vi socialdemokrater har tillsammans med Vänsterpartiet och Miljöpartiet slagit fast en rad åtgärder som vi vill genomföra under de kommande åren. Jag ska ge några exempel.

Statsbudgeten ska kompletteras med en jämställdhetsbilaga. Vi vill införa rätt till heltid för deltidsarbetande för att öka trycket på att avskaffa könsdiskriminerande löneskillnader. Vi kommer att överväga möjligheten att införa krav på redovisning av könsfördelning i företagens årsredovisningar. Jämställdhetslagen, som fortfarande är rätt så färsk, ska utvärderas år 2004 och vid behov skärpas. Då handlar det framför allt om löneskillnader mellan kvinnor och män.

Vi ska förbättra skyddet för kvinnor och barn som riskerar att utsättas för våld och sexualbrott.

Vi ska öka samarbetet både nationellt och internationellt för att förhindra *trafficking* och kvinnohandel.

Kunskapsnivån i fråga om könsrelaterat våld ska höjas inom rättsväsendet, och migrationsmyndigheternas personal ska få fortsatt utbildning om kvinnors asylskäl.

Vi kommer att lagstifta om förbud mot diskriminering och sexuella trakasserier i skolan.

Vi ska överväga hur en kvoteringslagstiftning när det gäller kvinnor i näringslivet skulle kunna se ut.

Vi ska naturligtvis fortsätta att arbeta för ökad jämställdhet inom EU och FN, och vi ska på olika sätt se till att de lagförslag och tendenser till

Prot. 2002/03:14
8 november

Allmänpolitisk debatt

Jämställdhet

förändrade lagar ute i Europa när det gäller legalisering av prostitutionen förhindras. Det är en viktig internationell uppgift.

Detta är några punkter.

I den nationella handlingsplanen för ökad jämställdhet som vi avser att lägga fram kommer vi att redovisa både hur arbetet kommer att bedrivas och vilka frågor som kommer att prioriteras. Och målet är att bryta könsmaktsstrukturerna, att skapa ett Sverige där feminismen är ledstjärna. Det är spännande. Så har inget lands regering uttryckt sig tidigare, och ingen regering i något land har satt ett sådant konkret mål – ett feministiskt samhälle och ett feministiskt Sverige.

Fru talman! Jag läste någonstans ett par meningar av den där sorten som lite grann bygger bo i minnet. Det löd ungefär på följande sätt:

Vi vill alla leva i den bästa av världar. Vi vill leva i en värld där far ror och mor är rar. Vi vill slippa förhålla oss till en verklighet där far är arg och mor är på jour.

Det är en bra omskrivning av ett veritabelt helvete som många kvinnor i Sverige har i dag i sin vardag. Då tänker jag inte på gatuvåldet som inte minst i valrörelsen ventilerades mycket, utan jag tänker på det kvinnovåld som finns någon helt annanstans och där vi kanske inte kan ha poliser överallt. Jag tänker på det våld som utförs mot kvinnor av män och som har sin grund i mäns överordning och kvinnors underordning, det våld som utförs av män som bor ihop eller har bott ihop med kvinnan i fråga, det våld som utförs i det egna hemmet.

Mäns våld mot kvinnor är inte heller det något individuellt enstaka problem. Det ingår i denna könsmaktsordning där vi har en överordning och en underordning, där män är överordnade och kvinnor är underordnade, där män är norm och kvinnor är undantag. Det tar sig uttryck också här.

Det finns därmed också ett samband, vilket Alf Svensson vägrade att svara klart på häromdagen, mellan våldet mot kvinnor och diskrimineringen på arbetsmarknaden, de lägre kvinnolönerna och så vidare. Det är viktigt att vi som ser detta, vi som är feminister, står för det och vet vad det innebär tydliggör detta därför att vi måste tillsammans försöka bryta de strukturer som i sin mest extrema form faktiskt också leder till kvinnomord. Vi kommer aldrig åt detta genom att vi bara står här och talar eller stiftar lagar. Det var någon som var inne på det tidigare. Vi måste ha ett samarbete med polis, mellan vårt land och andra länder, mellan frivilligorganisationer och stat, mellan landsting och kommuner, mellan arbetsmarknadens parter och naturligtvis också mellan olika statsråd och flera departement och mellan regering och riksdag.

Jag ser verkligen fram emot de kommande fyra åren. Jag tycker att det har varit en rätt så intressant debatt redan i dag, och jag ser fram emot att få lyssna på och diskutera de många idéer och förslag som finns i denna kammare. Det mest glädjande vore om vi på några väldigt viktiga och väsentliga punkter faktiskt kunde bli överens. Tänk vilken styrka det skulle ge om vi kunde bli överens. Jag ser fram emot fyra års hårt arbete och många diskussioner. Men jag lovar också att göra vad jag kan för att föra Sverige från nästan jämställt – som i dag – till mera jämställt. Jag kan inte lova att vi på fyra år blir helt jämställda. Det tror jag är en vision som är alltför långt bort.

Anf. 35 GUNNAR ANDRÉN (fp) replik:

Fru talman! Jag håller med om att det är beklagligt att det är så få män som deltar i denna debatt. Jag vill särskilt nämna Gunnar Nordmark som var närvarande från början och tyckte att detta var en intressant debatt.

Folkpartiet hade en slogan i årets valrörelse att män ska ha lika bra betalt som kvinnor. Jag tror att det är väldigt viktigt att ibland ändra på ordningen som det är fråga om här, könsmaktsordning och så vidare. Och jag tycker att det var en mycket bra slogan eftersom den fick människor att tänka till.

Jag har en mycket konkret fråga till vice statsminister Margareta Winberg. Vad gör Socialdemokraterna i sitt samarbete med Vänsterpartiet och Miljöpartiet för att män ska bli mycket mer representerade i vård och omsorg eftersom det där inte är fråga om lagstiftning utan i högsta grad någonting annat som är nästan ännu viktigare, nämligen män som föredömen?

Anf. 36 Vice statsminister MARGARETA WINBERG (s) replik:

Fru talman! För att kunna besvara den frågan måste man ställa sig den första frågan: Varför ser det ut som det gör, och varför jobbar mest kvinnor i vissa sektorer? Jag tror att ett skäl är att det är dåligt betalt. Ett annat skäl är att det är väldigt många deltid. Det är inte många män som accepterar att jobba 87,32 % eller 69,4 %. På båda dessa områden har vi tillsammans med våra samarbetspartier sagt att vi önskar se att man värderar vården och omsorgen högre, det vill säga att det måste bli bättre betalt för att jobba där. Vi har också sagt att vi ska införa en regel som säger att alla ska ha rätt till heltid men möjlighet till deltid om man så önskar. Det är två saker som vi tillsammans har blivit överens om.

Anf. 37 GUNNAR ANDRÉN (fp) replik:

Fru talman! Jag tackar för det svaret. Det visar på det som vice statsministern tidigare frågade flera av de andra partiernas företrädare om, nämligen att vi här har ett strukturellt problem och inte i första hand ett individuellt problem som man från det offentliga, från stat, kommuner och landsting, kan åtgärda. Det tycker jag är väldigt viktigt eftersom det hela tiden fanns anklagelser mot alla män för att vi inte försöker göra någonting. Men vi ska nog försöka göra vad vi kan, men vi måste då ha hjälp från en massa kvinnor som måste förstå att män också behövs i vården och omsorgen.

Anf. 38 Vice statsminister MARGARETA WINBERG (s) replik:

Fru talman! Jag hoppas att jag inte uttryckte mig på ett sådant sätt att det känns som om jag kommer med anklagelser. Å andra sidan menar jag att med den könsmaktsordning som vi lever i har alla män ett ansvar för att bryta den. Alla män har ett ansvar att stå upp och till exempel ta avstånd från mäns våld mot kvinnor och arbeta för bättre jämställdhet också på annat sätt. Alltför få män gör det i dag. Jag har under mina tidigare fyra år genom ett mansprojekt försökt initiera att det ska bli en ändring därför att jag tror att männen verkligen också behövs i debatten för att vi ska nå en bättre jämställdhet.

Anf. 39 CATHARINA ELMSÄTER-SVÄRD (m) replik:

Fru talman! Jag skulle vilja återkomma till vice statsministern som jag tycker har gjort det lite för enkelt debattekniskt i dag genom att påstå att jag och Moderaterna bara ser att det är ett individuellt problem och inte också ett strukturellt. Jag hoppas att Margareta Winberg hörde att jag även tog upp det strukturella på slutet även om jag i dag har valt att betona det individuella ansvaret och gjort det utifrån betoningen på både rättigheter och skyldigheter.

Men låt mig vända tillbaka frågan till vice statsministern. Hur ska strukturerna ändras, vilka hon kritiserar här i dag, om inte individer både tar och ges ett ansvar att faktiskt göra skillnad?

Anf. 40 Vice statsminister MARGARETA WINBERG (s) replik:

Fru talman! Jag vill först kommentera det tidigare svar som jag fick, nämligen att Frankrike skule vara ett land där man hade kommit så mycket längre därför att man har haft borgerliga regeringar. Jag delar inte alls den analysen.

Frankrike kommer ganska långt ned på den jämställdhetslista som FN gör varje år, om vi ska tillmäta det någon betydelse, vilket jag gör.

För att bryta detta behövs det både ett kraftfullt opinionsarbete och en lagstiftning. Det är på lagstiftningsområdet som vi och Moderaterna skiljer oss åt. Ni vill radera de lagar som har tillkommit och som vi vill skärpa för att stötta kvinnor och därmed bryta könsmaksordningen. Där skiljer vi oss åt. Ni tror på individen, att individen själv kan förhandla om sin lön och sin anställningstrygghet. Det är en ganska stor skillnad mellan våra partier i den frågan.

Anf. 41 CATHARINA ELMSÄTER-SVÄRD (m) replik:

Fru talman! Jag hoppas att vice statsministern inte menade att det var jag som tog upp Frankrike. Det kom inte från mig.

Ministern tar i sitt svar upp opinionsarbete och lagstiftning – ja, det är så otroligt enkelt att landa där. Vi vet att varje struktur också innehåller individer.

Det var lite intressant när vice statsministern ändå tog upp att varje statsråd nu ska ha ett ansvar att arbeta för jämställdhet. Då är vi på god väg utifrån ett individperspektiv. Kan vice statsministern lova mig att det också kommer att leda till att kvinnor får vara med i regeringens fotbollslag vid nästa årliga match?

Anf. 42 Vice statsminister MARGARETA WINBERG (s) replik:

Fru talman! Nej, det kan jag inte lova. Det har jag ingen makt över. Jag tycker inte att det är särskilt viktigt heller.

Att varje statsråd har ett ansvar betyder ingenting på individbasis. Det är precis tvärtom. Det är ett sätt att förändra strukturen. När socialministern fattar ett beslut eller lägger fram ett beslut för regeringen ska han eller hon fråga sig – det finns ju flera ministrar på departementet – hur detta påverkar kvinnor som grupp och hur det påverkar män som grupp. Skatteministern och finansministern ska göra likadant. Det är *gender mainstreaming*, den nya princip som blev fastlagd i Peking 1995.

Anf. 43 ULLA HOFFMANN (v) replik:

Fru talman! I mitt anförande berättade jag om ett fall av genderrelaterad förföljelse, där en kvinna utsatts för en gruppvåldtäkt av politiska motståndare. Migrationsverket ansåg inte att det var ett led i en politisk förföljelse eller en politisk handling utan en akt av enskilda meningsmotståndare.

Jag vill påminna om att det har utfärdats riktlinjer för hur asylsökande kvinnor ska bemötas. Riktlinjerna finns med i Migrationsverkets personals handböcker.

Jag skulle vilja veta om vice statsministern och jämställdhetsministern anser att asylsökande kvinnor ska omfattas av jämställdhetspolitiken i Sverige. Om svaret på den frågan är ja, vad skulle i så fall jämställdhetsministern vilja göra för att detta ska bli ett faktum så att vi inte ska få se fler sådana här avslag?

Anf. 44 Vice statsminister MARGARETA WINBERG (s) replik:

Fru talman! Jag blev lite förvånad över Ulla Hoffmanns första inlägg. Hon sade till exempel att vi från svensk jämställdhetspolitikens perspektiv inte anser att patriarkatet är förtryckande. Det är ju precis det jag och regeringen hävdar.

Alla individer i Sverige ska omfattas av jämställdhetsperspektivet. Detta sker inte i dag. Det är möjligt att fallet som Ulla Hoffmann tar upp är ett sådant exempel. Därför är det som vi tre partier kommit överens om så viktigt, nämligen fortsatt utbildning av migrationsmyndigheternas personal om kvinnors asylskäl.

Anf. 45 ULLA HOFFMANN (v) replik:

Fru talman! Jämställdhetspolitiken bygger faktiskt på att man ska lösa allting helt konfliktfritt. Jämställdhetspolitiken ser egentligen inte den könsmaktsordning som finns. Det är en diskussion som vi skulle kunna hålla på med ganska så länge.

Jag är övertygad om att det faktum att ministrarna ska mainstreamas, att det åligger varje minister att ha ett jämställdhetsansvar och se till att förslag är mainstreamade, är mycket viktigt. Samtidigt finns det något som i alla fall vi i Vänsterpartiet kallar för den särskilda kvinnokampen. Jag menar att det är jämställdhetsministern som ska sköta den. Därför är det viktigt att Margareta Winberg har kontroll över det som händer. Det finns fler helt färskta exempel på avslagsmotiveringar som inte anstår ett jämställt land som Sverige.

Anf. 46 Vice statsminister MARGARETA WINBERG (s) replik:

Fru talman! Jag delar helt uppfattningen att man inte enbart ska använda den nya princip som lades fast i Peking 1995, *gender mainstreaming*. Det tar oerhört lång tid innan den får verkan. Statsråd, statssekreterare, sakkunniga och enhetschefer kommer nu att utbildas i hur man ska tillämpa denna metod på sina respektive politikområden. Fram till att denna implementering är gjord – det kommer att ta många år – behövs också kvinnokampen. Det är självklart. Jag lovar att jag också ska ha de ögonen med mig i min nya roll.

Anf. 47 ANNELIE ENOCHSON (kd) replik:

Fru talman! Vice statsministern har många fina ord och stolta paroller och säger bland annat att jämställdhet ska genomsyra alla samhällsstrukturer och alla organisationer.

Kvinnorepresentationen är en sådan jämställdhetsfråga. Man säger att man ska kvotera in i näringslivet. Men borde man inte börja med att städa framför sin egen dörr?

Jag har fortfarande inte fått svar på den fråga jag ställde i mitt anförande. Frågan lyder: När kommer regeringen att redovisa för riksdagen hur den ska arbeta för att öka kvinnorepresentationen bland myndighetschefer, ambassadörer och statliga bolagsstyrelser innan den börjar ge sig på det privata näringslivet?

Anf. 48 Vice statsminister MARGARETA WINBERG (s) replik:

Fru talman! Om man jämför kvinnorepresentationen i det offentliga Sverige med kvinnorepresentationen i det privata näringslivet ser man en väldigt stor skillnad. Jag är väl medveten om att vi inte är färdiga ens i det offentliga Sverige – där återstår mycket att göra. Därför tillämpar vi också den princip som jag brukar tillämpa på partierna – det är inte alla partier som tycker om det – att vid utnämningar försöka ha två kandidater, en kvinna och en man. Det är en metod som vi kommer att fortsätta med.

När det gäller ambassadörer är det lite knepigt. Vi har en stor kader av folk på UD. Ibland är de hemma. Ibland är de ute som ambassadörer. Men de är ambassadörer. Sedan många år tillbaka är flertalet män. Därför kan statistiken i just detta fall ibland förvilla.

Björn Rosengren har satt upp ett mål för de statliga bolagsstyrelserna på 40 %. Det är vi på god väg att nå.

Anf. 49 ANNELIE ENOCHSON (kd) replik:

Fru talman! Faktum kvarstår att av 18 myndighetschefer förra året utsågs ingen enda kvinna. Ni har möjlighet att kunna påverka. Det är där ni ska börja.

Jag måste också säga en annan sak. Det var väldigt många stolta paroller: Vi tycker att det ska bli bättre i samhället, vi har ett feministiskt samhälle och vi ska jobba vidare med dessa frågor. Nu har ni suttit vid makten i många år. Kvinnorna mår allt sämre i Sverige. Våldet ökar mot kvinnorna. Ohälsan ökar bland kvinnorna. Det är ni själva som säger att detta är ett strukturproblem. Det är ni som sitter och har ansvaret för dessa frågor. Varför gör ni inte mer?

Anf. 50 Vice statsminister MARGARETA WINBERG (s) replik:

Fru talman! Jag vet inte om våldet mot kvinnor ökar. Det är i alla fall så att kvinnor i större och större utsträckning vågar anmäla våldet. Vad som är en faktisk ökning och vad som beror på en ökad benägenhet att anmäla kan jag inte svara på.

Men man löser inte våldet mot kvinnor enbart genom fler poliser. Hela borgerligheten har en felsyn, inte minst Moderata samlingspartiet men också Alf Svensson häromdagen. De tror att fler poliser löser detta. Vi kan inte ha poliserna i lägenheterna.

Anf. 51 MARGARETA ANDERSSON (c) replik:

Fru talman! Jag skulle vilja ställa en fråga till vice statsministern. Hur ska man få med männen i det feministiska arbetet? Jag oroar mig ibland för att männen inte tycker om att de tappar sina förmåner. Det finns många män som arbetar åt samma håll som vi. Hur får vi med alla de andra som inte gör det? Hur får vi med dem? Skrämmar vi dem på det här sättet?

Anf. 52 Vice statsminister MARGARETA WINBERG (s) replik:

Fru talman! Det finns inget enkelt svar på det. Ett projekt som bedrevs från 1999 till 2002 hette Män och jämställdhet. Jag försökte få Tomas Wetterberg som ledde det att förklara och ge svar på vad män vinner på jämställdhet. Det är viktigt att vi också tar fram vad män faktiskt får och inte bara vad de förlorar.

Sedan finns det många män som faktiskt vill vara med. Då får vi på olika sätt underlätta det, inte bara genom att bedriva ett opinionsarbete utan genom att förändra lagstiftning. Där är återigen föräldraförsäkringen inte minst viktig.

Anf. 53 MARGARETA ANDERSSON (c) replik:

Fru talman! Jag är glad över det svaret. Jag hoppas att vi tillsammans på alla olika håll kan arbeta vidare för detta.

Det finns en annan fråga som har dykt upp väldigt akut nu, och det är det uppsagda avtalet. Jag begär inte att vice statsministern ska ha någon åsikt om det, men kan ändrade skatteregler innebära att vi kan få en annan tyngdpunkt i bland annat hur mycket man får ha kvar av lönen? Kan vice statsministern se det som ett sätt att påverka kvinnors behållning av arbetet? Kan man beskatta männen med de högre lönerna hårdare?

Anf. 54 Vice statsminister MARGARETA WINBERG (s) replik:

Fru talman! Vi har under förra mandatperioden genomfört en del sådana skattesänkningar. Just nu är det inte aktuellt med några ytterligare. Det är en lite felaktig diskussion, när man talar om låga kvinnolöner, att man ska sänka skatterna för dessa kvinnor i stället för att uppvärdera det faktiska arbete som de utför, att värdera arbetet med vård, omsorg, barn, gamla, sjuka och handikappade på annat sätt. Det tycker jag är det primära, inte sänkta skatter.

Anf. 55 LARS-IVAR ERICSON (c) replik:

Fru talman! Vi har lyssnat till olika aspekter på jämställdhet här i dag. För mig är en viktig aspekt möjligheten för kvinnor att starta företag. Det är tyvärr så att förhållandevis få företag i vårt land startas av kvinnor.

Jag undrar om vice statsministern har något bra recept för hur vi ska komma åt detta missförhållande.

En annan viktig jämställdhetsaspekt är att jämställdhetslagen påbjuder att det i företag, stat och kommuner ska finnas jämställdhetsplaner. Jag undrar om vice statsministern vet om detta verkligen fungerar i praktiken. Finns det jämställdhetsplaner, och efterlevs de?

Anf. 56 Vice statsminister MARGARETA WINBERG (s) replik:

Fru talman! Jag känner mig rätt så hoppfull när det gäller kvinnor och företagande. Vi ser att alltfler kvinnor startar företag, och det har varit så de senaste åren. Det beror på många saker. Det beror på att det finns en ny typ av lån sedan tio år tillbaka, så kallade mikrolån. Det beror också på att bankerna numera ser på ett annat sätt på kvinnor. Det betyder att man har kvinnliga rådgivare i bankerna, men det beror också på att kommunerna i större utsträckning har kvinnliga affärsrådgivare anställda för att specifikt rikta sig till de kvinnor som vill starta eget. Jag tror att det är väldigt viktigt.

Företagarna ska ha jämställdhetsplaner. Det förekommer inte överallt. JämO går nu ut och granskar 500 företag – jag tror det, jag har inte siffran riktigt aktuell – och begär in planerna för att se om man har sådana och om de är korrekta. Det är ett sätt att kontrollera lagens efterlevnad.

Anf. 57 LARS-IVAR ERICSON (c) replik:

Fru talman! JämO går ut för att ställa frågan till 10 000 företag. Om det skulle bli negativa svar på dessa frågor, vilka sanktionsmöjligheter finns det då för att få dem att verkligen upprätta jämställdhetsplaner?

Anf. 58 Vice statsminister MARGARETA WINBERG (s) replik:

Fru talman! Man ger företagen allra först en chans att göra det. Det skulle förvåna mig mycket om de 10 000 företagen – det var en siffra jag hade glömt – inför hotet av att komma att hängas ut för att de inte sköter sig, inte gör det. Om de inte gör det blir det sanktioner enligt lagstiftningen, och, det är viktigt att komma ihåg, vi ska ha en avstämmning 2004 för att se om den nya jämställdhetslagen fungerar bland annat på det här området. Gör den inte det ska vi skärpa den.

Anf. 59 GUNNAR NORDMARK (fp) replik:

Fru talman! Jag oroas lite grann av att man i den här debatten bara periferter har berört kanske ett av de största jämställdhetsproblem som vi har i Sverige i dag, och det är de skenande sjukskrivningarna, som i första hand drabbar kvinnor anställda inom offentlig sektor. Det är fråga om dels den rovdraft som vissa arbetsgivare bedrivit på kvinnors arbete vad gäller lön och arbetsvillkor, dels den totala situationen för kvinnor som gör att vi här hittar sjukskrivningar på grund av utbrändhet och av rent fysiska skäl.

Jag undrar vad jämställdhetsministern vill göra för att vi ska komma till rätta med detta, inte enbart ur ett arbetsperspektiv utan också ur ett jämställdhetsperspektiv. Jag är övertygad om att detta är en jämställdhetsfråga, kanske en av de viktigaste jämställdhetsfrågor som vi har i dag.

Anf. 60 Vice statsminister MARGARETA WINBERG (s) replik:

Fru talman! Hur ska man få livet att gå ihop? Det tror jag är en stor och utmanande fråga för den här mandatperioden. Arbetslivet spelar en väldigt viktig roll. Vi kan se att det främst är kvinnor inom offentlig sektor som är sjukskrivna och som blir förtidspensionerade. Det har naturligtvis att göra med de stora besparingar som vi tvingades till på 90-

talet men också med att det bland de kvinnor som är kvar, som arbetar, är en väldigt hög medelålder. Ju äldre vi blir med den belastning som vi haft, desto mer sjuka blir vi, och tendensen till förtidspensionering ökar.

Vi kommer att under mandatperioden – vi har en särskild minister för det här nu – presentera ett program för hur det här ska gå till.

Anf. 61 GUNNAR NORDMARK (fp) replik:

Fru talman! Det som oroar mig också när det gäller sjukskrivningarna är att man fokuserar arbetslivet så oerhört mycket. Men kvinnor tar fortfarande det största ansvaret för barn och hem, de tar det största ansvaret för gamla släktingar, gamla mamma och gamla pappa. Här finns också åtgärder som vi i riksdag, landsting och kommun kan vidta för att se till att det inte ska behöva vara på det sättet.

Anf. 62 Vice statsminister MARGARETA WINBERG (s) replik:

Fru talman! Då kan man till exempel se till att kommunerna får mera pengar så att, i det här fallet, äldreomsorgen kan byggas ut så att kvinnor inte i så stor utsträckning som sker i dag – det är inget nytt fenomen, utan så har det varit – måste ta hand om och sköta sina åldriga föräldrar, svärföräldrar och så vidare. Mer pengar till barnomsorgen gör att föräldrar kan gå tryggt till sina jobb utan att oroa sig för vad som händer på dagis. Man har den gnagande känslan på jobbet: Hur går det för barnen? Hur har de det? Är det tillräckligt med personal? Det är också någonting som i första hand stressar kvinnor väldigt mycket.

Anf. 63 HELENA BARGHOLTZ (fp) replik:

Fru talman! Först vill jag säga att det är glädjande att flera män har kommit upp i den här viktiga debatten.

Det hade varit klädsamt om vice statsministern hade börjat sin långa åtgärdslista med att tala om vad man kan göra för att Regeringskansliet och dess myndigheter ska bli mönsterarbetsgivare. Annelie Enochson tog upp frågan om utnämningsspolitiken. Det är naturligtvis viktigt att fler kvinnor får höga positioner. Men det handlar också om vad man vill göra konkret för att göra det bättre att arbeta inom Regeringskansliet. Jag har haft anledning att följa detta i samband med mitt uppdrag i konstitutionsutskottet. Där har vi varje år kunnat konstatera att det inte görs tillräckligt.

Vad vill vice statsministern göra för att förbättra villkoren inte minst lönemässigt inom Regeringskansliet?

Anf. 64 Vice statsminister MARGARETA WINBERG (s) replik:

Fru talman! Också Regeringskansliet har en jämställdhetsplan. Där finns det olika saker som vi vill göra. Det handlar om löneskillnaderna, något som har varit uppe till debatt många gånger i kammaren. Vi har till exempel avsatt en särskild pott, vi gjorde det för drygt ett år sedan, som skulle göra att de osakliga löneskillnader som vi upptäckte fanns skulle elimineras. Det handlar om att underlätta föräldraskap, att förebygga sexuella trakasserier, att främja en jämn könsfördelning på olika nivåer, inte minst på chefsnivå, och så vidare.

Prot. 2002/03:14
8 november

Allmänpolitisk debatt

Jämställdhet

I vår förvaltningsavdelnings jämställdhetsplan finns det här uttryckt. Nu är det bara att leva efter den.

Anf. 65 HELENA BARGHOLTZ (fp) replik:

Fru talman! En omedelbar fråga blir då: Hur lång tid tar det innan de här jämställdhetsåtgärderna är genomförda?

Jag har en fråga till som vice statsministern inte alls tog upp. Det handlar om invandrarkvinnors och invandrarflickors situation i Sverige. De är som vi alla vet ytterst ojämställda. Det här är en fråga också till statsrådet Mona Sahlin, men jag antar att vice statsministern och statsrådet Sahlin diskuterar detta ingående. Jag vill höra: Vad vill ni göra snabbt?

Anf. 66 Vice statsminister MARGARETA WINBERG (s) replik:

Fru talman! Jämställdhetsplanen gäller för de år som nu är, och sedan kommer den naturligtvis att revideras löpande. JämO har sina ögon även på Regeringskansliet, så om vi får några påpekanden därifrån måste vi också gå in och göra någonting. Det hoppas jag att vi inte ska få, för det är viktigt att vi som står här och predikar i talarstolen i riksdagen och på andra mötesplatser sopar framför egen dörr, som någon sade, och blir den mönsterarbetsgivare som kan vara en förebild.

Anf. 67 GUSTAV FRIDOLIN (mp) replik:

Fru talman! Jag vill, precis som Ulla Hoffmann, slå an ett internationellt perspektiv i den svenska jämställdhetspolitiken. Vice statsministern sade i sitt svar till Hoffmann att alla individer i Sverige ska åtnjuta fördelarna av den svenska jämställdhetspolitiken. Det är ändå inte så. Varje år nekas ett antal kvinnor abort i Sverige, trots att de har fullgoda skäl, därför att befruktningen inte har skett, som det heter, i svensk säng eller med svensk man.

I år ligger det en flerpartimotion om detta. I den mer mörka delen av svensk historia har kvinnor från Sverige fått fly till utlandet för att ibland göra fruktansvärda och mindre säkra aborter. Men i dag nekar vi säkra aborter i Sverige. Det är konstigt.

Jag undrar hur vice statsministern ser på det krav som förs fram i flerpartimotionen om att abortlagstiftningen bör gälla alla som söker abort i Sverige oavsett var de är medborgare eller var befruktningen har skett.

Anf. 68 Vice statsminister MARGARETA WINBERG (s) replik:

Fru talman! Jag tycker att det är rimligt att det sker en förändring. Det är också någonting som man tittar på i Regeringskansliet.

Anf. 69 GUSTAV FRIDOLIN (mp) replik:

Fru talman! Då vill jag tacka för det svaret, som var föredömligt kort. Jag hoppas också att det sker någon förändring på allvar. Jag kan inte se varför just den här frågan behöver utredas. Vad kan det finnas för fruktansvärda, märkliga eller oöverblickbara konsekvenser av att man har samma abortlagstiftning eller tillåtelse till abort för alla som söker abort i Sverige?

Anf. 70 Vice statsminister MARGARETA WINBERG (s) replik:

Fru talman! Jag kan inte säga varför det behöver utredas. Jag kan möjligen föreställa mig att man vill känna att det inte blir så att det kommer en massa kvinnor till Sverige för att få abort. Under en period, som Gustav Fridolin mycket riktigt nämnde, åkte många kvinnor till Polen. Då var det fri abort i Polen men inte i Sverige.

Jag kan föreställa mig att det är sådana saker man vill se över, men jag har ingen djupare kunskap om det. Jag tycker att det är rimligt att den här frågan får en lösning.

Anf. 71 TINA ACKETOFT (fp) replik:

Fru talman! Min fråga är tvådelad. Vice statsministern säger att vi ska ha mer pengar till kommuner för en ökad hälsa. Jag skulle då vilja ställa frågan: Var ska de pengarna tas? Vi kan väl knappast finansiera en utbyggd kommunal verksamhet med medel från en växande offentlig sektor? Hela nettotillskottet av sysselsättningen de senaste åren har tillkommit i tjänstesektorn.

Vice statsministern tog också upp klassamhället, inte helt oförhappandes. Jag skulle vilja höra hur hon ser på den här nya sektorn som har vuxit. Man beräknar att 14–15 miljarder kronor tillhör den svarta service-sektorn, och den växer. Det innebär att det finns en hel del anställda som i dag i själva verket tillhör en C-klass, som står utanför all lagstiftning som vi har i dag. Hur ser vice statsministern på detta?

Anf. 72 Vice statsminister MARGARETA WINBERG (s) replik:

Fru talman! När det gäller hur vi ska få pengar till den kommunala sektorn ser jag det framför allt på två sätt. För det första ska vi driva en politik som tar ned arbetslösheten och skapar arbete för fler människor. Så har skett under de senaste åren, och det betyder att kommuner och landsting har fått in väsentligt mycket mer skatt. Det gör att man den vägen kan både anställa fler och förhoppningsvis höja lönerna.

För det andra har staten, sedan 1996, väldigt systematiskt och planerligt ökat statsbidragen till kommuner och landsting, för att man också den vägen ska få större möjlighet att både anställa fler och höja lönerna.

Anf. 73 TINA ACKETOFT (fp) replik:

Fru talman! Det var *ett* svar. Det är fortfarande så att det är den offentliga sektorn som har stått för den tillväxten. Så som jag förstår det är den ju redan skattefinansierad.

Vice statsministern svarade inte på min andra fråga, om den så kallade svarta servicesektorn. Vi har över huvud taget inte grepp om vare sig hur många det är eller hur mycket pengar som är i omsättning, men det finns ett antal som står totalt utanför den reglerade arbetsmarknaden i dag. Kan det bero på att vi som individer har ett behov av de här så kallade hushållsnära tjänsterna? Eller är det bara så att det är en struktur som vi som människor inte passar in i?

Anf. 74 Vice statsminister MARGARETA WINBERG (s) replik:

Fru talman! För att ytterligare ge en kommentar till den första frågan, ser jag inget fel i att den offentliga sektorn växer och att den är skattefi-

nansierad. Det är någonting som vi vill betala gemensamt därför att vi tycker att det är så väsentligt och vi vill att det ska kunna fördelas till alla efter behov.

När det gäller den andra frågan, om den svarta sektorn, är jag den första att beklaga att vi har en svart sektor. Men vi kan också titta i andra länder, där det är lägre skatter. Där har man en större svart sektor. Jag tror kanske inte att sambandet är så entydigt mellan låg skatt och vit eller svart sektor.

Integrationspolitik och demokratifrågor

Anf. 75 STEN TOLGFORS (m):

Fru talman! Tiotusentals människor i Sverige lever under helt andra omständigheter än vad som borde vara möjligt. Socialt och ekonomiskt utanförstående, maktlöshet, arbetslöshet och bidragsberoende är verklighet för många familjer.

För ideella organisationer och för enskilda har de här problemen varit uppenbara i många år. Men så efter decennier, när utanförskapet växt, vaknar statsministern och menar att integrationsfrågan nu måste vara en av de viktigaste under den kommande perioden. Det är så dags då.

Den socialdemokratiska integrationspolitiken fungerar inte. Den har prövats i många år. En av grunderna har varit att betrakta samhället ovanifrån, bestående av ett antal kollektiv i vilka människor har gemensamma problem och behov. En annan har varit viljan att ta människor om hand, styra deras liv och lägga till rätta deras situation, vilket har resulterat i att människor har förlorat makt och möjlighet att påverka sina egna liv.

Socialdemokraterna försöker nu lösa det här med särskilda myndigheter och särskilda lösningar, vilket är helt fel väg. Redan synen på problemet etnisk segregation är på flera sätt fel. Det är motsägelsefullt att just de områden som har störst etnisk mångfald av regeringen ses som de mest etniskt segregerade i landet. Allt bygger på att man betraktar invandrare som en enhetlig grupp som måste tas om hand på samma sätt.

Så länge människor befinner sig utanför Sverige förstår de flesta att en kurdisk politiker från norra Irak, en läkare från Teheran och en bonde från Somalia har helt olika individuella förutsättningar i livet. Men så fort de stiger över landets gränser börjar regeringen betrakta dem som en enda grupp, som har mer gemensamt än särskiljande. Då blir de till invandrare, som ska särredovisas av myndigheter och eventuellt också särbehandlas positivt.

Segregation behöver i sig inte vara negativ, om den är självvald. Om äldre människor till exempel söker sig till ett finstalande äldreboende är det bara bra för dem och för alla. Men utanförskap och ofrivillig segregation är destruktivt, när man inte kan göra någonting åt sin situation.

Förutsättningen för att kunna bryta det här är att se att segregation är mer en social situation än en ursprungsfråga. Människors ursprung varken kan eller vill vi ändra, men folks sociala situation kan och ska vi kunna påverka.

Den som vill minska segregationen måste därför se att han utgår mer från kunskapsbrist än från bostadsområde, mer från bristande möjligheter till lärande än från hudfärg, mer från bristande makt över den egna situat-

ionen än från etniskt ursprung och mer från bristen på stöd och stimulans i skolan än från klassbakgrund.

Variablerna som styr utanförskap i vårt samhälle är gemensamma för alla oavsett bakgrund: arbetslöshet, liten eller ingen egen inkomst, bidragsberoende, ekonomiska fastlåsnings effekter, bristande kunskaper, maktlöshet och isolering.

Härutöver finns också faktorer som bristande språkkunskaper och etnisk diskriminering, som höjer trösklarna just för invandrade svenskers delaktighet. Det är dock alldeles fel, som man ofta verkar tro i debatten, att utländskt ursprung automatiskt ger utanförskap. Den allra största delen av dem som regeringen statistiskt betraktar som invandrare är totalt integrerade i det svenska samhället. De har jobb, vänner och familj och ses möjligen inte ens av sig själva eller av andra över huvud taget som invandrare. Bakgrunden är för dem inte alltid relevant.

Men tusentals infödda svenskar befinner sig i samma utanförskap som många invandrade, i samma bostadsområden och av samma orsaker. Orsakerna är generella, även om de särskilt tydligt har drabbat invandrade svenskar, dels därför att man som nyanländ varit extra beroende av att välfärdssystemen fungerat, och det har de inte gjort, dels därför att den svenska arbetsmarknadens stelhet och reglering alltid drabbar nya hårdast och dels för att många människor skolats in i passivitet av ett långsamt och kollektivistiskt mottagningssystem. Resultaten är i många delar förskräckande.

Nästan fyra av tio elever med utländsk bakgrund saknar fullständiga betyg i nian. Bara hälften av de barn som flyttar till Sverige efter det att de har fyllt tio år får fullständiga betyg i nian. Färre människor födda utomlands har en inkomst, och snittet är lägre för invandrare än för infödda svenskar.

För två år sedan var arbetslösheten fyra gånger högre bland utlandsfödda än bland infödda medborgare, detta trots sfi, integrationsverk, storstadssatsningar och integrationsministrar. I själva verket är hela tanken att en särskild integrationspolitik, som regeringen vill, kan bryta den ofrivilliga segregationen helt felaktig. Det visar bara att de vanliga politiska systemen inte fungerar tillräckligt bra.

Det vi behöver är en bättre generell politik för att bryta kunskapsbrist, nyfattigdom, arbetslöshet, maktlöshet och utanförskap. Vi behöver en skola med kunskapsrätt för alla, en modernare arbetsmarknad, en starkare politik för tillväxt och nya jobb, sänkta skatter för låginkomsttagare och en politik som kräver att alla ses och betraktas som individer.

Grunden för att samhället ska hålla ihop är att samma krav ställs på och möjligheter ges till alla. Vi har alla ansvar för att försörja oss, ta ansvar för oss själva och våra närstående, för demokratin och dess grundläggande värden, för att respektera lagar och andra människors lika värde och rättigheter. Ett samhälle blir som de värden man premierar.

Identitet och självkänsla hänger för många ihop med arbete, att kunna försörja sig och sin familj. Men när vi förvandlar människor till utestängda klienter förlorar de också möjligheten att vara förebilder för unga. När vuxna med aldrig så god utbildning fastnar i arbetslöshet och låglönejobb förlorar skolan sin lockelse på ungdomar. Låt barnen se att skolan är viktig, så kommer intresset för att lära att öka! Låt de unga se

Prot. 2002/03:14
8 november

Allmänpolitisk debatt

*Integrationspolitik
och demokratifrågor*

att det lönar sig att arbeta, så kommer fler att sträva framåt! Låt ingen stängas ute, så kommer färre att välja att stå utanför!

Anf. 76 KALLE LARSSON (v) replik:

Fru talman! Låt mig inledningsvis nämna att om Sten Tolgfors politik blev verklighet skulle 230 miljoner kronor mindre kunna användas för läxläsningsprojekt, tillväxtåtgärder, svenskundervisning och en mängd andra saker som i dag är resultatet av storstadssatsningen. 230 miljoner skulle i stället, förmodar jag, gå till sänkt förmögenhetsskatt för de grupper som Sten Tolgfors egentligen företräder.

Men min fråga är en annan. Jag undrar hur Sten Tolgfors egentligen vill ta itu med den verkliga segregation som finns, nämligen den som råder i de vita överklassområdena runtom våra stora städer och i storstadsområdenas innerstäder. Det är på Östermalm, i Askim och Limhamn som de grupper finns som i dag är allra mest segregerade från vanligt folk. Min fråga är: Är Sten Tolgfors beredd att göra någonting åt dessas makt och privilegier, att bryta segregationen där den är som mest omfattande?

Anf. 77 STEN TOLGFORS (m) replik:

Fru talman! Kalle Larsson och jag skiljer oss fullständigt åt när det gäller tron på att det är särlösningar som löser problemen. När man besöker skolor i miljonprogramsområden får man mycket tydliga signaler, inte minst från lärare, att det vi har störst problem med är barn till uppgivna föräldrar, till arbetslösa, till bidragsberoende, till utanförstående föräldrar som själva har låg eller ingen utbildning och som inte har möjlighet att kunna stötta sina barn i att lära sig eller ens förstår varför det är viktigt att lära sig.

Det pekar för mig på att skolan förmodligen är det allra mest avgörande verktyget för att vi ska kunna bryta segregationen, därför att den i mångt och mycket är så kunskapsbaserad. Får du aldrig kunskap nog att kunna ta första steget i arbetsmarknadens trappa får du heller aldrig möjlighet att ta de andra stegen. Du blir kvar i samhällets källare. Det är problemet. Och där hjälper inte den typ av satsningar som Kalle Larsson förordar. Det hjälper i stället med en generellt bättre skola, en individualiserad finansiering som till exempel ger varje barn möjlighet till stöd efter behov, en förbättrad språkundervisning och en lång rad av denna typ av satsningar. Men det ligger i stället inom ramen för de generella systemen, inte Kalle Larssons särlösningar som pekar ut i stället för att inkludera.

Anf. 78 KALLE LARSSON (v) replik:

Fru talman! Sten Tolgfors missförstår medvetet vår politik. Vi säger inte alls att särlösningar är lösningen. Men det är inte fel att satsa extra resurser där behoven är som störst.

När Sten Tolgfors säger att skolan är viktigast för att bryta segregationen rimmar det mycket illa med att man i fyra år här i Stockholm har haft möjligheten att genomföra detta och i stället har genomfört en skol- och utbildningspolitik som har ökat segregationen klassmässigt, etniskt och könsmässigt, som har gjort att innerstadsskolorna i Stockholm i dag

är mer fulla än tidigare av barn med svenskt ursprung, med föräldrar med höga inkomster och faktiskt också tjejer.

Men nu har Sten Tolgfors chansen. Han borde ta den. Svara på min fråga! Vad vill Sten Tolgfors göra åt segregationen i de mest segregerade områdena.

Anf. 79 STEN TOLGFORS (m) replik:

Fru talman! Jag missförstod inte alls Kalle Larsson. Jag lyssnade tvärtom på det han sade och svarade på det han sade. Han talade om särlösning och 230 miljoner i storstadspengar, ingenting annat. Det var det jag bemötte.

Vi vill ha en skolpolitik där vi ger extra anslag per barn efter barnets behov, inte som Kalle Larsson klumpa ihop hela områden och säga: Dessa är segregerade, dessa är utanför. Där ska man stärka skolan med mer pengar generellt. Vem vet vart de pengarna tar vägen?

Barn ska också kunna välja skola. Ingen har rätt att som Kalle Larsson använda barn som integrationspolitiska verktyg. Man ska gå i en dålig skola oavsett om man vill det eller inte. Man ska inte få söka sig därifrån. Det ger resultat: i utanförstående, i bristande språkkunskaper och i sämre förutsättningar för det övriga livet.

Anf. 80 VERONICA PALM (s) replik:

Fru talman! Jag håller med Sten Tolgfors om att en självvald etnisk segregation ibland kan vara bra, men det som vi har sett i Stockholm under de senaste fyra åren är en annan självvald, klassmässig segregation, där moderatpolitik har lett till att man till underpris har sålt ut våra gemensamma hyresrätter i innerstaden till dem som har råd att köpa, vilket har lett till en självvald segregation där de rika väljer att fjärma sig från vanligt folk. Jag skulle vilja veta hur Sten Tolgfors ser på den typen av självvald segregation.

Anf. 81 STEN TOLGFORS (m) replik:

Fru talman! Först kan jag upplysa samtliga föregående talare om att vi inte befinner oss i Stockholms stadshus utan i Sveriges riksdag. Jag och ni andra svarar för en politik som gäller hela landet. Själv är jag från Örebro. Mycket av mitt tänkande kring den här frågan utgår också från hur det ser ut i Örebro och från de upplevelser man får i övriga landet. Segregation är inte bara ett storstadsproblem, som man inbillade sig i valdebatten.

Självvald segregation är någonting helt annat. Den ofrivilliga kränker. Du kan inte påverka din egen situation med eget arbete, med insatser, genom att utveckla dig och ta dig vidare. Du är utestängd från kontakter. Det är förnedrande. Den självvalda kan vara baserad på väldigt många olika saker. Det kan vara ålder. En del svenskar väljer att flytta ifrån sina hus till tidiga seniorboenden. Det kan vara språk. Man väljer till exempel Finska skolan om man vill ha en tvåspråkig undervisning. Det kan vara barn som har vissa behov, som på Ekeskolan i Örebro, en skola för barn med funktionshinder, blindas och multihandikappade. Det kan handla om intressen och profilering. Det handlar verkligen inte bara om att alternativet är antingen etnisk eller klassmässig segregation.

Prot. 2002/03:14
8 november

Allmänpolitisk debatt

*Integrationspolitik
och demokratifrågor*

Problemet för mig kan jag säga är inte generellt att människor i Sverige har det för bra. Det som upprör mig är när människor i Sverige har det för dåligt. Det vill jag gärna diskutera med Veronica Palm och andra i den här kammaren.

Anf. 82 VERONICA PALM (s) replik:

Fru talman! Det är inte konstigt att man använder Stockholm som exempel när Stockholmsmoderaterna på central nivå använder staden som skyltfönster och när vi har sett vad en moderat politik har gett i form av segregation. Vi kan ta bostadsmarknaden som enda exempel. Man skänker i praktiken inte men man säljer bostäder till underpris till dem som har råd, vilket blir en investering med tanke på hur övrig byggpolitik från Moderaternas sida har sett ut. Man väljer att låta människor segregera sig från vanligt folk. Lägenheterna är sålda. Vi kan aldrig komma in i innerstaden igen om vi vill bo i hyresrätt.

Det är en politik som jag är glad inte har plats i Stockholm längre.

Anf. 83 STEN TOLGFORS (m) replik:

Fru talman! Östermalm har knappast dominerats av olika invandrargrupper innan en liten andel av allmännyttans lägenheter har omvandlats till bostadsrätter. Det är en fullständigt bisarr verklighetsuppfattning som Veronica Palm här presenterar: Innan några få procent lägenheter omvandlades till bostadsrätter fanns tydligen inga problem, och sedan uppstår tydligen segregationen i och med att den borgerliga majoriteten säljer av en liten procent till bostadsrätter.

Precis som jag sade i mitt inledningsanförande är det uppenbart en tramsig världsbeskrivning. Jag jobbade i Röda korset i mitten och slutet av 80-talet. Segregationen var redan då ett av de största problemen som den organisationen jobbade med, men riksdagen vaknar nu. Veronica Palm ser uppenbarligen inte att den är ett större problem än bostadsrätter på Östermalm.

Anf. 84 ERIK ULLENHAG (fp) replik:

Fru talman! Mycket av det Sten Tolgfors säger om integrationspolitik kan jag hålla med om. Jag såg att det tyvärr inte var någon ytterligare moderat anmäld till denna debatt, och därför tänkte jag passa på att ställa en fråga om flyktingpolitik.

Under många år på 90-talet drevs svensk flyktingpolitik i en järnaxel mellan Moderaterna och Socialdemokraterna. Till slut blev den många gånger inhumana flyktingpolitik vi såg i Sverige för mycket även för Moderaterna. Det öppnades en ganska spännande politisk karta där Socialdemokraterna stod isolerade.

Nu när det händer mycket i Moderaterna skulle jag vilja fråga om Moderaterna kommer att fortsätta att driva den liberala flyktingpolitik som man har gjort de senaste åren.

Anf. 85 STEN TOLGFORS (m) replik:

Fru talman! Erik Ullenhag konstaterar själv att detta är en helt annan debatt. Detta är tänkt att vara en integrationspolitisk debatt.

Jag vet att Erik Ullenhag är suppleant i socialförsäkringsutskottet. Eftersom jag själv sitter där kan jag försäkra honom om att han på första parkett kommer att få möjlighet att se hur vi moderater kommer att agera i flyktingpolitiken framöver i takt med att det läggs fram förslag till riksdagen från regeringen. Vi vet att det är ett antal propositioner på gång, både några som nu behandlas och några som är aviserade för framtiden.

Anf. 86 ERIK ULLENHAG (fp) replik:

Fru talman! Till rubriken Integration har, vad jag har förstått, kammarkansliet även lagt Flyktingpolitik. Det är därför jag är här och har ställt frågan.

Det gläder mig. Det finns ett mycket stort behov av en bred majoritet från Vänsterpartiet till Moderaterna i frågor som berör flyktingpolitik, och på de här områdena har vi kunnat driva Socialdemokraterna framför oss.

Anf. 87 STEN TOLGFORS (m) replik:

Fru talman! Jag har inga ytterligare kommentarer till detta. Erik Ullenhag får med största intresse följa det arbete vi kommer att göra i socialförsäkringsutskottet. Jag välkomnar honom att ta debatterna med oss i kammaren när frågorna kommer upp till diskussion.

Anf. 88 ROSSANA VALERIA D (v) replik:

Fru talman! Sten Tolgfors talar om barn som invandrat vid tio års ålder och där skolan inte har kunnat tillgodose dessa barn fullgoda kunskaper för att klara fortsatt utbildning. Men han säger ingenting om vad Moderaterna vill göra.

Jag skulle vilja höra vad Sten Tolgfors anser om att kunna ha ämnesundervisning på modersmålet parallellt med svenskan. Modersmålet är viktigt inte bara för den egna självbilden utan även vid inlärandet av ett nytt språk, till exempel svenska.

Anf. 89 STEN TOLGFORS (m) replik:

Fru talman! Jag är mycket positiv till den formen av undervisning. Jag är positiv till värdsolor, det vill säga skolor som är särskilt bra på ett visst språk eller en viss pedagogik och som kan hjälpa till där andra skolor inte riktigt har den kunskap som behövs. Jag är generellt för att testa möjligheten med tvåspråkiga skolor – något som lagen tidigare har varit stängd för.

Över huvud taget tycker jag att förslagen ska komma från pedagogerna och skolan till oss politiker. Jag har svårt att se att de allra flesta goda förslagen spontant uppstår i riksdagen, och sedan ska vi lära pedagogerna hur man undervisar barn i språk eller samhälle.

Det förslag jag har hört Rossana Valeria ta upp har också kommit från lärare som har i sin yrkesverksamhet att undervisa invandrabarn i skolan. Därför tror jag att det är ett konstruktivt förslag.

Anf. 90 ROSSANA VALERIA D (v) replik:

Fru talman! Problemet när man talar med de borgerliga representanterna är att ansvaret ska ligga någon annanstans. Anser inte Sten Tolgfors

Prot. 2002/03:14
8 november

Allmänpolitisk debatt

*Integrationspolitik
och demokratifrågor*

att vi har ett ansvar för att dessa barn ska kunna ha denna möjlighet, oavsett vilken skola de går i, i stället för att ligga på frivillig basis?

Anf. 91 STEN TOLGFORS (m) replik:

Fru talman! Om den föregående talaren läser vår motion kommer hon där att finna resonemang om bland annat detta men också en rad andra förslag för att stärka skolan för barn med invandrarbakgrund.

Visst är det till viss del en riksdagsfråga. Vi vill till exempel ha nationell finansiering av skolan. Därmed är det en riksdagsfråga. Det handlar till stor del om lagstiftningsfrågor, det vill säga vad skolan är tillåten eller inte tillåten att göra. Därmed är det också en riksdagsfråga.

Vi lär inte pedagoger pedagogik utan de lär oss pedagogik. Sedan får vi utifrån detta försöka konstruera ett bra politiskt förslag.

Anf. 92 MAURICIO ROJAS (fp):

Fru talman! Det råder inget tvivel om att Sverige brottas med mycket stora integrationsproblem. Ofrivillig bostadssegregation, utslagning från arbetsmarknaden och utanförskap är en mycket plågsam verklighet för alldeles för många svenskar – infödda eller invandrare, särskilt för många invandrade svenskar och speciellt för dem som kommer från länder utanför Europa.

Sociala och ekonomiska problem samt etniska skillnader skapar en mycket explosiv kombination. Det är kanske det allvarligaste problemet vi har i Sverige. Det är ett mycket sprängfyllt utanförskap som har uppstått. Vi har all anledning, alla partier, hela Sverige, att vara mycket bekymrade.

Fru talman! Det vi ser i dag har en mycket lång historia bakom sig. Den pekar på att det finns viktiga strukturella problem bakom det utanförskap som har uppstått. Det finns allvarliga systemfel som förklarar det som har inträffat. AMS generaldirektör Anders L Johansson påpekade inför arbetsmarknadsutskottet i tisdags att efter andra världskriget har vi lämnat varje högkonjunktur med fler människor i utanförskap än vid föregående högkonjunktur. Det är utomordentligt allvarligt. Dessutom vet vi att utanförskapet sedan mitten av 70-talet har gällt fler och fler invandrade svenskar. Deras situation har sedan dess successivt försämrats. Detta blev särskilt påtagligt under 90-talets kris. Vi kan konstatera att lågkonjunkturen i början av 90-talet drabbade dubbelt så hårt de invandrade svenskarna som de infödda svenskarna. När högkonjunkturen kulminerade i mitten av år 2001 kunde man konstatera att invandrade svenskar hade förlorat ungefär 20 % vad gäller sysselsättningsgraden i jämförelse med läget år 1990. För hela befolkningen var det bara 10 %. Dubbelt så mycket för de invandrade svenskarna.

Det här gäller inte bara invandrargrupper utan det här är ännu tydligare när man tittar på situationen i så kallade segregerade förorter. Rosengård i Malmö hade år 1990 en sysselsättningsgrad på ungefär 66 %. År 2000 hade den gått ned till ungefär 36 % – från två av tre som arbetade till en av tre som arbetade. Det är en fullständig katastrof.

Det här är verkligen ett misslyckande utan like i svensk politisk historia, inte minst efter en mycket lång högkonjunktur. Vi slutar högkonjunkturen med ett sådant utanförskap.

Men det här är inte allt. Sedan mitten av år 2001 har den svenska arbetsmarknaden stagnerat. Vi har faktiskt sett att sysselsättningsgraden successivt börjar att minska. Vi kan återigen konstatera att mardrömmen börjar för de invandrade svenskarna.

På ett år har sysselsättningsgraden bland utländska medborgare bosatta i Sverige minskat med 10 %. För hela befolkningen är det bara 0,5 %. För utländska medborgare bosatta i Sverige är det 20 gånger mer på ett år. För personer som är medborgare i något afrikanskt land handlar det om en minskning på 20 % på ett år, 40 gånger mer än för hela befolkningen. Det är en fullständig katastrof.

Tyvärr ser man ingenting av det här i den budgetproposition som regeringen presenterade för inte så länge sedan. Det verkar inte finnas någon beredskap, inte ens en aning om att det återigen håller på att hända någonting som vi alla borde vara utomordentligt bekymrade över.

Folkpartiet har presenterat några åtgärder, inte minst jobbgarantin, som just syftar till att åtgärda och parera den här fruktansvärda utvecklingen. Det är inte det som vi helst skulle önska människor. Vi vill att alla får reguljära jobb, men vi säger: Vi kan inte låta många segregerade områden falla i det här djupa utanförskapet och i den här segregationen.

Regeringen borde besinna sig och egentligen sammankalla en nationell kriskommission kring det som håller på att hända i våra segregerade förorter. Där skulle vi alla kunna samlas. Där skulle vi kunna samla alla våra goda idéer, för någonting måste göras här och nu för att stoppa en utveckling som, om vi inte gör något, kommer att drabba hela Sverige mycket hårt.

Anf. 93 ROSSANA VALERIA D (v) replik:

Fru talman! Jag kan hålla med Mauricio Rojas om beskrivningen av utanförskapet som många upplever och den arbetslöshet som drabbar många bara för att de har invandrarbakgrund. Men det finns något som skiljer mig och Mauricio Rojas åt.

Jag vet inte om han är allvarlig när han presenterar förslag som leder till lönedumpning och hävdar att det på något sätt skulle minska utanförskapet. Det har varit en lång debatt under hösten kring Folkpartiets och Mauricio Rojas politik, som jag anser bara kommer att öka utanförskapet. Man har en politik som utgår från människors ovilja att arbeta och människors ovilja att lära sig det svenska språket. Där är problemet, Mauricio Rojas. Vi måste se de här människorna inte som ovilliga utan som människor som vill men inte får.

Anf. 94 MAURICIO ROJAS (fp) replik:

Fru talman! Detta är säkert Rossanas problem, inte mitt. Vi har aldrig sett människor på det viset. Det är ett system som har fallerat. Det är vänstern som har regerat, och det är ni som bär ansvaret för hur ni har lämnat landet efter högkonjunkturen. Kom inte hit och säg något annat!

Vad jag säger nu är att vi borde samlas, ta ansvar och samla våra goda idéer, för det här är en kris. Jag kan inte se hur arbete skulle försämra den situation som vi har. Problemet i våra segregerade förorter är, som Rossana mycket väl vet, att många av människorna aldrig har kommit in på den svenska arbetsmarknaden. Att börja någonstans är oerhört

Prot. 2002/03:14
8 november

Allmänpolitisk debatt

*Integrationspolitik
och demokratifrågor*

viktigt, inte minst nu när vi ser att karusellen som kommer att leda fler människor till utanförskap återigen börjar.

Vad har ni för alternativ till den jobbgaranti som vi har föreslagit? Vad har ni gjort under högkonjunkturen? Var var ni när det här hände?

Anf. 95 ROSSANA VALERIA D (v) replik:

Fru talman! Mauricio Rojas! Det är fortfarande ett utanförskap som ni kommer att underblåsa genom att ni vill skapa jobb men inte ha samma villkor som för alla andra. Det är där som det skiljer sig mellan Vänsterpartiet och Folkpartiet.

Vi vill att alla människor ska ha lika lön för lika arbete, oavsett kön eller etnicitet. Det är där vi skiljer oss åt. Mauricio kommer att fortsätta att underblåsa det utanförskap som redan finns.

Anf. 96 MAURICIO ROJAS (fp) replik:

Fru talman! Nej, vi vill också att alla människor ska ha goda jobb. Men vi säger: Om de inte finns är det vårt ansvar att skapa sysselsättning. För det värsta är bidragsberoendet. Det värsta är att växa upp med en mamma och pappa som aldrig har något jobb att gå till. Varför skulle det vara så dåligt att till exempel ge varje lärare en assistent? Det handlar om människor som egentligen aldrig har kommit in i Sverige. Vad skulle det vara för problem med att börja så?

Ni börjar aldrig. Vi vill börja.

Anf. 97 KALLE LARSSON (v) replik:

Fru talman! Det är en omfattande problembeskrivning som Mauricio Rojas ger uttryck för. I stora stycken är det den som Vänstern många gånger har upprepat. Det är ett språkbruk som Rojas och Folkpartiet och andra högermän nu har övertagit.

Men de lösningar som Rojas står för, som Folkpartiet och Moderaterna står för, är de gamla klassiska. Ibland är de kanske dessutom kryddade med nyliberalism. Det Rojas vill göra är nämligen att till de stora företagens tjänst ställa en rad, en armé, av människor som tvingas ta jobb under kollektivavtal. På det sättet bryter man ned den svenska arbetarrörelsen och ger mer åt dem som under årtionden har tjänat på utanförskap och arbetslöshet: de stora företagen.

Vi vänder på problemformuleringen och ställer krav på dem som faktiskt bär ansvaret. Vi kräver mångfaldsplaner på alla arbetsplatser, offentliga och privata, som har fler än 25 anställda. Det är att rikta kraven mot dem som faktiskt kan uppfylla dem. Vad säger Mauricio Rojas och Folkpartiet om ett sådant krav?

Anf. 98 MAURICIO ROJAS (fp) replik:

Fru talman! Kalle Larsson! När jag skrev *I ensamhetens labyrint* 1993 hade jag faktiskt ingen aning om de här sakerna, och ni har inte sagt så mycket om segregationsproblematiken.

Kom inte med att vi tog över vad ni har sagt! Kom inte med att vi vaknade i dag! Det är andra som har vaknat, ganska sent.

Vi vill inte alls göra det du säger. Vi har pratat om samhällsnyttig sysselsättning, om att ge skolfolket assistenter, om att ge äldreården

bättre villkor genom att ge detta till människor som vill göra någonting i Sverige. Vi har aldrig tänkt att det ska bli ett slags underklass som ska ställas till stora företags förfogande. Varför driver Kalle den retoriken?

Kan vi inte samla oss kring att göra någonting gemensamt som skulle hjälpa den svenska skolan, den svenska vården och inte minst de människor som lever i utanförskap? Är det så svårt att göra det? Eller måste retoriken stå över allting?

Anf. 99 KALLE LARSSON (v) replik:

Fru talman! Jag tror att Mauricio Rojas själv ska passa sig för att låta retoriken ta överhanden. Mauricio har en fråga att besvara:

Varför motsätter sig Folkpartiet att det ska införas mångfaldsplaner på alla företag, privata och offentliga, med fler än 25 anställda? Vad skulle problemet vara med att säga till de arbetsgivare som i dag diskriminerar: Ni har inte rätt att diskriminera! Ni måste ta fram en plan för hur människor som i dag befinner sig i utanförskap ska få en plats, ett arbete, på just ert företag! Vad är problemet, Mauricio Rojas, med att faktiskt ställa krav på arbetsgivarna, de som kan uppfylla målet att ge arbete åt alla?

Anf. 100 MAURICIO ROJAS (fp) replik:

Fru talman! Kalle Larsson tror mycket på planer, planekonomier och liknande saker; det vet vi. Vi vill egentligen ha en mycket starkare diskrimineringslagstiftning. Jag skulle kunna se framför mig att vi ändrar påföljden för diskriminering så att den blir mycket starkare. Det skulle ha en mycket större effekt än det som Kalle Larsson säger. Men Kalle Larsson vet mycket väl att vi inte kan fixa det här på en minut eller en sekund – diskrimineringslagstiftningen har verkat under mycket lång tid. Därför behöver vi här och nu parera den katastrofala utvecklingen, och det är vad vi vill göra. Kalle Larsson har ingen lösning.

Anf. 101 GUSTAV FRIDOLIN (mp) replik:

Fru talman! Det är lätt att instämma i Mauricio Rojas problembeskrivning av den explosionsartade situation som utanförskapet leder in oss i. Problemet är bara de förslag på lösningar som presenteras av Mauricio och Folkpartiet i valrörelsen.

I stället för att ställa krav på det samhälle som skapar utanförskapet ställer man alla krav på dem som befinner sig utanför. Man pratar om jobbgaranti. Man pratar om språkrav. Det gick rätt bra. Det slog an de underliggande främlingsfientliga strömningarna. Grattis, Folkpartiet, till den här valframgången!

Men om vi nu ska samlas för att lösa den explosionsartade situationen finns det en fråga som är väldigt intressant: Har ni lust att ge upp de där kraven, som i sig är explosionsartade, som i sig leder till ett ökat utanförskap, för att på allvar ställa kraven på dem som behöver krav på sig, nämligen alla, inklusive arbetsgivare och politiker, i samhället som skapar utanförskap? Är ni beredda att ge upp de populistiska förslagen för ett verkligt brytande av utanförskapet?

Prot. 2002/03:14
8 november

Allmänpolitisk debatt

*Integrationspolitik
och demokratifrågor*

Anf. 102 MAURICIO ROJAS (fp) replik:

Fru talman! Jag måste påpeka att Gustav Fridolin också har ansvaret för den katastrof som har inträffat. Ni regerade också, tillsammans med Socialdemokraterna och Vänstern, och ni fortsätter att göra det direkt eller indirekt. Ni borde stå till svars. Vi har försökt komma med lösningar för att parera den katastrofala utveckling som ni bär ansvaret för.

Vi ställer inte alla krav på några få eller på somliga. Det är framför allt myndigheter, politiker och alla vi i samhället som måste samla oss för att parera den här utvecklingen. När vi talar om jobbgaranti talar vi om något som kommer att kosta kommunerna, politikerna och alla andra jättemycket. Om vi skulle lyckas med den här politiken kommer vi att sätta upp enorma krav på att verkligen skapa en sysselsättning som kan öppna vägen in i det svenska samhället. Det ska vara krav på alla – inte bara på några.

Anf. 103 GUSTAV FRIDOLIN (mp) replik:

Fru talman! Det är sant att vi har ett ansvar. I det samarbete vi har haft med Socialdemokraterna och Vänsterpartiet har vi lyckats få några få förbättringar. Lokala diskrimineringsombudsmän är en väldigt viktig sak. Men det är svårt att baxa socialdemokratin framför sig. I det arbetet behöver man hjälp, inte bara från dem som finns i ett formellt samarbete. Den hjälpen kunde vi förr, traditionellt, ha fått från Folkpartiet – till exempel när det gällde mångfaldsplaner. Nu är det borta. Alla krav ställs på dem som redan är utanför och inga på dem som skapar utanförskapet.

Anf. 104 MAURICIO ROJAS (fp) replik:

Fru talman! Gustav Fridolin får min hjälp. Men budgetförslagen har ni också ansvaret för. Var finns det en enda mening som ger åtminstone *intrycket* att ni har fattat vad som håller på att hända i landet? Det är Gustav Fridolins ansvar. Det är ert ansvar i vänstern. Det är allas ansvar, ni har missat det här. Ni har ingen politik. Ni har ingen lösning. Ni står tomhänta i dag. Det är antagligen därför ni måste prata om andra saker.

Anf. 105 STEFAN ATTEFALL (kd):

Fru talman! Ni vet alla hur en paté ser ut: en jämn, ofta gråaktig, synnerligen tuggvänlig, skivad tingest, ofta tillkommen i en matberedare som massakrerat råvarorna och blandat dem till en homogen blandning. Ibland är den välsmakande i sig men ofta smaklös så att det krävs en stark sås för att få den aptitlig.

Somliga tänker sig integration på det sättet. De råvaror som ska integreras smälter helt in i den svenska blandningen. Det kan snarare kallas assimilation än integration.

Jämför det här med en rejäl kött- och grönsaksgryta. Under kokningen tar kött- och grönsaksbitarna smak av varandra, men behåller trots det sin individualitet. Vi kristdemokrater förespråkar givetvis integration enligt köttgrytemodellen; en härlig blandning med svensk grundkryddning.

Fru talman! Ett samhälle med människor från olika kulturer och nationaliteter är ett rikare samhälle. Mångfald berikar. Men mångfald måste vila på en värdegrund, och en sådan värdegrund blir som kittet som håller ihop mosaiken. En mosaik är vacker just för att de olika färgerna kom-

pletterar varandra sida vid sida sammanhållna av ett gemensamt kitt. Utan detta sammanhållande kitt skulle bitarna falla sönder.

För att stimulera diskussionen om de värden som är grunden för demokrati, mänskliga rättigheter och ett mångfaldens samhälle har vi kristdemokrater länge krävt att en värdekommission inrättas. En värdekommission enligt norsk modell skulle kunna bidra till ett ökat åsiktsutbyte om värderingar mellan svenskar och invandrare, mellan olika generationer och mellan stad och land. En värdekommission skulle kunna spela en viktig roll i det långsiktiga arbetet med att följa upp den viktiga lag mot diskriminering i arbetslivet som vi har i dag.

Alla känner vi människor med utländska efternamn som blivit förbigångna när de sökt jobb. Alla har vi märkt hur många av Stockholms taxichaufförer som har en akademisk utbildning som tydligen inte är värd någonting på den svenska arbetsmarknaden. Visst förekommer det ren och skär diskriminering i Sverige – trots våra lagar. Självklart ska vi bekämpa detta varhelst det dyker upp, men det räcker inte med lagar. I grunden handlar det om värderingar, attityder. I grunden handlar det om vilken människosyn man har.

Fru talman! Om vi någonsin ska kunna bli ett integrationens mönsterland tror jag att det finns tre misslyckanden inom integrationspolitiken som måste rättas till.

Det första misslyckandet är bemötandet av asylsökande. De som kommer hit måste få snabbare besked om de får stanna eller inte. Den långa, passiva väntan bryter sönder människor och vaggar in dem i bi-dragsberoende.

Den totala genomsnittliga handläggningstiden för grundärenden var 226 dagar under 2001. Det är 28 dagar mer än under det föregående året. Knappt hälften av ärendena avgjordes inom verksamhetsmålet 6 månader. Därtill kommer all den tid som överklaganden medför. Det kan sammantagat ta ett par år att få sitt ärende avgjort. Riksdagens revisorer har också riktat kritik mot de långa handläggningstiderna.

Det andra misslyckandet är den höga arbetslösheten bland invandrare. Arbetslösheten är avsevärt högre bland invandrare än bland infödda svenskar. I går, när jag förberedde denna debatt, lyssnade jag på TV 4, som meddelade att arbetslösheten nu stiger bland invandrare med akademisk utbildning, de som borde ha de bästa förutsättningarna.

Jag vill i det sammanhanget påminna om en mening i Göran Perssons allra första regeringsförklaring, den 22 mars 1996: "Det är av särskild vikt att kampen mot arbetslösheten bland invandrare ges förtur", sade han då. Av detta har vi inte sett mycket. I valrörelsen meddelade statsministern att vi "klarat jobben" och att det nu är dags att fokusera på invandrades möjligheter till jobb. Men det ville han ju redan 1996. Det är dags att ställa krav på de regeringar vi har haft under gångna år, och även på stödpartierna Vänsterpartiet och Miljöpartiet. Ni har ansvaret för politiken. Ta det ansvaret!

Att få en ingång till arbetslivet och tillgång till alla de sociala kontakter som en arbetsplats erbjuder är avgörande för hela integrationspolitiken.

Det tredje misslyckandet handlar om vår syn på flyktingar och invandrare. Från myndigheternas sida finns ett omhändertagandeperspektiv. Det är kort sagt för mycket av socialpolitik och för lite av närings-

Prot. 2002/03:14
8 november

Allmänpolitisk debatt

*Integrationspolitik
och demokratifrågor*

och arbetsmarknadspolitik. Vi ser i första hand flyktingen som ett problem som vi ska ta hand om – trots att det handlar om aktiva, företagssamma människor som tagit sig upp från en miljö långt härifrån och flytt till Sverige långt uppe i kalla Norden. Sverige är ett av de länder i den industrialiserade världen där det är svårast för invandrare att få jobb. Vi måste vända perspektivet och se invandrare som den resurs de verkligen är.

Jag har pratat om vikten av värderingarna för en fungerande integrationspolitik. Jag har pratat om handläggningstiderna. Jag har pratat om jobben och om omhändertagandeperspektivet. Det är områden som vi måste angripa om vi ska lösa de här problemen.

Symtomatiskt i detta är då att det statsråd som är ansvarigt för de här frågorna, Mona Sahlin, flyttas från Näringsdepartementet, där näringspolitik och arbetsmarknadspolitik finns, till Justitiedepartementet, utan eget ansvar, utan egna muskler att uträtta någonting. Det här är symtomatiskt, helt enkelt, för den svenska integrationspolitiken – mycket prat, lite handling. Vi ställer faktiskt krav på den sittande majoriteten med stödpartier. Nu är det dags för handling.

Anf. 106 KALLE LARSSON (v):

Fru talman! På några områden har det i Sverige varit tabu att öppet diskutera problem och säga som det är. En liten elit vita, medelålders män med makt och höga inkomster lever i Sverige mycket väl medan majoriteten av befolkningen på olika sätt drabbas av diskriminering, underordning och sämre villkor.

Nu är det dags att maktens privilegier bryts och att samhället i grunden förändras. Vänsterpartiets mål är ett samhälle där varje man och kvinna kan försörja sig själv genom sitt arbete, påverka sin livssituation, hysa en berättigad tilltro till samhället och dess institutioner och känna hopp inför framtiden. Invandrare är fullvärdiga människor, och alla i det här landet ska ha samma rättigheter och skyldigheter. Det är den enda rimliga utgångspunkten för ett antirasistiskt parti.

Det är också dags att ställa krav. Vi vill att alla människor, även invandrare, män och kvinnor, ska kunna ställa krav på rimliga löner och goda villkor på arbetsplatsen. Därför vill vi stärka, inte försvaga, arbetsrätten. Vi vill att invandrare och infödda svenskar tillsammans ska kunna ställa krav på en social bostadspolitik som bryter segregationen. Därför vill vi bygga 40 000 nya lägenheter per år varav minst 20 000 hyresrätter med hyror som vanligt folk har råd med.

Vi kräver mångfaldsplaner på företagen och skärpt lagstiftning mot etnisk diskriminering. Vi kräver helt enkelt varje människas rätt och värdighet.

Fru talman! Om man sover med björnen så får man loppor. Så lyder ett gammalt ryskt ordspråk. Folkpartiets agerande i valrörelsen och därefter är ett utmärkt exempel på detta. Det kliar, Mauricio Rojas. Det kliar, Erik Ullenhag, och det kliar, Nyamko Sabuni.

Jag hävdar att Folkpartiet är det etablerade svenska parti som på senare tid gjort enskilt mest för att introducera rasistiska och främlingsfientliga partiers frågor i den svenska debatten. Först legitimerade Folkpartiet Dansk Folkeparti liksom Sverigedemokraterna genom att ge deras företrädare oförtjänt uppmärksamhet. Därefter har man helt enkelt tagit

över delar av deras politik. Det är ingen slump att båda dessa partier i dag jublar över Folkpartiets nya linje. Folkpartiets förslag gynnar oss såväl kortsiktigt som långsiktigt, som en ledande sverigedemokrat uttryckte det.

Vi minns ju hur det var sist det begav sig. När Ny demokrati gick till val på en främlingsfientlig och insinuant dagordning ledde det till betydligt större problem än att de tog plats i riksdagen. De lyckades vrida hela samhällsklimatet i mer främlingsfientlig riktning. Deras grundlösa påståenden och misstänkliggöranden av invandrare och flyktingar kom att utgöra utgångspunkten för debatten i samhället. Såväl våldsbrott som diskriminering blev än större problem, och flyktingpolitiken hårdnade.

Fru talman! Nu är det Folkpartiets tur att spela ut *the racecard* genom att påstå sig vilja ställa krav på invandrare. Därmed säger man underförstått att invandrare skulle leva i någon sorts kravlös tillvaro med bidrag och privilegier. Vi känner också igen Ny demokratis retorik nästan ordagrant i de annonser som Folkpartiet gick ut med: På några områden har det i Sverige varit tabu att öppet diskutera problem och säga som det är.

Det är för det första helt fel och för det andra en nästan exakt reproduktion av de rasistiska partiernas mytbildning.

Folkpartiets konkreta förslag, ackompanjerat av de flesta högerpartier, om hur slagordet "arbete i stället för bidrag" ska förverkligas talar också sitt tydliga språk. Man vill nå målet genom att erbjuda människor lön under kollektivavtal. Det är ett klassiskt grepp för att undergräva arbetsrätten för alla arbetande. De som förlorar mest är de som har det svårast på arbetsmarknaden, många gånger just invandrare. Högerns förslag om arbetskraftsimport, ett förslag som skapar ett skrämt och hunsat låglöneproletariat, skulle vara ett mycket effektivt sätt att cementera segregationen och öka rasismen i samhället.

Fru talman! Vi förlåter dem inte, för de vet precis vad det är de gör. När de själva har avslöjats med en politik som gör de rika rikare, förstärker kvinnors underordning och ger mer makt åt de redan maktfullkomliga, när de ertappas med fingrarna djupt nedkörda i kakburken agerar de som små barn ibland gör. De säger: Det var inte jag. Det var han, han där borta som inte ens vill lära sig svenska.

Men vi har sett er, och vi har sett brödsnulorna på era fingrar. Den här gången nöjer vi oss inte med vår del av kakan. Striden står om hela bageriet.

Anf. 107 STEFAN ATTEFALL (kd) replik:

Fru talman! Det är intressant att höra Kalle Larssons retoriska svada. Det är en kanonad av angrepp på framför allt Folkpartiet. Det får ni reda upp själva i en debatt mellan er.

Men det finns ingenting av ödmjukhet inför det ansvar som Kalle Larsson och Vänsterpartiet har. De har samarbetat med socialdemokratin under många år, och utvecklingen och situationen ser ut som de gör. Mona Sahlin brukar åtminstone säga att hon har misslyckats, men Kalle Larsson bara går på som om han fortfarande var utan ansvar.

Det enda förslag han har kommit med, inte i anförandet men i replikskiften, är mångfaldsplaner, det vill säga fler byråkratiska verktyg. Vi har jämställdhetsplaner mot bristen på jämställdhet, men inte ens regeringen förmår ju att leva upp till sina egna jämställdhetsplaner. Man tror att fler

planer är lösningen när det i stället handlar om hyvla ned trösklar och skapa utrymme för människor att komma in i arbete och göra någonting åt de verkliga problemen. Kalle Larsson går bara på med agitatorisk svada och utan något som helst erkännande av sitt eget personliga och sitt partis ansvar för den rådande situationen. När ska Kalle Larsson börja ta ansvar?

Anf. 108 KALLE LARSSON (v) replik:

Fru talman! Ett parti som förra valet hade 12 % och nu lite drygt 8 % av rösterna bär förstås inte ensamt ansvaret för den politik som förs. Men visst är svensk integrationspolitik i dag ett stort misslyckande. Det har jag sagt i ett antal av de debatter som har bedrivits i kammaren under den senaste mandatperioden, och jag säger det gärna igen.

Men skillnaden mellan mig och Stefan Attefall är ju möjligheten att förändra detta och inte bara lita på att detta löser sig bara vi är goda och villiga kristdemokrater och tror på marknadsekonomi i största allmänhet. Vi måste faktiskt också lägga fram konkreta förslag. Mångfaldsplåner på alla arbetsplatser med fler än 25 anställda är ett förslag som vi har lagt fram. Kristdemokraterna har röstat emot det. Förslag om att öka möjligheterna att ta tillbaka serveringstillstånd för den som döms för olaga diskriminering är ett annat. Kristdemokraterna har röstat emot det. Varje gång vi har agerat för att stärka arbetsrätten, de arbetandes möjligheter oavsett etiskt ursprung, har Kristdemokraterna gått emot det. Se där! Det är konkreta förslag på en mycket bättre politik.

Anf. 109 STEFAN ATTEFALL (kd) replik:

Fru talman! Nu säger Kalle Larsson att han inte ensam kan påverka frågan. Men den retorik som Kalle Larsson har tyder på att detta är den viktigaste frågan för Vänsterpartiet och Kalle Larsson. Då borde det prägla regeringsförhandlingarna. Då borde man säga åt regeringen: Gör så och så, annars samarbetar vi inte!

Det är en hög retorik, och sedan accepterar man en situation som man sedan säger är helt galen och helt fel. Det måste finnas en konsekvens mellan retorik och handling, och det måste snart börja avkrävas Vänsterpartiet som har fått rulla runt alltför mycket i något slags egen liten värld.

Anf. 110 KALLE LARSSON (v) replik:

Fru talman! Vem som rullar i vilken värld kan vi väl lämna därhän tills vidare.

Jag har gett ett antal konkreta förslag på hur politiken skulle kunna förbättras. Det är förslag som Stefan Attefall kommer att få tillfälle att återkomma till också under den här mandatperioden. Om han och Kristdemokraterna menar allvar med att man vill göra någonting och inte bara klaga på att en del är bättre talare än andra, är han mycket välkommen att också stödja de förslagen när de kommer upp till debatt i Sveriges riksdag.

Anf. 111 MAURICIO ROJAS (fp) replik:

Fru talman! Kalle Larsson ägnade merparten av sitt anförande åt Folkpartiet. Varför gjorde Kalle Larsson det? Ni har ju ett ansvar och

regerar tillsammans med socialdemokratin. Ni har ingen politik, och det försöker Kalle Larsson dölja genom att prata om Folkpartiet och kasta fram den ena galenskapen efter den andra.

Jag har beskrivit en katastrof som pågår här och nu i Sverige. Vi har lösningar. Vilka lösningar har Kalle Larsson, som är så solidarisk?

Anf. 112 KALLE LARSSON (v) replik:

Fru talman! För det första rätten till arbete, bostad och utbildning åt alla oavsett etniskt ursprung och inga särlösningar för invandrare, ingen import av billig arbetskraft från andra länder möjlig att kasta ut efter behag när arbetsgivarna inte längre vill ha dem på sitt eget hemlands territorium. Detta är det första. Där vet vi att Folkpartiet återigen säger nej.

Jag ägnade huvuddelen av mitt anförande åt Folkpartiet därför att det nu är dags att avslöja när etablerade politiska partier övertar problemformuleringar som jag trodde hörde till de främlingsfientligas agenda. Jag säger inte att ni är ett främlingsfientligt parti, absolut inte, men jag säger att vi kommer att bevaka er och er politik under den här mandatperioden, och långt därefter är jag rädd, för att se de tillfällen när ni kraftfullt ifrågasätter att människor ska behandlas lika oavsett etniskt ursprung. Det ska vara språktest både för dig och för mig eller inga språktest alls.

Anf. 113 MAURICIO ROJAS (fp) replik:

Fru talman! Vad Kalle Larsson nu säger är helt enkelt att man inte har någon politik. Ni har inga förslag för att lösa en pågående nationell kris som inträffar just i dag i Sverige. Kalle Larsson har bara ord. Det är tyvärr ganska typiskt för Vänstern.

Anf. 114 KALLE LARSSON (v) replik:

Fru talman! Förslag nr 1: mångfaldsplaner på alla företag.

Förslag nr 2: hårdare lagstiftning mot diskriminering.

Förslag nr 3: att se till att den som i dag fälls för olaga diskriminering fräntas sitt serveringstillstånd.

Förslag nr 4: rätt för alla att arbeta heltid.

Förslag nr 5... Hur länge vill Mauricio Rojas att jag ska fortsätta? Jag har lämnat förslagen i mitt huvudanförande här i kammaren, och jag kan gärna göra det också i många andra sammanhang, men Mauricio Rojas ska inte säga att jag sysslar med tom retorik, när han inte ens lyssnar på de förslag som jag har avlämnat.

Anf. 115 ERIK ULLENHAG (fp) replik:

Fru talman! Det vore väldigt klädsamt om Kalle Larsson åtminstone kunde bemöda sig om att läsa Folkpartiets motion innan han går upp i talarstolen. Den jobb- och utvecklingsgaranti som vi talar om rör alla. Det är ingen särlösning.

Jag satt häromdagen här i riksdagshuset med en syriansk läkare som skulle kastas ut förra onsdagen. Han jobbade i Sverige men skulle inte längre få stanna. När vi säger att man ska öppna för arbetskraftsinvandring innebär det att den syrianske läkaren skulle få stanna kvar i Sverige

Prot. 2002/03:14
8 november

Allmänpolitisk debatt

*Integrationspolitik
och demokratifrågor*

och jobba här. Kalle Larsson och hans parti vill kasta ut den syrianske läkaren.

Nu vill jag fråga Kalle Larsson: Hur kan det vara att vi står upp för gömda flyktingar? Vem vill ha en mer generös flyktingpolitik när vi säger till den syrianske läkaren att han får stanna? Var i detta ligger det en flirt med främlingsfientliga krafter?

Anf. 116 KALLE LARSSON (v) replik:

Fru talman! Det är inte i de förslag som Erik Ullenhag nu ger uttryck för som flirten med det främlingsfientliga ligger, men låt mig ge det kanske tydligaste exemplet på var den finns. När man ställer upp ett språktest som krav för svenskt medborgarskap säger man egentligen:

Just nu går det tusentals eller kanske tiotusentals människor med invandrarbakgrund på Sveriges gator, människor som inte har någon lust att lära sig svenska, och vi måste ställa hårdare krav på dem för att de ska vilja uppfylla det som vi tycker är rimligt.

Kan Erik Ullenhag säga mig på vilket sätt detta inte skulle vara att särskilja människor utifrån etnisk bakgrund? Kan han tala om för mig varför ni inte lägger fram förslag bara för att förbättra dessa människors möjligheter att lära sig svenska utan i stället gör det omvända: ställer krav på den som kommer från ett annat land att lära sig svenska för att få bli medborgare. Demokratin i det här landet är grundad på dina kunskaper i svenska, och vi ska dessutom göra det svårt för dig att lära dig svenska.

Anf. 117 ERIK ULLENHAG (fp) replik:

Fru talman! Kalle Larsson vet mycket väl att det finns en rad åtgärder i Folkpartiets program som handlar om just detta: kortare handläggnings-tider för asylsökande, förändrad sfi-undervisning, extra satsningar på skolor i utsatta områden och dessutom en mer generös flyktingpolitik. Vad vi står upp för är att svenska språket och arbete är nycklarna till att komma in i det svenska samhället.

Man kan över huvud taget inte hävda att det skulle vara en flirt med främlingsfientliga krafter när vi säger att vi vill ta emot fler människor i Sverige och inte sluta Sverige på det sätt som Vänsterpartiet ansvarar för. Det är för mig helt orimligt. Kärnan i främlingsfientligheten är väl ändå en vilja att stänga gränserna.

Anf. 118 KALLE LARSSON (v) replik:

Fru talman! Kärnan i ett parti som representerar överklassen är en vilja att försämra möjligheterna för arbetande människor att tillgodose sina intressen. Där kommer min kritik mot övriga förslag från Folkpartiet, som kanske inte i första hand när det gäller lön under kollektivavtal är främlingsfientliga utan arbetarfientliga.

Jag noterade också att jag egentligen inte fick något svar. Jag ser fram emot debatter som kommer här i kammaren mellan mig och vilken folkpartist som helst om vad det egentligen innebär att stå upp för alla människors lika värde och att inte bara kortsiktigt hoppas på att få fler röster i ett val.

Anf. 119 NYAMKO SABUNI (fp) replik:

Fru talman! Som Erik Ullenhag tidigare sade vore det skönt om Kalle Larsson verkligen ville granska Folkpartiets förslag, vilket denne inte har gjort. Han lade fram ett antal förslag till Mauricio Rojas, och de flesta handlade om hur vi ska bekämpa diskrimineringen. Kalle Larsson satt i riksdagen under den förra mandatperioden. Hur kommer det sig att jag som inte satt i riksdagen vet att vi har en lag som ställer krav på alla arbetsgivare med fler än tio anställda att upprätta en mångfaldsplan, medan han inte känner till den?

Jag vill också ställa en annan fråga. Kalle Larsson har sagt att han vill att alla människor ska ha ett arbete och helst ett arbete som man är utbildad för. Vi har sagt att det innan det målet nås ska finnas en arbetsgaranti för alla långtidsarbetslösa. Ni har tillsammans med regeringen sagt att det för att människor ska få arbete ska finnas flera handläggare på arbetsförmedlingarna, men vad har ni egentligen för politik för att skapa de jobb som invandrarna ska få? Problemet med att invandrare inte kommer in på arbetsmarknaden är att det finns för få jobb och att de måste konkurrera med etniska svenskar, som tyvärr i det här fallet går före.

Anf. 120 KALLE LARSSON (v) replik:

Fru talman! Eftersom riksdagen gång på gång med Folkpartiets medverkan och med hänvisning till att vårt krav inte är passande avslår våra motioner om mångfaldsplaner på alla arbetsplatser, kan man väl knappast tänka sig att det i dag finns en existerande lag. Då hade man förstås hänvisat till denna. Det är alldeles riktigt att det finns en rekommendation, men det som vi säger är: Låt oss lagstifta om det, och låt oss införa sanktioner mot de företag som inte följer lagen. Låt oss rikta kraven mot dem som faktiskt har möjligheter att uppfylla kravet på rätt till arbete åt alla.

Nyamko Sabuni säger vidare en intressant sak, nämligen att det finns för få arbeten, och hon undrar vad vi vill göra åt det. Det första som vi vill göra är att använda de pengar som finns i det svenska samhället för att se till att rätten till arbete garanteras alla. I dag går vinsterna i den svenska exportindustrin, som faktiskt är högre än de har varit sedan 1870-talet, rakt ned i fickorna på de intressegrupper som Nyamko Sabunis parti företräder. Låt oss i stället använda de pengarna för att skapa arbete åt alla och inte säga att människor ska ha olika lön beroende på om de har tvingats ut i utanförskap eller inte.

Anf. 121 NYAMKO SABUNI (fp) replik:

Fru talman! Kan inte Kalle Larsson lägga fram förslag som är till för att hjälpa de svaga eller de mindre lyckade som han talar om i dag, i stället för att angripa en liten minoritet av rika som finns? Jag är inte rik, och de flesta folkpartister är inte rika. Vad vill Kalle Larsson göra för att hjälpa de arbetslösa, de segregerade och de marginaliserade? Vi vet vad han vill göra för att bekämpa de rika, men vad vill han i dag göra för de segregerade?

Anf. 122 KALLE LARSSON (v) replik:

Fru talman! Förslag nr 1: mångfaldsplaner på alla företag med fler än 25 anställda.

Förslag nr 2: en hårdare lagstiftning mot etnisk diskriminering.

Förslag nr 3: en satsning på de utsatta områdena.

Förslag nr 4 – där jag än så länge tappar stöd från hela kammaren, inklusive socialdemokratin och Miljöpartiet: handlingsplaner riktade inte mot de så kallade utsatta områdena utan mot de allra mest segregerade områdena i våra storstäders förorter, som Täby, Danderyd, Askim, Limhamn och Östermalm. Deras invånare ska tvingas att integreras med vanligt folk.

Se där några konkreta förslag!

Anf. 123 GUSTAV FRIDOLIN (mp) replik:

Fru talman! Jag håller som bekant med om mycket i det som Kalle Larsson säger, framför allt i kritiken mot Folkpartiet. Jag skulle dock vilja lyfta den här debatten ytterligare ett snäpp på den ideologiska skalan genom att fråga Kalle Larsson: Vilket mål finns vad gäller integrations- och flyktingpolitiken? I Miljöpartiets partiprogram finns följande väldigt klart formulerade mål under rubriken Fri invandring.

Varje mål som är lägre ställt än att vem som helst ska kunna flytta vart som helst, bosätta sig, söka arbete och skaffa sig en framtid är för oss för lågt ställt. Jag vill fråga vänsterpartisterna: Vad är ert mål för politiken?

Anf. 124 KALLE LARSSON (v) replik:

Fru talman! Vårt mål är ingenting annat än detta. Men Miljöpartiet har vid upprepade tillfällen fört fram detta som ett dagskrav. Man vill i dag eller möjligen i morgon eller nästa vecka införa en fullt ut fri invandring på en arbetsmarknad som i så stor utsträckning är kontrollerad av ett fåtal mäktiga aktörer bland de transnationella företagen. Det är att säga ja till det som Svenskt Näringsliv självfallet förespråkar, nämligen arbetskraftsimport snarare än rätten att bosätta sig var man vill. Den målsättningen är vi eniga om, och jag tror att på ett filosofiskt plan kan väl hela kammaren vara enig om att man faktiskt borde få bo där man vill, få ett bra och rikare liv och så vidare.

Men är man inte medveten om den konflikt som i dag finns mellan arbete och kapital, och om att kapitalet skulle utnyttja ett dagskrav om fri invandring till att ytterligare stärka sina positioner på arbetandes och arbetslösas bekostnad, är jag rädd för att man inte förstått så mycket av maktproblematiken på arbetsmarknaden.

Anf. 125 GUSTAV FRIDOLIN (mp) replik:

Fru talman! Jag är medveten om de starka aktörer som finns och om vikten av att utmana dem, till exempel genom globala och nationella spelregler för kapitalet. Men jag är också medveten om att om man ska nå fri invandring måste man börja någonstans. Man kan börja med en arbetskraftsinvandring som inte är i enlighet med det borgerliga förslag som lagts fram utan i enlighet med förslag där var och en åtnjuter samma rättigheter som alla andra som arbetar i Sverige. Då kan till exempel den syrianske läkaren få stanna, men inga människor som kommer hit ska bli utkastade så snart de blir av med sina jobb.

Anf. 126 KALLE LARSSON (v) replik:

Fru talman! Gustav Fridolin säger att man måste börja någonstans, och där tror jag, för att ändra tonläget något, att många i kammaren faktiskt har ett gemensamt intresse. Till och med Folkpartiet brukar tala om detta och har ofta också kraftfullt agerat för det, nämligen att verka för en mer generös svensk flyktingpolitik där var och en ges möjlighet att stanna och få tilltro till sina berättelser. Låt oss börja vid den punkten, och låt oss också inse att dagskrav om fri invandring må låta visionärt och bra, men i praktiken innebär det en förändring i styrkeförhållandena till kapitalets fördel.

Anf. 127 STEN TOLGFORS (m) replik:

Fru talman! När de flesta av oss i dag samlas för att diskutera samhällets förmodligen största problem och lyfter fram att det finns ett antal skolor i Sverige där mellan 40 och 60 % av eleverna går ut utan fullständiga grundkunskaper, då svarar Kalle Larsson: Utskänkningstillstånd.

När vi berättar att färre invandrade har inkomst än infödda svenskar och att de som har inkomst har betydligt lägre inkomst än infödda svenskar, då svarar Kalle Larsson med att diskutera att kvotera Östermalm.

När vi berättar om att 180 000 barn bor i familjer som är socialbidragsberoende, ja, då pratar Kalle Larsson mångfaldsplaner.

Vi pratar om jobb, vi pratar om skola och vi pratar om kunskap och makt till människor. Kalle Larsson rör sig i politikens absolut yttersta utkanter och talar om de förslag som kan ha minst, möjligen i bästa fall marginell, effekt.

Men det som avgör den sociala situationen är jobb och det är kunskap. Vad vill Kalle Larsson göra på de områdena? Då räcker det inte med utskänkningstillstånd för femte eller sjätte gången.

Anf. 128 KALLE LARSSON (v) replik:

Fru talman! Förslag nr 1: En satsning på skolan som motsvarar de behov som faktiskt finns. De tre partierna har under föregående mandatperiod tillsammans inlett en satsning på skolan som kommer att innebära åtskilliga miljarder i extra pengar, vilket förstås Moderaterna och Sten Tolgfors har avvisat fullständigt.

Förslag nr 2: Låt oss också satsa extra där behoven är som störst. Låt oss inse att ungdomar, precis som andra människor, är olika och har olika behov. Låt oss därför utveckla storstadssatsningen, inte som en lösning på all segregationsproblematik, nej då, men som en möjlighet att satsa mer pengar där de verkligen behövs, just för skolan i de områden som Sten Tolgfors påstår sig vilja värna.

Men låt oss, som förslag nr 3, också göra det jag nämnde som avslutning i mitt anförande. Utmana dem som faktiskt i dag har makten: den ekonomiska elit som Sten Tolgfors företräder och den politiska elit som i stor utsträckning tar sig privilegier på vanligt folks bekostnad. Om vi inte vänder på frågan och säger: Vem ska avstå? så är det svårt att också säga: Vem ska få?

Anf. 129 STEN TOLGFORS (m) replik:

Fru talman! Moderaterna har ju under en rad år anvisat mer pengar till skolan än vad vänstermajoriteten har gjort, och det kan möjligtvis vara något för Kalle Larsson att ta till sig.

Låt mig problematisera detta med mångfaldsplaner. Jag tror det är farligt att legitimera att något annat än personliga egenskaper ska gälla som merit för anställning och att något annat ska redovisas. Börjar man använda argumentet ursprung åt ena hållet så kommer det att missbrukas åt det andra. Jag invänder starkt emot tron att den typen av kvoterings- eller indelningspolitik kan ge någonting positivt. Vi ska värna varje människas rätt att bli sedd och behandlad som individ, som en människa med sin egen kvalitet – inte mångfald, som är ett politiskt begrepp.

Anf. 130 KALLE LARSSON (v) replik:

Fru talman! Jag har i flera budgetdebatter med moderata företrädare just diskuterat varför man inte vill satsa lika mycket pengar på skolan som majoriteten har gjort under den här mandatperioden, och det är nog likadant fortfarande. Om Moderaterna har ändrat sig på den punkten så är det mycket välkommet, men då gör man det ju i strid med vad man tidigare har sagt.

Jag tror att det är dags att även moderater inser att det i dag sker en särskiljning mot etnisk bakgrund, precis på samma sätt som det har gjort mot könsmässig bakgrund tidigare. Är man inte beredd att säga att man ser könsskillnader i makt och inflytande i dag, och skillnader i inflytande utifrån etnisk bakgrund, ja då har man inte begripit vad man ska göra åt problemet. Då är man inte ens i närheten av att ställa de rätta frågorna.

Anf. 131 KERSTIN LUNDGREN (c):

Fru talman! Jag började den här veckan med att som ålderspresident öppna det första sammanträdet med det nyvalda fullmäktige i Södertälje kommun. Det känns spännande att få avsluta veckan genom att för första gången få delta i en debatt här i kammaren.

Jag var anmäld under demokratidelen i den här debatten och har suttit och lyssnat på integrationsdialogen, som jag naturligtvis, inte minst med Södertäljes perspektiv i bakhuvudet, också skulle ha deltagit i. Men låt mig säga att det hade varit mer spännande att fortsätta det samtal som Mauricio Rojas och några andra fört in: hur vi formar goda förutsättningar för människor att få arbete i vårt land och hur vi skapar goda förutsättningar för företagande i Sverige som ger möjligheter för alla människor till arbete och som ger möjligheter att få de resurser vi behöver för att klara en skola där alla barn får rätt till de kunskaper som den här kammaren har beslutat om. Om den debatten har inte minst Kalle Larsson varit väldigt tystlåten.

Fru talman! Vi lever och verkar i en flernivådemokrati. Som förtroendevalda i riksdagen har vi ensamma att stifta lagar, att ange ramen, såväl för medborgarna som för övriga demokratiska nivåers verksamhet. Jag och Centerpartiet kommer att arbeta hårt för att i denna kammare stärka självbestämmandet, för enskilda människor likväl som för det lokala självstyret. Vi är övertygade om att mångfaldens samhälle bara kan utvecklas om vi i denna kammare ger mångfalden utrymme. Ett central- och detaljstyrt samhälle legitimerar en syn där olikheter blir

felaktigheter i stället för styrkor som gör samhället mer spännande och dynamiskt.

Den kommunala självstyrelsen ger en möjlighet till mångfald, till olika lösningar och till medborgarnas aktiva deltagande i utvecklingen av vårt samhälle. När vi i den här kammaren stiftar lagar som ska tolkas inom ramen för den kommunala självstyrelsen måste vi också försäkra oss om att detta faktiskt blir möjligt. Vi måste forma system där självstyret inte tillåts fyllas ut av regler och förordningar tillkomna i all välmening av tjänstemän i myndigheter som uttolkar våra beslut, regler som växer till en frodig och ogenomtränglig djungel för dem som ska förverkliga det kommunala självstyret.

I går kunde vi alla ta del av ett antal socialdemokratiska kommunstyrelseordförandes syn på hur det kommunala självstyret krymper. Jag och Centern delar, till skillnad från statsministern, deras uppfattning. Det handlar absolut inte om att, som statsministern uttrycker det, man som kommunalråd fick bestämma för lite.

Hur kommer det sig att det blir allt svårare att rekrytera förtroendevalda ute i kommunerna och att antalet förtroendevalda fortsätter att minska, helt i strid med de önskemål som inte minst den här kammaren uttalat sig om? Hur kommer det sig att alltför många människor anser att makten är så långt borta? Vissa hänvisar till EU, andra till de stora bolagen. Men låt oss i den här kammaren erkänna det statsministern och regeringen uppenbarligen inte vill se, nämligen att urholkningen av det kommunala självstyret bidrar till att öka maktlösheten i samhället.

När inte ens kommunstyrelseordförande upplever att de har makt att forma skolan, äldreomsorgen, barnomsorgen eller socialtjänsten ute i kommunerna, hur ska man då som enskild medborgare kunna känna att man har makt och kan påverka? Om inte kommunstyrelsens ordförande känner sig som annat än en statstjänsteman, hur ska då den enskilde medborgaren känna sig? Var finns lockelsen att bli förtroendevald, att delta? Vilket utrymme finns kvar för den kommunala självstyrelsen, när detaljstyrets lianer tränger sig allt längre ned i vardagen ute i våra kommuner, landsting och regioner?

Det är välkommet att socialdemokratiska kommunpolitiker nu säger ifrån, men låt oss inte förledas att tro att detta bara är ännu ett uppror inom socialdemokratin. Det här är en verklighet som upplevs över alla partigränser och långt utanför kommunalrådets korridorer.

Icke desto mindre är det bra att den socialdemokratiska kommunstyrelsens ordföranden nu vågar säga ifrån så tydligt. Det finns all anledning att befara att den nycentralism som präglat den gångna mandatperioden även blir synlig under de kommande åren.

Fru talman! Det kommunala självstyret får inte bli en kuliss. Menar vi allvar och följer grundlagens mening att folkstyret förverkligas genom bland annat kommunalt självstyre, då måste vi ta de många entydiga beskederna från den kommunala nivån som en tydlig signal till handling. Om den utveckling som ägt rum under 90-talet får fortsätta, utan att vi i denna kammare agerar, lägger vi samtidigt krokben för den deltagande demokratin.

Den mandatperiod som nu har tagit sin början är fylld av spännande utmaningar. Låt oss ta vara på dem och göra det på ett sätt som inte öppnar för en löfteskarusell där vi lovar guld och gröna skogar på någon

Prot. 2002/03:14
8 november

Allmänpolitisk debatt

*Integrationspolitik
och demokratifrågor*

annans bekostnad. Låt oss i denna kammare bli det kommunala självstyrets goda bundsförvant i samspel med övriga direktvalda församlingar i vår flernivådemokrati.

Anf. 132 GUSTAV FRIDOLIN (mp):

Fru talman! Låt mig få bjuda på en något annorlunda ansats och ge en historisk bild.

Sömnen störs av att någon krossar skyltfönstren i den ekipering som du har förestått i decennier. Du hör skrik medan du hafsar på dig lite kläder och sakta smyger ned för trappan. Du ser dem och du ser vad de gör, dina tidigare grannar och kunder – vissa i den bruna partiuniformen, andra utan. Draperierna till provrummen sätts i lågor. Kläderna – ditt levebröd – slängs ut i eldhärdar utanför fönstren.

När du äntligen vågar dig ut på gatan nästa morgon, och när pöbeln äntligen har dragit sig tillbaka, ser du hur samma behandling drabbat flera andra köpmän, 7 500 över hela landet. Din synagoga är nedbränd till grunden, liksom 190 andra. Du skattar dig ändå lycklig över att inte vara en av de 30 000 över hela landet som samma natt sänts till koncentrationsläger eller en av dem som mördats. Gatan är fylld av små, små glasskärvor från de krossade fönstren. De ser ut som kristaller. Så berättar en judisk köpman som var med under kristallnatten.

I morgon är det 64 år sedan kristallnatten startade en terrorvåg mot judar, romer, homosexuella och oliktankande över hela Tyskland. I morgon anordnas demonstrationer över hela Europa till minne av kristallnatten, men också för att varna för att historien kan upprepa sig. Den historiska bild som jag försökte förmedla kan alltför lätt kompletteras med nutida bilder.

I Helsingborg är läget spänt inför den 9 november. Under flera månader har trakasserierna från rasister pågått mot bland annat RFSL:s lokaler. Dörrvakter har misshandlats och attiraljer utanför lokalen har vandaliserats.

Vid kommunfullmäktiges första möte för ett par dagar sedan anordnades en samling mot det rasistiska partiet Sverigedemokraterna som tagit plats i fullmäktige. Men den möttes av en militärt disciplinerad motdemonstration med sverigedemokratiska anhängare som sjöng nationalsången för full hals – några i den klassiska brunskjortan, andra utan.

Fru talman! När flera debattörer uttalar sig låter det nästan som om landets stora stötesten skulle vara påstådda problem med invandrare. Så är det naturligtvis inte. Det verkligt stora problemet har personer med utländsk bakgrund. Under hela valrörelsen träffade jag människor som var rädda och skrämda, men också arga och förbannade, därför att rasismen fortfarande har Sverige i sina klor.

Rasismen finns i skolorna. Enligt Ekot drabbas 20 % av Sveriges grundskolor av mer rasism än klotter och glåpord. På dessa skolor formas en verklighet där livet är ett ständigt helvete för de elever som har utländsk bakgrund.

Rasismen finns på arbetsplatserna. Fortfarande utmärker sig Sverige som ett av de länder i Europa där det är allra svårast för någon med utländsk bakgrund att få sin utbildning värderad och bedömd utifrån vad den faktiskt är värd. Diskriminering är ett hån och den värsta kränkning som en människa kan få utstå.

Rasismen finns i flyktingmottagandet. Det visar fallet med 6-åriga Nadina Imamovic från Bosnien som lider av en svår ögonsjukdom, och den misshandlade och våldtagna kvinna från Bangladesh som riskerar utvisning. Det visar också Alex och Mira från Tjetjenien som sökt skydd i Sverige för att slippa trakasserier, men som av Jan O Karlsson fått veta att de som alla andra ryssar säkert bara kommit hit för att begå brott.

Rasismen finns i den storpolitiska retoriken. Det så kallade kriget mot terrorismen har öppnat dammluckorna för en islamofobi som bara blir allt värre. Moskéer bränns, muslimer hotas och fördomarna breder ut sig.

Fru talman! Hösten 1999 skulle rasismen bekämpas. Mordet på Björn Söderberg skakade Sverige, och alla partiledare slöt upp och trängdes under svartröda syndikalistiska fanor för att hedra hans minne och lova krafttag. Detta minne gör mina vänner från valrörelsen förbannade. Vilka krafttag har egentligen tagits?

Det antirasistiska centret står ännu inte där. Verksamheterna Expo som kartlägger rasism och Exit som hjälper nynazister ut ur hatet lever fortfarande på nåder. Min motion om en antinazistisk skolkampanj kommer säkert att avslås av kammaren om några månader. Fortfarande saknas en heltäckande antidiskrimineringslagstiftning som till exempel i en arbetssituation täcker allt från platsannons till tillsättning.

Flyktingpolitiken blir knappast bättre, bara allt värre och inhumanare. I en annan motion kräver jag att man ska kommissionsutreda vägen från solidaritet till flyktingförakt.

Att så lite har hänt visar på något skrämmande: Rasismen finns också i politiken. Då tänker jag inte bara på valstugefascismen. Den blev ett stort nummer i årets valrörelse, och det var bra. Till och med statsministern krävde att det mest utpekade partiet, Moderaterna, skulle rensa upp i leden. Men när kommunalrådet i den nu ökände Christer Ewes grannkommun Hässleholm, socialdemokraten Bengt Andersson, några dagar efter valet uttalade att flyktingar bara skapar våld och kriminalitet, då är det tyst från Persson. Samma budskap, men utan dolda kameror, bemöttes av tystnad från statsministern och socialdemokratin.

I förrgår under partiledardebatten vågade dock Persson nämna rasismen. Men det handlade inte om självkritik. Leijonborg, menade han, hade blinkat med högerögat i valrörelsen. Det var ett snällt sätt att uttrycka det på. Folkpartiets utspel i valrörelsens elfte timme om att ställa krav på invandrarna var en klar flirt med de främlingsfientliga strömningarna. Man öppnade Pandoras ask, men det var många som följde efter.

Varje valmöte som ledande socialdemokrater höll ägnades åt hårdförpropaganda mot arbetskraftsinvandring, inte på grund av felaktigheterna i det borgerliga förslaget utan därför att man inte tyckte att vi skulle ha en större arbetskraftsinvandring – som om arbetslösheten skulle beror på dem som flytt för att skaffa sig en bättre framtid. Det är så att man tar sig för pannan.

Jag vill avsluta med att säga att de flesta av mina vänner från valrörelsen valde att inte rösta. Ingenting som man sade kunde ändra på detta efter en lång tid av vulgärargumentation, integrationspolitiskt misslyckande, flyktingpolitisk antihumanism, valstugefascism i lokalpolitiken med och utan dold kamera, och en valdebatt som helt bedrevs mot dem

och inte för dem. Det finns bara ett lämpligt ord att avsluta detta anförande med: Skärpning!

Anf. 133 KALLE LARSSON (v) replik:

Fru talman! Jag tror att vi alla har anledning att välkomna inbjudan att delta i manifestationer i morgon till minnet av kristallnatten. Själv kommer jag att åka till Malmö och Lund och tala på ett par manifestationer där. Jag hoppas att också alla i kammaren och de som lyssnar på sina rum sluter upp. Dessa manifestationer förtjänar att vara breda där hela det svenska folket och det politiska etablissemanget deltar.

Jag vill ställa en fråga till Gustav Fridolin. Han är ju medlem i ett parti som under den senaste perioden har gjort en del bra saker och andra mindre bra när det gäller att stärka möjligheterna för arbetarna på arbetsmarknaden. Ytterst handlar det om alla arbetande, inte minst om de som har invandrarbakgrund, som ofta har väldigt osäkra anställningsförhållanden.

Gustav Fridolins parti har försämrat arbetsrätten. Man har gjort det lättare att sparka den som inte passar arbetsgivaren. Det är inte många röster som krävs för att förändra detta tillbaka till en stärkt arbetsrätt. Är Gustav Fridolin beredd att medverka till det?

Anf. 134 GUSTAV FRIDOLIN (mp) replik:

Fru talman! Jag arbetar i mitt parti för att förändra den åsikt och den inställning som vi har haft i den här frågan, och det är Kalle Larsson medveten om. Jag gissar att det är därför som han ställer frågan. Jag väljer att arbeta inom mitt parti. Jag tycker att det är det mest ärliga att göra.

Men vi kompletterade denna förändring i arbetsrätten med att kräva en hårdare diskrimineringslagstiftning, en hårdare lagstiftning mot olika former av diskriminering, den diskriminering som i dag drabbar gravida, äldre och personer med utländsk bakgrund på arbetsmarknaden.

För de kraven fick vi väldigt lite gehör från kammaren, till exempel för kravet om en snabbutredning om varför gravida drabbas på arbetsmarknaden. Det ställde inte ens Socialdemokraterna upp för. Det tycker jag är än mer skamligt än vad mitt parti gjorde.

Anf. 135 KALLE LARSSON (v) replik:

Fru talman! Jag hade hoppats att det fackliga medlemskap Gustav Fridolin har, och den påstådda tilltron till arbetskraftens egen organisering som han i varje fall ibland hänvisar till, hade varit tillräckligt för att kunna ta ställning mot ett arbetarfientligt förslag, även om det egna partiet såvitt jag vet uppenbarligen inte är berett att göra ett sådant ställningstagande. Gustav Fridolin säger att han kommer att försöka ändra det i sitt eget parti. Jag välkomnar det men hade hoppats på lite större framfusighet av Gustav Fridolin i den här frågan. Är det klassintresset som går före, eller är det partilojaliteten?

Anf. 136 GUSTAV FRIDOLIN (mp) replik:

Fru talman! Jag vill tacka Kalle Larsson för frågan. Jag skulle dock tro att majoriteten i den här kammaren tycker att jag är för framfusig och inte för lite framfusig.

Prot. 2002/03:14
8 november

Allmänpolitisk debatt

Anf. 137 NYAMKO SABUNI (fp) replik:

Fru talman! Gustav Fridolin faller in i den retorik som vi innan valet kunde höra från kommunister och socialister. De som var mindre finkänsliga kallade oss för rasister, och de som var mer finkänsliga anklagade oss för att flirta med främlingsfientliga krafter.

Så pass högt skrek ni att ni till och med lyckades lura Sverigedemokraterna att tro på detta. De har uppenbarligen helt missat att vi vill få hit fler människor av den typ som de tydligen har någonting emot.

Ett annat förslag som ni kritiserade hårt var arbetskraftsinvandring. Vad vill Gustav Fridolin och Miljöpartiet göra åt det faktum att människor som finns i Sverige och har arbete trots det utvisas ur landet?

*Integrationspolitik
och demokratifrågor*

Anf. 138 GUSTAV FRIDOLIN (mp) replik:

Fru talman! Jag tycker att Nyamko ska läsa på Miljöpartiets politik. Vi kritiserade inte för en sekund begreppet arbetskraftsinvandring. Vi kritiserade den form av arbetskraftsinvandring som innebär att de som kommer hit och söker arbete får mindre rättigheter och sämre möjligheter. Vi vill ha en arbetskraftsinvandring och till exempel inte utvisa någon som har fått ett jobb i Sverige. Det är klart.

Jag vill också ha sagt att detta är en allvarlig fråga. Det är inte bara Sverigedemokraterna som har missförstått Folkpartiets politik. Det är många människor som faktiskt sett att den retorik som ni använde från Folkpartiet i valrörelsen är snarlik den som högerextrema krafter använt väldigt länge.

Sverigedemokraternas samling i valet beror på att så många etablerade politiker började fiska i de skitigaste av alla vatten. Att debatten flyttades åt höger stärkte givetvis dem på den allra mest extrema högerkanten.

Varje parti borde därför i dag annonsera egna sanningskommissioner där den bruna retoriken, den bruna politiken och de bruna lössen, som de så förtjänt har kallats, ska dammsugas bort.

Anf. 139 NYAMKO SABUNI (fp) replik:

Fru talman! Åter till arbetskraftsinvandringen. Jag trodde att Miljöpartiet kritiserade det. Jag debatterade tidigare med Maria Wetterstrand, som också var negativ till det.

Vad har ni fått det ifrån att Folkpartiet vill ta hit människor som vill arbeta under sämre villkor än någon annan? Vi har världens starkaste fack. Vi utgår ifrån att denna arbetskraftsinvandring ska vara reglerad precis som den vi redan har i dag.

Vad vi säger är att vi vill bredda den till andra yrken och inte bara som i dag begränsa den till vården, fast man fortfarande ska utvisa läkare som jobbar här.

Anf. 140 GUSTAV FRIDOLIN (mp) replik:

Fru talman! Var har jag fått det ifrån? Jo, jag har fått det från Folkpartiets program. Där säger man att även de som kommer hit som arbetskraftsinvandrare genast ska ut ur Sverige om de får sparken tillräckligt snabbt. Det är inte att ha samma rättigheter. Det är inte att ha samma möjligheter. Det är en tydlig form av diskriminering. Man säger åt människor: Vi lämnar åt din arbetsgivare inte bara makten om det fungerar enligt fackliga regler att avskeda dig, utan också makten att utvisa dig. Det kommer vi aldrig att ställa upp på.

Anf. 141 MAURICIO ROJAS (fp) replik:

Fru talman! Vi är överens om att Socialdemokraterna bedriver en inhuman flyktingpolitik, Gustav. Men det är ni som de facto regerar med Socialdemokraterna. Ni förhandlar väldigt mycket och väldigt hårt. Ni är kända för att vara bra förhandlare. Min första fråga är: Vad gjorde ni för att tvinga det stora partiet att förändra sig åtminstone lite grann?

Jag har en andra fråga. Jag har väckt en motion om att de människor som har väntat alldeles för länge automatiskt ska få uppehållstillstånd. Dessa människor drabbas på ett förfärligt sätt av våra byråkratiska otillräckligheter. Vad säger ni om detta?

Den tredje frågan är: Vad säger Gustav Fridolin och Miljöpartiet om den jobbgaranti som Folkpartiet vill införa för dem som står utanför arbetsmarknaden?

Anf. 142 GUSTAV FRIDOLIN (mp) replik:

Fru talman! På den första frågan svarar jag a, och på b svarar jag a! Nej, det handlar om att vi faktiskt pressade Socialdemokraterna väldigt hårt, och då ingick givetvis det här området. Men som Mauricio vet är det svårt även för ett parti som har ganska mycket kurage att lyckas pressa den socialdemokratiska kolossen särskilt långt framåt. Vi fortsätter, och vi hoppas på hjälp från Mauricio och Folkpartiet.

När det handlar om jobbgarantin tror vi inte på att integrationen skulle bli bättre av att tvinga människor in i, som det ibland blir, låtsasjobb, eller att tvinga välutbildade människor som inte kommer in på grund av problemen på arbetsmarknaden att ta jobb som de är fullständigt överkvalificerade för.

När det gäller Mauricios tredje fråga, den om hur vi faktiskt ska se till att komma framåt, får Mauricio svar på den i min nästa replik, eftersom jag ser att min talartid tickar ut.

Anf. 143 MAURICIO ROJAS (fp) replik:

Fru talman! Ni var väldigt nära att lyckas med att få till och med ministerposter, sägs det, Gustav. Sedan säger Gustav Fridolin att det är mycket svårt med Socialdemokraterna. Ni fick igenom hundra krav, eller någonting liknande. Det här gäller någonting utomordentligt viktigt.

Det handlar om människornas värdighet. Allt det fina Gustav Fridolin sade när han inledde debatten gäller just detta. I den frågan kunde ni inte göra någonting bättre. Ni borde faktiskt säga något självkritiskt om detta.

Anf. 144 GUSTAV FRIDOLIN (mp) replik:

Fru talman! Jag delar Mauricios krav på att vi måste gå vidare och se till att vi får en bättre flyktingpolitik och pressa Socialdemokraterna alltmer. Jag tycker dock att det är konstigt att det kommer från en företrädare för ett parti som tror att lösningen på integrationsproblematiken handlar om att ställa krav på dem som är utanför och inte på dem som ställer människor utanför.

När det gäller det som Mauricio tog upp i sin tidigare fråga om sin motion är vi för en amnesti för alla dem som i dag gömmer sig i Sverige. Vi är för att ingen ska behöva vänta längre än ett år på sitt slutgiltiga besked. Då ska man automatiskt få stanna i Sverige.

Anf. 145 ERIK ULLENHAG (fp) replik:

Fru talman! Jag har ägnat den här valrörelsen och rätt många år åt att ständigt ta debatten mot främlingsfientliga krafter. Jag är inte ensam om det i Folkpartiet. Det var Folkpartiet som tog debatten med Ny demokrati när det kom in i riksdagen och andra partier teg. Det var Lars Leijonborg som rev sönder handlingsprogrammet för Dansk folkeparti i Danmark. Det är det parti som Gustav Fridolin samarbetar med som i stället för att ta debatten skärper svensk flyktingpolitik gång på gång.

Är inte Gustav Fridolin rädd för att det enormt hårda språkbruket mot Folkpartiet riskerar att devalvera språket? Är inte Gustav Fridolin rädd för att ett parti som Sverigedemokraterna kommer att använda sig just av hans retorik när det gäller ett parti som faktiskt står för att öppna Sverige och som tar kampen mot främlingsfientlighet och intolerans? Är inte Gustav Fridolin rädd för att han i själva verket bidrar till att människor med helt andra åsikter kan få större inflytande i Sverige?

Anf. 146 GUSTAV FRIDOLIN (mp) replik:

Fru talman! Jag är medveten om att många folkpartister har stått upp för de humanistiska kraven, för att arbeta mot rasism och för en bättre och generösare flyktingpolitik, Erik Ullenhag. Det var också därför jag blev så förvånad när man halkade på fyraprocentsspärren. I stället för att med all den politik man redan fört hanka sig upp anammade man moderata krav och såg till att slå an en retorik som spelade på de främlingsfientliga strängarna. Det blev jag väldigt förvånad över. Det tror jag nog att Erik Ullenhag själv var lite obekvämt med.

Det handlar om vad min retorik skulle leda till. Nej, jag är inte rädd. Jag är inte rädd för att stå här och säga sanningen om varför Folkpartiet lyckades dra till sig en massa väljare, varför det blev så att initiativkraften och frågeställningen kom från de högerextremas håll och inte från det humanistiska hållet. Är det någon som borde vara rädd över sin retorik är det nog Erik Ullenhag och det parti han tillhör. Den har om något, precis som jag sagt, hjälpt Sverigedemokraterna och de främlingsfientliga i sin samling inför valet.

Anf. 147 ERIK ULLENHAG (fp) replik:

Fru talman! 67 % av dem som röstade på Folkpartiet sade att de röstade på Folkpartiet för skolfrågan. På vilket sätt skulle det ha koppling till främlingsfientlighet?

Vi har själva studerat de här väljarströmmarna. Det är storstadsbor och kvinnliga akademiker som i väldigt hög grad har kommit till Folkpartiet. Är det där som man brukar hitta främlingsfientliga strömningar?

Sedan vill jag be dig, Gustav Fridolin, att faktiskt lite grann läsa på vad det är vi föreslår. Läs vårt integrationsprogram och fundera kring det, så kanske vi också kan få ett samarbete i de frågorna och tvinga Socialdemokraterna att göra någonting åt ett av vår tids största politiska misslyckanden!

Anf. 148 GUSTAV FRIDOLIN (mp) replik:

Fru talman! Erik Ullenhag, jag har läst ert integrationsprogram, och det är därför som jag står här i talarstolen och är arg.

Anf. 149 VERONICA PALM (s) replik:

Fru talman! Liksom Gustav är jag oroad, ledsen och förvånad över Folkpartiets agerande i slutet av valrörelsen. Jag är ledsen därför att Folkpartiet har varit ett av de partier som jag litat på i både integrations- och asylfrågor. Förvånad är jag över ...

Anf. 150 ANDRE VICE TALMANNEN:

Repliken gäller Gustav Fridolin, inte Folkpartiet.

Anf. 151 VERONICA PALM (s) replik:

Fru talman! Det är riktigt. Jag ska ställa en fråga till Gustav Fridolin.

Vad jag är mest skrämdd av är den retorik som användes under valrörelsen. Miljöpartiet och, som jag tidigare har trott, Folkpartiet har – för att komma till det jag vill fråga om – haft en hög svansföring i asyl- och integrationsfrågorna och i invandrarfrågorna.

Hur mötte du, Gustav Fridolin, dina väljare när Miljöpartiet under regeringsförhandlingarna valde att gå till Folkpartiet och Lars Leijonborg, som ju var den som tydligast framförde den här attityden i invandringsfrågorna – hur såg du alltså dina väljare i ögonen? Min bild av Miljöpartiets väljare är att de är väldigt toleranta och öppna väljare.

Anf. 152 GUSTAV FRIDOLIN (mp) replik:

Fru talman! Jag hade inga svårigheter att se mina väljare i ögonen – av ett enda skäl, nämligen att det, tyvärr, inte går att diskvalificera alla de partier som för en inhuman politik, som talar med dålig retorik och som ser till att stärka de främlingsfientliga strömningarna genom att föra en antihumanistisk och icke-generös flyktingpolitik. Då utesluter man antingen ett borgerligt parti som Folkpartiet eller Socialdemokraterna.

Vi hade det här förhandlingsspelet och pressade alla därför att vi ville nå framgångar inom olika områden, bland annat vad gäller flyktingpolitiken och integrationspolitiken. Tyvärr var det svårt åt båda hållen.

Jag undrar hur Veronica egentligen kan möta sina väljare när hon ser vilken politik som faktiskt förs inte från Socialdemokraterna, Miljöpartiet och Vänsterpartiet utan från Socialdemokraterna.

Anf. 153 VERONICA PALM (s) replik:

Fru talman! När förhandlingarna nu äntligen är avklarade både hoppas och tror jag att Miljöpartiets längtan efter makt och taburetter inte går så långt att man fortsätter att förhandla med Folkpartiet, att man upptar de förhandlingarna igen.

Jag är skrämde av att det faktiskt inte bara var fråga om retorik i valrörelsens elfte timme, utan att också ledande företrädare här i kammaren fortsätter att försvara det som – möjligen felaktigt – uppfattades som främlingsfientliga strömningar i valrörelsens slutskede. Jag tackar alltså Gustav Fridolin.

Anf. 154 GUSTAV FRIDOLIN (mp) replik:

Fru talman! Jag har ingen längtan efter makt och taburetter. Däremot har jag en längtan efter att genomföra det politiska program som vi gått till val på. Det försökte vi pressa igenom, och jag tror att vi lyckades, så gått det gick, med de 121 punkter som våra partier bland annat blev överens om.

Jag kommer att fortsätta samarbetet med Folkpartiet till exempel när det gäller att hitta fram till en generös flyktingpolitik. I praktiken – även om det sällan lät så i retoriken i valrörelsen – står de i sina motioner fortfarande för just den delen, även om integrationspolitiken hos dem helt har havererat. Jag kommer att fortsätta att samarbeta därför att det behövs för att pressa Socialdemokraterna till bot och bättring i flyktingpolitiken, där man fortfarande driver en antihumanistisk, icke-generös och i många fall fruktansvärd linje.

Anf. 155 EVA ARVIDSSON (s):

Fru talman! Integration är en av våra viktigaste framtidsfrågor. Jag har inte lyssnat på hela debatten här i dag men en stund har jag suttit och lyssnat. Detta engagerar många. Tidigare har jag här i kammaren talat i ämnet. En rubrik på mitt anförande i dag kunde vara Integration – ibland krävs det så lite.

Det svenska samhället har berikats med människor med nya kunskaper, erfarenheter och idéer. Det handlar om en mångfald av språk, religioner och kulturer som det gäller att ta till vara på bästa sätt för den enskilde och för samhället.

Jämfört med år 1997, när riksdagen beslutade om integrationspolitiken, finns det i dag en mycket större medvetenhet hos människor, organisationer och myndigheter om de integrationspolitiska målen – att alla som bor i Sverige ska ha lika rättigheter, skyldigheter och möjligheter.

Stora insatser har gjorts från statens sida, med många lyckade resultat, men mycket återstår att göra.

Skillnaderna mellan invandrare och svenskfödda är fortfarande stora. Det gäller inom arbetslivet, utbildningsområdet och boendet. Även hälso-tillståndet för invandrare är sämre än för infödda svenskar.

Integrationspolitiken inriktas på att skapa förutsättningar för egenförsörjning och delaktighet, värna grundläggande värden och verka för att kvinnor och män har lika rättigheter.

Men för att öka de integrationspolitiska målens genomslag i samhället måste genomförandet av integrationspolitiken förbättras och skärpas inom alla samhällsområden.

Integrations- och mångfaldsarbetet brister i många kommuner. I den nya lag som gäller sedan den 1 maj 1999 om åtgärder mot etnisk diskriminering i arbetslivet står det: ”Arbetsgivaren skall inom ramen för sin verksamhet bedriva ett målinriktat arbete för att aktivt främja etnisk mångfald i arbetslivet.”

Det är en formulering som ställer krav på aktiva och planmässiga insatser för att komma till rätta med de problem som finns. Det räcker inte med en mångfaldspolicy, utan det behövs en plan som innehåller konkreta åtgärder för att främja integration och mångfald.

Precis som kommunerna har miljökonsekvensanalyser och jämställdhetsanalyser behöver vi integrations- och mångfaldsanalyser. Vid varje beslut som fattas ska man fråga sig om det gagnar integrationen – om inte behöver man tänka ett varv till.

Samhällsklimatet har blivit hårdare. Det avspeglas i våra barns och ungdomars skol- och fritidsmiljö. Mest utsatta är flickor och unga kvinnor med invandrarbakgrund.

Skolan är en unik mötesplats för elever, lärare och föräldrar. Att i skolan lära känna varandras kultur, religion, traditioner och historia ökar respekten och förståelsen för varandra.

I skolan ska de goda förebilderna finnas. Det betyder att vuxna som arbetar med barn och ungdomar måste ha kunskap, engagemang, intresse för ungdomar, kunskap om de sociala könsrollernas betydelse samt kunskap om flickors och unga kvinnors utsatthet. Därför har skolan en framträdande plats i den svenska integrationspolitiken.

De särskilda insatserna för att öka integrationspolitikens genomslag är bra insatser, men det blir inga bestående resultat om inte människor känner att de är delaktiga i processen. För att man ska bli delaktig måste man göra saker ”på riktigt”. Det måste starta i det lilla och växa av sig självt, tillsammans med dem som är berörda.

Fru talman! Hur kan då integration främjas? Ja, man måste på gräsrotsnivå – i bostadsområdet, på arbetsplatsen eller i skolan – fundera över vad som förenar människor.

Varför ska man träffas? Ett gemensamt intresse måste vara det som förenar. Det finns inga som vill träffas för att integreras. Integration är en ömsesidig process som gäller oss alla. Integration betyder att man förenar delar till en helhet.

Vi behöver bygga åtgärdsprogram kring den felande länken, till exempel skapa vardagliga möten mellan svenska elever och invandrarelever – en gränsöverskridande skola. Men det räcker inte med mötesplatser, utan det måste också vara jämlika möten.

Rätten att välja skola har ökat segregationen. Skolor som har stort elevutflöde får ekonomiska bekymmer, vilket gör att deras utvecklingsmöjligheter försämras, och den sociala och kulturella stigmatiseringen ökar.

Den växande sociala och etniska segregationen är ett av skolans och samhällets största problem.

Fru talman! Kan man då med små medel förverkliga de stora idéerna? Ja, det tror jag, genom att inse vilken enorm integrationspotential det finns i de estetiska kulturverksamheterna. Vi måste ta nya grepp där estetiska verksamheter används för att skapa möten mellan ungdomar som till vardags befinner sig i skilda världar. Ekonomiskt, socialt och

kulturellt delade erfarenhetsvärldar kommer närmare varandra genom till exempel bild och musik. Genom att människor möts på lika villkor kring gemensamma kulturintressen nås även jämlikhetsmålet inom både integrations- och kulturpolitiken.

Integration i en socialt och etniskt segregerad stadsdel eller i ett bostadsområde behöver varken vara dyr eller krånglig. Det handlar om att så många som möjligt får vara delaktiga och utforma den gemensamma verksamheten utifrån vars och ens intressen.

Värt att nämna i detta sammanhang är också idrottens betydelse för integrationen. Tycker man om att spela fotboll lär man sig svenska av bara farten och blir en del av gemenskapen i laget.

Genom att människor möts på lika villkor i vardagen försvinner fördomar och attityder förändras. Det är en långsiktig process som bara har vinnare.

Anf. 156 GUSTAV FRIDOLIN (mp) replik:

Fru talman! I mitt anförande tog jag upp behovet av sanningskommissioner i alla de partier som under valrörelsen och senare har flirtat med de högerextrema och främlingsfientliga strömningar som tyvärr finns i Sverige. Det är ett behov som inte bara Folkpartiet har utan också Socialdemokraterna, som på många håll skulle behöva städa upp i den främlingsfientliga politiken, den främlingsfientliga retoriken och de främlingsfientliga så kallade bruna lössen.

Jag undrar, Eva Arvidsson, om ni socialdemokrater är beredda att tillsätta en sådan intern sanningskommission.

Anf. 157 EVA ARVIDSSON (s) replik:

Fru talman! Jag kan hålla med Gustav Fridolin om att det är oerhört angeläget att man i alla partier ser över vilka attityder och förhållnings-sätt som gäller. Om vi ska tillsätta en sanningskommission kan jag inte svara på här, men jag tycker att detta är angeläget.

Anf. 158 GUSTAV FRIDOLIN (mp) replik:

Fru talman! Jag tackar Eva Arvidsson för det svaret. Som jag nämnde i mitt anförande har man på många håll även efter valet tyvärr fått höra ledande socialdemokrater uttala sig på ett sätt som stärker främlingsfientligheten, också i min gamla hemkommun Hässleholm. Jag får hoppas att Eva Arvidsson nu gör allt för att se till att få en sanningskommission i det socialdemokratiska partiet.

Anf. 159 EVA ARVIDSSON (s) replik:

Fru talman! Vad jag tror är viktigt är att man börjar ute bland människor och pratar om de här frågorna som någonting som faktiskt berör allihop. En sådan här attitydförändring är en process som tar tid. Jag tror dock inte att den kan ske genom vackra ord eller komma uppifrån, utan människor måste förstå vad det handlar om. Man måste förstå den okunskap som finns och diskutera detta ute i vardagen, på arbetsplatser, i skolan och i bostadsområden.

Prot. 2002/03:14
8 november

Allmänpolitisk debatt

*Integrationspolitik
och demokratifrågor*

Anf. 160 MAURICIO ROJAS (fp) replik:

Fru talman! I mitt anförande gav jag ganska många siffror och exempel på den sysselsättningskatastrof som håller på att inträffa just nu i våra mest segregerade förorter och i de mest utsatta invandrargrupperna. På ett år har till exempel medborgare i ett afrikanskt land bosatta i Sverige förlorat 20 % av sysselsättningsintensiteten. Vad ska socialdemokratin göra för att parera den här katastrofen? På ett år har var femte medborgare i ett afrikanskt land förlorat sitt jobb. Vad ska ni göra? Det här kräver extraordinära åtgärder. Vad har ni tänkt?

Anf. 161 EVA ARVIDSSON (s) replik:

Fru talman! Det finns flera åtgärder som har vidtagits. Tyvärr går det inte så fort som vi vill att det ska göra. Jag och mitt parti tycker inte att vi har lyckats ta till vara all den kompetens som finns hos människor här i landet, utan vi har världens mest välutbildade tunnelbaneförare och taxi-chaufförer.

En del i detta är valideringen. Vi måste mycket snabbare kunna se vilka kunskaper och vilken kompetens man har med sig, ta till vara den och bygga vidare på den. Jag tycker själv att det är förskräckligt att så många som vi behöver på arbetsmarknaden inte kommer in av olika anledningar. Det är pinsamt.

Anf. 162 MAURICIO ROJAS (fp) replik:

Fru talman! Tack, Eva Arvidsson, för det svaret. Jag vet att det inte går så fort med regeringens arbete med de här frågorna. Men det som går utomordentligt fort är nedgången vad gäller sysselsättningen i våra segregerade förorter och i de mest utsatta invandrargrupperna. Vi kan inte vänta på att valideringen blir bättre och sådana åtgärder. Det behövs något mycket kraftfullt.

Vi har föreslagit en jobbgaranti som skulle kunna parera detta. Vad tycker Eva Arvidsson om det?

Anf. 163 EVA ARVIDSSON (s) replik:

Fru talman! Regeringens arbete kan gå väldigt snabbt när det gäller detta. Men det ska sedan ut, och alla ska förstå och ta efter det. Man följer ju inte den diskrimineringslagstiftning som vi har i dag. Arbetsgivarerna har här ett stort ansvar, de som inte ens tar människor till intervju om de har ett annorlunda efternamn. Alla arbetsgivare, inte bara de privata utan även de offentliga, har ett stort ansvar att faktiskt ta in människor.

När det gäller utbildning och sfi tror jag på en uppdelning där man har teori och praktik samtidigt så att man får en chans att komma ut och visa vad man kan.

Anf. 164 GUNNAR NORDMARK (fp):

Fru talman! Vi är många i den här riksdagen som är barn av 40-, 50- och 60-talen. Vi växte upp med en bild av Sverige som ett land präglad av humanism och öppenhet, ett land där ingen diskriminerades på grund av hudfärg eller ursprung, ett land där alla var välkomna och togs emot på bästa sätt. På andra håll i världen förekom rasism, diskriminering och

kränkande av mänskliga fri- och rättigheter – men inte här. När den sista dian i ett bildband från Pogo Pedagog visats och ljusen tänts i skolsalen kunde vi gemensamt rysa åt världen utanför, samtidigt som vi kände stolthet över de höga principer som rådde i vårt eget land.

Men nu är det inte längre 1955 eller 1965. Det är 2002, och de sista bildbanden är sedan länge slängda. Fram träder bilden av ett annat land.

Samtidigt som denna riksdag tillträdde presenterades en rapport som visar att utomeuropeiska invandrare riskerar att bli en permanent underklass, utestängda från utbildning och arbete, hänvisade till ett segregerat boende och till livsförhållanden som skapar social utslagning och misär.

Fram träder bilden av ett annat land.

Någon vecka senare visade TV 4 ett program om de nya utvandrarna: personer med utländskt ursprung och goda utbildningar inom yrken som är starkt efterfrågade i Sverige som hade upptäckt att de inte kunde få jobb här. De kunde själva bara se en förklaring till detta: De hade fel namn, fel utseende och var födda i fel land. Nu levde de i England, där de snabbt fått bra arbeten med goda löner.

Fram träder bilden av ett annat land.

En nyhet som nådde oss efter valet var att personer med invandrarbakgrund var kraftigt överrepresenterade bland dem som suttit häktade under lång tid, sedan släppts utan rättegång och därför erhållit skadestånd. Detta är bara en av de indikationer som finns på att Myndighets-Sverige diskriminerar personer med utländsk bakgrund.

Fram träder bilden av ett annat land.

År 1900 gav Ellen Key ut boken *Barnets århundrade*. Nu är det 2002 och barnets århundrade är sedan länge slut. Jag tror inte att verkligheten någonstans står i så bjärt kontrast mot de ideal som vi har som i fråga om hur vi behandlar barn som är flyktingar.

Det vore lätt att här fylla sex minuters talartid med de mest förfärliga exempel på detta. Det räcker dock med ett. I ett rum någonstans i Sverige ligger på en bädd en liten flicka. Hon är tyst, sluten i sig själv. Hon vägrar äta. Periodvis har hon vårdats på sjukhus. I snart sex år, större delen av sitt liv, har hon befunnit sig på flykt. Hennes läkare anser att hennes hälsotillstånd i värsta fall kan göra slut på hennes liv. Särskilt stor är risken om hon utvisas.

De avtal och regler som finns när det gäller flyktingar är inte alltid skrivna för att passa små barn. Då framträder bilden av ett annat land, och det är en skrämmande bild. Det finns inget parti i den här riksdagen som har velat ha det så. Och det finns heller ingen i den här kammaren som har velat det. Jag tycker inte att det finns anledning att försöka peka ut någon som skyldig till det som vi ser i dag. Det räcker med att konstatera att vi alla har misslyckats, och att vi har misslyckats kapitalt.

I valrörelsen försökte vi i Folkpartiet sätta fokus på integrations- och flyktingfrågor. Att skapa en värdig och human integrations- och flyktingpolitik, som innebär lika möjligheter för alla människor oavsett bakgrund, är den här riksdagens kanske viktigaste uppgift.

Vi har från Folkpartiets sida kommit med ett antal förslag vad gäller detta. Vi vill ha en jobb- och utvecklingsgaranti även för flyktingar och invandrare. Vi vill alla kunna försörja oss själva och vår familj genom arbete, vilket är nyckeln till integration. Vi vill förbättra och förstärka

Prot. 2002/03:14
8 november

Allmänpolitisk debatt

*Integrationspolitik
och demokratifrågor*

undervisningen i svenska för invandrare. Vi vill slopa kravet på godkänd sfi för att man ska vara anställningsbar.

Skolan måste bli en murbräcka mot segregationen. En skola som satsar på lugn och ro, ordning och reda, och som sätter läsning och skrivning i centrum från de tidigaste skolåren gynnar barn med invandrarbakgrund. Vi vill ha satsningar på skolor i invandratäta områden.

Vi måste göra diskrimineringslagstiftningen mer tydlig, och vi bör skärpa påföljderna om man bryter mot den.

Vi måste förverkliga beslutet att asylärenden ska avgöras i domstol, men vi måste också tillämpa vår asyllagstiftning på ett mer humant sätt. Det ska inte vara möjligt att utvisa kvinnor som riskerar könsstympning. Och vi måste ta barnkonventionen på allvar i alla asylärenden.

Från Folkpartiets sida hoppas jag att denna riksdag ska kunna samla sig kring konkreta beslut, som skapar en verklig integration, där varje individ ses som den hon är och ges likvärdiga möjligheter oavsett bakgrund. Huvudskälet till detta är givetvis varje människas självklara rätt att leva sitt liv som hon själv vill, och att förverkliga sina drömmar och visioner oavsett varifrån hon kommer.

Men det finns ytterligare skäl. Främlingsfientliga partier gjorde i det senaste valet stora framsteg. Det finns olika förklaringar till detta. En förklaring är definitivt den misslyckade integrationspolitiken. Och det är i den verkligheten som främlingsfientlighet göds.

En välfungerande integrationspolitik och en human och generös asylpolitik är det bästa botemedlet mot detta. Låt oss hoppas att vi om fyra år ser en förbättrad bild av Sverige.

Anf. 165 VERONICA PALM (s):

Fru talman! I fredags kväll var jag ute tillsammans med fältassistenterna i Vantör i södra Stockholm, där jag bor. För mig är det viktig politisk näring att kunna möta unga människor en fredagskväll i deras vardag på fritidsgårdar, tunnelbaneperronger och utanför korvkiosken.

I förorten där jag bor har 20 % av 17-åringarna prövat narkotika. För de unga som finns ute på kvällarna är våld, brott och droger en vardag. Även om man inte själv blivit rånad på sin mobiltelefon känner man någon som har blivit det.

Den utsatthet som många unga upplever visar sig också i andra delar, exempelvis i skolresultaten. Betygen ligger mycket lägre än snittet i Stockholm och övriga landet. Den borgerliga så kallade valfriheten, som Stockholm drabbades av under de gångna fyra åren, fördjupade klyftorna. Ett resultat av detta har varit att studiemotiverade elever, och elever med studievana föräldrar, lämnar våra skolor i förorten till förmån för skolor i innerstaden.

Det är en dyster bild som jag målar upp, men det är en vardag. Det är den verklighet jag möter varje dag i det område där jag bor. Men det finns också en motbild.

I Vantör har vi ett rikt kultur- och föreningsliv. Exempel på detta är vår byalagsrörelse, ett eget Folkets hus, Fria Teatern i Högdalen, och på Rågsvedsskolan finns en mycket rik rock-, teater- och musikalverksamhet.

En annan positiv bild är att vi i området har en etnisk och språklig mångfald. De barn och ungdomar som växer upp i vår förort växer upp

med hela världen i sitt kvarter. Förståelse och respekt för olikheter blir ett naturligt inslag i vardagen, på samma sätt som solidariteten blir det.

Det finns också en stolthet i förorten. Jag ser den tydligt i Rågsved och Vantör. Vi som bor i förorten vill inte vara några ”stackars människor” som måste tas om hand. Det finns kraft, stolthet och mångfald i förorterna. Men det finns också sociala problem, och därför krävs en speciell storstadspolitik.

Jag är politiskt aktiv för att jag vill förändra, förbättra och öka rättvisan. Att göra extra satsningar på förorterna i våra storstäder är att öka rättvisan. Alla barn och unga har rätt till en bra uppväxt, fri från våld, brott och droger, oavsett om man råkar vara född i Nässjö, Östermalm eller Rågsved.

För att bygga ett land där alla kan leva gott krävs extra satsningar på storstädernas förorter. Det krävs ett omfattande drogpreventivt arbete, där alla goda krafter tas till vara. Det krävs fler vuxna kring ungdomarna, exempelvis på fritidsgårdar och i skolan. Det krävs ökade satsningar på skolan, inte minst på språkundervisningen.

Alla skolor ska vara bra skolor. Ingen ska behöva känna att han eller hon måste välja bort och lämna sin hemskola för att den inte ger en tillräckligt god studiemiljö. Självklart krävs också en regional omfördelning av resurserna. Jag har stora förväntningar på regeringens arbete. Jag förväntar mig att de satsar hårt på att minska arbetslösheten i invandrargruppen.

Jag gör inte anspråk på att ha alla svar och lösningar – det är ett komplext problem – men jag väcker frågan och vill peka på några vägar.

Jag tror också att det behövs ett fortsatt statligt riktat arbete i förorterna. Tyvärr har de nya direktiven för storstadssatsningen blivit något stramare, vilket gör att det är svårare för närsamhället att ta del av resurserna för att exempelvis driva drogpreventiva projekt och att hitta mötesplatser för unga.

Jag skulle vilja ställa en fråga till statsrådet Mona Sahlin. Tror statsrådet, liksom jag, att det behövs en fortsatt storstadssatsning som också ger möjligheter för närsamhället och föreningslivet att ta del av resurserna för att hitta egna vägar att förbättra förorterna?

Jag vill bo i ett Sverige där hela Sverige kan leva, så också förorterna. Jag kommer att fortsätta att arbeta för ett rättvisare Sverige, där barn och ungdomar i hela landet får en bra start i livet.

Anf. 166 ERIK ULLENHAG (fp) replik:

Fru talman! När Socialdemokraterna hade styrt Sverige i sju eller åtta år fungerade det så att allt var bra i Sverige, och ifall något var fel var det i så fall i Stockholm.

Det ska bli intressant att se hur man klarar denna mandatperiod – vem man ska skylla på ifall något är fel i Sverige. Det är väl bara att fortsätta att skylla på Stockholm trots att Socialdemokraterna har tagit över där.

Jag skulle vilja ställa några enkla frågor. Anser Veronica Palm att skolpolitiken i Stockholm har misslyckats? Anser Veronica Palm, när hon talar om att ge makten till de utsatta i förorterna, att det är mer rättvist att de inte har en chans att välja en skola i innerstaden utan ska gå i skolan där de bor? Är det rättvisare än att de människorna också får

Prot. 2002/03:14
8 november

Allmänpolitisk debatt

*Integrationspolitik
och demokratifrågor*

chansen att gå i innerstaden, och inte bara de som råkar ha rika föräldrar och är födda på Östermalm?

Anf. 167 VERONICA PALM (s) replik:

Fru talman! Ja, jag anser att skolpolitiken har misslyckats i Stockholm, och det gör jag därför att den har fördjupat segregationen. Skolpolitiken har varit en av de saker som tydligast har satt gränser mellan fattig och rik, vit och svart, innerstad och ytterstad. Den har fördjupat orättvisorna. Det har den gjort bland annat med det som Erik tar upp i sin följdfråga. Med möjligheterna, säger Erik. Jag säger att det är att välja med fötterna att tvingas välja bort sin hemskola för att den har varit dålig.

Anf. 168 ERIK ULLENHAG (fp) replik:

Fru talman! Det var mycket bra att jag fick svar på den frågan. Jag ska ta ett konkret exempel, läsutvecklingsprojektet som körts i gång i Stockholm, som innebär att man ställer krav och ger människor individuella förutsättningar att lära sig i sin egen takt. Det gjorde att 100 % av eleverna i årskurs 3 i Oxhagsskolan, där 70 % av eleverna har invandrarbakgrund, hade godkänd nivå i svenska, vilket hade varit ett fullständigt unikt resultat i svensk skolpolitik av den modell som Socialdemokraterna har bedrivit.

Ser Veronica Palm ingenting positivt i det? Ska vi nu ha ett antal år då ni ska skälla över vad som skedde i Stockholm under fyra år?

Anf. 169 VERONICA PALM (s) replik:

Fru talman! Nej, jag vill inte ha ett antal år då man skäller på Stockholm. Jag vill ha ett antal år då man utvecklar Stockholm och utvecklar hela landet för att människor ska ha bra resurser och bra möjligheter i hela landet. Jag vill att vi ska utveckla skolan med ett nytt resursfördelningssystem med nya nycklar på central nivå och se till att alla skolor är bra, att man inte ska behöva välja bort sina klasskamrater.

Jag vill inte ha ett samhälle där elever väljer bort varandra. Jag vill ha ett samhälle där alla elever har möjlighet till en bra utbildning.

Anf. 170 NYAMKO SABUNI (fp) replik:

Fru talman! Veronica Palm är en av dem som har visat stor oro för att Folkpartiet flirtar med främlingsfientliga krafter. Ett av förslagen som ledde till den retoriken är språkförståelse för medborgarskap.

En Sifundersökning visar att 80 % av Sveriges befolkning, det vill säga såväl svenskar som invandrare, inte tycker att detta krav är orimligt. 20 % tycker att det är det, och Veronica Palm tillhör tydligen de 20 procenten. Men Göran Persson sade i ett uttalande att han inte hade några problem med detta förslag, så jag utgår från att han tillhör dessa 80 %.

Om det är så att 80 % av Sveriges befolkning flirtar med främlingsfientliga krafter, och kanske till och med snart är på väg att bli främlingsfientliga själva, så är jag också orolig. Vad tycker Veronica Palm att vi ska göra åt detta?

Anf. 171 VERONICA PALM (s) replik:

Fru talman! Det som gör mig orolig när det gäller förslaget, som kom upp i valrörelsens elfte timme, om språkrav kopplat till medborgarskap är att det gav bilden av att vi ska ställa krav på *dem*, att *de* måste lära sig svenska.

Självklart måste man kunna svenska för att leva i det svenska samhället, och då måste vi, majoritetsbefolkningen, ge möjligheter att leva i det svenska samhället, ge möjligheter att lära sig svenska och, inte minst viktigt, ge möjligheter att vilja lära sig svenska, att vilja ta del. Där är ju att bryta segregationen nyckeln för att man ska kunna känna att man har ett behov av att kunna svenska bra, ett behov av att ta del av det gemensamma. Så jag har inga som helst problem med att människor ska lära sig svenska. Vi har allihop ett gemensamt ansvar för att bryta segregationen. Det är kopplingen till medborgarskapet och attityderna i samband med att förslaget presenterades som jag tycker är lite jobbiga.

Anf. 172 NYAMKO SABUNI (fp) replik:

Fru talman! Vi kan ju inte stå för attityder som varken journalister eller socialdemokrater för ut när de ska kommentera våra förslag.

Nu glömde jag min fråga. Jag är så förkyld att mitt huvud inte fungerar.

Anf. 173 Statsrådet MONA SAHLIN (s) replik:

Fru talman! Jag önskar Nyamko att hon kryar på sig.

Veronica Palm ställde en konkret fråga som jag vill svara på – om jag ser ett behov av en fortsatt utveckling och satsning på storstadspolitiken. På den frågan vill jag svara ett obetingat ja.

Vi har lärt oss oerhört mycket, positivt och negativt, om vilka krafter som behövs för att motverka segregation och utanförskap. Jag är övertygad om att stat, kommuner och frivilligorganisationer måste fortsätta att samverka, för vi har alla ett gemensamt ansvar och måste hjälpas åt för att bryta den utveckling som finns i många förortsområden. Storstadspolitiken är ett av verktygen, och den har kommit för att stanna.

Anf. 174 VERONICA PALM (s) replik:

Fru talman! Jag vill bara säga att det naturligtvis gläder mig att Mona Sahlin vill fortsätta att utveckla storstadspolitiken, för jag tror att det är jätteviktigt att man just utvecklar den.

Sedan vill jag också avslutningsvis säga att det är klart att det är sorgligt att det behövs en speciell storstadspolitik därför att segregationen har gått så långt. Men nu är vi där, och då krävs det att vi arbetar aktivt med att bryta segregationen och ser till att alla – barn, ungdomar och alla i hela landet – har rätt till ett bra och värdigt liv.

Anf. 175 ERIK ULLENHAG (fp):

Fru talman! Att jag har fötts i Sverige, som är ett fritt och rikt land förskonat från krig, beror inte på att jag har gjort något extra bra eller att jag har gjort mig förtjänt av det. Det beror bara på att jag har haft tur.

Den lilla flickan som behöver vård för sin ögonsjukdom i Sverige, som kommer från ett annat land där hon inte kan få den vården, har inte

gjort något fel. Hon har bara haft oturen att födas i ett land där man inte kan få en sådan vård.

Den som just nu fångslas för att hon eller han gör det vi gör, det vill säga ägnar oss åt politik, har inte gjort något fel. Man har haft oturen att födas i ofrihet.

För mig som är liberal gör det att vi har ett moraliskt ansvar att ställa upp för de människor som inte har haft samma tur som vi. Den här moraliska skyldigheten sviker nu Sverige och den socialdemokratiska regeringen.

Jag nämnde tidigare i kammaren att jag träffade en syriansk läkare häromdagen som bidrar till svensk tillväxt och välfärd. Med den politik som nu förs ska han kastas ut.

Fortfarande är det så att homosexuella iranier inte får asyl i Sverige, trots att de inte kan utöva sin kärlek i hemlandet.

58 barn har försvunnit i det svenska mottagningssystemet de senaste åren. Vi vet inte var de är och i vilken situation de befinner sig i.

Svårt sjuka människor utvisas från ett av världens rikaste länder. Handläggningstiderna på migrationsverk och i mottagningssystem är så långa att människor får gå månad efter månad, ibland år efter år, för att vänta på besked om de får stanna.

Europas länder bygger allt högre murar, vilket gör att människor som vill söka asyl hänvisas till flyktingsmugglare. Och sedan ställer sig den svenska regeringen upp och säger: Vi måste ta krafttag mot flyktingsmugglingen.

Jag lyssnade noga på Göran Persson när han läste upp sin regeringsförklaring. Han talade om att värna asylrätten, och jag blev väldigt glad. Jag tänkte att det kanske är en förändring på gång i socialdemokratisk flyktingpolitik. Det var det. Det var en förändring till det sämre. Det som migrationsminister Jan O Karlsson har ägnat sig åt efter valet är att säga att vi måste ta krafttag mot de asylsökande ryssar som begår brott.

Är detta huvudproblemet i ett land som utvisar en ögonsjuk flicka? Vilken signal sänder det om främlingsfientlighet och rasism när man säger att det finns en massa asylsökande där ute som begår brott?

I förrgår såg jag ett TV-program dit migrationsministern var inbjuden för att diskutera de ensamkommande 58 flyktningbarnen som hade försvunnit. Migrationsministern hade tackat nej. Han hade meddelat TV-programmet att han inte hade tid en enda onsdag innan jul att inför svenska folket diskutera var de 58 barnen befinner sig. Han prioriterar uppenbarligen att samarbeta med den ryska regeringen för att ta krafttag mot de väldigt få asylsökande som begår brott.

Vi har ett tydligt liberalt alternativ vad gäller flyktingpolitiken. Det handlar om att vidga begreppet humanitära skäl så att fler får stanna. Det handlar om att se över barns situation så att vi inte hamnar i den situation där vi är nu. Det handlar om att korta handläggningstiderna. Det handlar om att ta emot fler kvotflyktingar. Det handlar om att öppna Sverige för arbetskraftsinvandring så att den som får ett jobb och vill arbeta i Sverige kan få möjlighet att stanna. Kort sagt handlar det om att stå upp för en generös flyktingpolitik.

Vi ser här en möjlighet under den kommande mandatperioden. Socialdemokraterna är numera isolerade när det gäller att stå för en restriktiv flyktingpolitik. Jag hoppas att Miljöpartiet med Gustav Fridolin och

andra menar allvar när det handlar om att driva socialdemokratin framför oss.

Jag skulle vilja ha svar på en fråga i debatten. Nu är inte Jan O Karlsson här, men Mona Sahlin är här. Är det viktigare i svensk flyktingpolitik att ta krafttag mot asylsökande ryssar än att hjälpa den ögonsjuka flickan? Är det viktigare att diskutera de frågorna och säga: Nej, jag har inte tid på hela hösten att diskutera var de 58 barnen befinner sig? Är det viktigare? Det är den ena frågan som jag skulle vilja ha svar på.

Den andra frågan har vi redan varit inne på tidigare i dag. Den handlar om de horribla anklagelser mot Folkpartiet om att fiska i grumliga vatten som kom i slutet av valrörelsen. Jag har läst ett mejl från en handläggare på kansliet från slutet av valrörelsen där man öppet skriver att Folkpartiets arbetsmarknadspolitik är rasistisk. Är det något som Mona Sahlin står för?

Jag lyssnade på Göran Persson häromdagen när han sade: Folkpartiet har blinkat med högerögat till de främlingsfientliga krafterna. Är det något som Mona Sahlin står för?

LO skrev om vårt förslag om arbetskraftsinvandring, det vill säga det som skulle göra att den syrianska läkaren fick stanna. Man hade rubriken: Folkpartiet vill införa arbetsläger i Sverige. Är det något som Mona Sahlin står för?

Förra gången det gick bra för Folkpartiet var 1985. Det valets huvudfråga var eget rum på långvården. Det förslaget pratade Socialdemokraterna, när de kände makten hotad, om som att Folkpartiet vill sätta gamla i isoleringscell.

När nu Mona Sahlin har fått ansvar för demokratifrågorna så är det nog rätt viktigt att fundera en smula på hur vi för den politiska debatten och retoriken i Sverige.

Anf. 176 GUSTAV FRIDOLIN (mp) replik:

Fru talman! Vi har lite olika syn på vilka strängar Folkpartiets retorik i valrörelsen slog an, Erik. Låt det vara därvid. Vi har fört den debatten ett par gånger.

Men vore det inte åtminstone ett rimligt krav att ni, precis som socialdemokraten Eva Arvidsson var inne på, också ser till att få en intern uppgörelse och en intern sanningskommission där man kan se till att rensa i den – om man nu ska vara snäll – eventuella bruna retoriken, den bruna politiken och de bruna lössen?

Anf. 177 ERIK ULLENHAG (fp) replik:

Fru talman! Det är synd att Gustav Fridolin gång på gång ägnar sig åt besinningslösa anklagelser mot Folkpartiet i stället för att ännu mer fokusera på och kritisera det parti som han samarbetar med och som stänger Sveriges gränser. Det är väl det som är den intressanta striden?

Däremot kan jag säga – och där ska jag vara alldeles glasklar – att den som hyser främlingsfientliga eller intoleranta åsikter inte har någonting att göra i Folkpartiet. Den personen ska inte rösta på Folkpartiet. Han eller hon får i så fall hitta något helt annat parti. Det där sade jag varje dag, tror jag, i valrörelsen. Jag sade det i den förra valrörelsen också. Jag vill inte ha din röst, sade jag till människor som vill stänga Sveriges gränser. Det borde fler partier ägna sig åt.

Prot. 2002/03:14
8 november

Allmänpolitisk debatt

*Integrationspolitik
och demokratifrågor*

Anf. 178 GUSTAV FRIDOLIN (mp) replik:

Fru talman! Jag vet att det är Erik Ullenhags ansats, och jag tror att Erik Ullenhag vet att det också är min ansats rörande Miljöpartiet.

Men han svarar ändå inte på min fråga. Vi är uppenbarligen många i den här kammaren som tror och seriöst tycker att Folkpartiets retorik i valrörelsen slog an strängar som vi helst inte vill ha anslagna under valrörelsen därför att vi traditionellt har lämnat dem till de bruna, främlingsfientliga extrema högerkrafterna.

Kan det inte då vara ett rimligt krav att man inom Folkpartiet ser till att utreda och kolla upp det här? Man bör fråga sig: Hur var det egentligen? Vad ligger i anklagelserna? I stället för att bara reflexmässigt slå ifrån sig.

Anf. 179 ERIK ULLENHAG (fp) replik:

Fru talman! Jag kan säga det igen: 67 % av de som röstade på Folkpartiet sade att vi har den bästa skolpolitiken. Räknar man snabbt i huvudet så ser man att det är tio procentenheter av svenska folket, det vill säga två miljöpartier. Så där alldeles vansinnigt många röster kan vi alltså inte ha vunnit på det här, även om vi skulle ha använt en sådan retorik.

Det otäcka med debatten, och det som stör mig med Gustav Fridolin, Kalle Larsson och nästan alla andra som har varit uppe, är att det inte ges några konkreta exempel. Göran Persson stod här uppe och sade lite raljant att Folkpartiet blinkar med högerögat. Det är en mycket allvarlig anklagelse utan att man ger ett enda konkret exempel. Då är vi farligt ute i ett demokratiskt samtal i Sverige.

Anf. 180 ANA MARIA NARTI (fp):

Fru talman! Mamma – mina kompisar vill inte längre gå och rösta! sade min dotter mot slutet av valkampanjen. Mina barn var mina bästa valarbetare, bland annat. Varför vill de inte längre gå? De hade ju varit väldigt intresserade under en lång tid. Jo, programmet med den dolda kameran hade klart och tydligt illustrerat vilken stor skillnad som finns mellan retorik och egentligt ställningstagande.

Då tänkte jag så här: Vilken tur! Vilken tur att så få känner till politikens vardag. Det finns ju så många institutionaliserade osanningar som cirkulerar och virvlar runt, runt i den politiska debatten och som det nästan inte går att slå håll på.

En av de här institutionaliserade osanningarna är att den öppna arbetslösheten har blivit 4 %. Vad betyder ”den öppna arbetslösheten”? Den är en liten del av arbetslösheten. Var finns de andra? Vi har diskuterat det här. Jag har skrivit motioner om en statistik som inte speglar sanningen. Men det är som om detta inte någonsin skulle ha sagts eller skrivits.

När man en gång intervjuade chefen för Institutet för arbetsmarknadspolitisk utvärdering, IFAU, Susanne Ackum-Agell, om hur stor den egentliga arbetslösheten var så sade hon att hon inte visste därför att det inte gick att räkna fram det, men att den antagligen skulle ligga på 15–16 %.

Vem behöver den institutionaliserade osanningen? Och hur går det att arbeta demokratiskt när det inte går att ta reda på så enkla saker som hur många människor som inte kan arbeta i dag i Sverige?

En stor del av de här människorna är så kallade utomlands födda. De får inte kallas för någonting annat i statistiken. Det är ett mycket intressant språkbruk! Men om man letar efter dem i arbetsförmedlingarnas register så finns de inte. Så fort som de blir svenska medborgare så försvinner de. De blir anonyma, och de finns inte längre. Vill man göra någonting tillsammans med dem, på deras villkor, så går inte det heller därför att de inte går att identifiera – och så vidare, och så vidare.

I den här dimman av konstigheter, förvirring och oriktiga uppgifter kan man sprida väldigt konstiga uttalanden.

En av dessa ständigt upprepade propagandistiska fraser är att Folkpartiet vill dumpa lönerna och att det är därför man vill ha arbetskraftsinvandring. När man slänger ur sig något sådant ser man inte ens på den enkla, mycket enkla, sanningen att Folkpartiet inte alls har tagit ställning mot kollektivavtal. Man bara slänger ur sig det.

Jag vill då fråga: Vad är aktivitetsgarantin för något, annat än dumpade löner? Aktivitetsgarantin ger mycket låga ersättningar till de långtidsarbetslösa – många av dem är invandrare – och tvingar in dem i sysslor som de mycket ofta inte vill ha. De får jobba där för oerhört låga ersättningar. Statsrådet Mona Sahlin vet mycket väl att jag under en följd av år har talat om den mycket låga ersättning som en långtidsarbetslös får när han eller hon vill ha utbildning, om han inte har haft akasseersättning. Vad är det för något? Det är en underdumpad ersättning! De får så lite pengar för att utbilda sig att de måste söka socialbidrag för att komplettera utbildningsbidraget.

Man kan ta fram en lång lista över sådana konstigheter när man vill tala om den misslyckade integrationen. Faktum är att vi har misslyckats därför att vi inte har velat tala konkret och tydligt.

Anf. 181 LARS JOHANSSON (s):

Herr talman! Av debatten kan man lätt få intrycket att vi socialdemokrater är nöjda med sakernas tillstånd i landet när det gäller integrationspolitiken. Så är det givetvis inte.

Vår integrationspolitik är inriktad på att ge stöd till individers försörjning och delaktighet i samhället, värna grundläggande demokratiska värden och verka för kvinnors och mäns lika rättigheter och möjligheter samt förebygga och motverka diskriminering, främlingsfientlighet och rasism.

I syfte att öka integrationen görs bland annat särskilda storstadssatser i sju kommuner med hög koncentration av invandrare. En av dessa kommuner är Göteborg – en kommun med flera områden som har hög koncentration av invandrare. I stadsdelar som Bergsjön, Angered och Biskopsgården görs ett ganska aktivt arbete av stadsdelsförvaltningar, ideella organisationer och också faktiskt lokala bostadsföretag.

Trots detta tar det svenska samhället fortfarande inte i tillräcklig grad vara på invandrarnas kompetens och möjligheter. Framför allt ser vi detta på arbetsmarknaden, där det finns stora brister i integrationspolitiken. Jag vill därför lyfta fram dessa brister i politiken utan att för den skull i dag ha en samlad lösning på de här sakerna.

För några veckor sedan kom en ny forskarrapport från SCB och Arbetslivscentrum som visade hur välfärden för invandrare har utvecklats under 1990-talet. Det är en skrämmande redovisning. Sysselsättningen

minskade med 33 % bland invandrare som varit här mindre än tio år, jämfört med 8 % bland infödda svenskar. Flyktinginvandrarna har genomgående sämre levnadsstandard, även efter tio år i Sverige. Trångboddheten är utmärkande för invandrare från Mellanöstern och före detta Jugoslavien.

Sysselsättningen är en nyckelfråga. Bristande utbildning, svaga språk- och samhällskunskaper, ingen arbetslivserfarenhet och dåligt stöd från samhället leder till låg sysselsättning och hög arbetslöshet.

Forskarna visade vidare på att invandrarna grovt kan indelas i två huvudgrupper: en grupp som utgörs av arbetskraftsinvandrare från den rika världen – Norden och centrala EU – och en annan grupp som omfattar flyktinginvandrare från aktuella krigszoner, inte sällan i andra världsdelar. De som kommer från den rika världen har en välfärd i nivå med infödda svenskar. Levnadsvillkoren för flyktinginvandrarna ligger däremot långt efter.

Välfärdsskillnaderna är så omfattande att man kan tala om två invandrarklasser. Arbetskraftsinvandrarna från de rika länderna är attraktiva på svensk arbetsmarknad. Flyktinginvandrarna är en missgynnad grupp, som efter förföljelse i hemlandet under lång tid får leva med dramatiskt sämre levnadsvillkor än både svenskar och arbetskraftsinvandrare från de rika länderna.

Den uppenbara ojämlikheten mellan flyktingar och infödda svenskar som redovisas i SCB:s rapport måste tas på största allvar. Dessutom vet vi att det fortfarande finns flera hundra tusen människor med utländsk bakgrund som ännu inte har kommit in på den svenska arbetsmarknaden. Därför måste regering och riksdag under den kommande mandatperioden ta initiativ till ytterligare åtgärder i syfte att åstadkomma en framgångsrik integrationspolitik i enlighet med de mål riksdagen har satt upp.

Ett exempel kan vara att samla arbetsmarknadens parter för ett gemensamt handlingsprogram för full sysselsättning. Detta bör ske inte minst mot bakgrund av den nyss avslutade valdebatten och det som har diskuterats i kammaren i dag.

De särskilda storstadssatsningarna som genomförs behövs, men integrationsarbetet bedrivs också, mer eller mindre intensivt, i övriga kommuner. Hela Sverigestrategin, där alla kommuner ska medverka i det svenska flyktingmottagandet, är självklar och måste alltid försvaras mot de krafter som gärna vill smita undan sitt samhällsansvar.

Avslutningsvis skulle jag vilja peka på den resurs som många flyktinginvandrare utgör för sina forna hemländer. I Göteborg har det visat sig att många flyktinginvandrare är intresserade av frivillig återvandring – att frivilligt återvända till sina forna hemländer – om de ges rimliga förutsättningar.

Om människor som kommer från länder som Bosnien-Hercegovina, Kosovo och Somalia ska kunna få en dräglig livsföring fordras företag som kan ge arbete. Att skapa sysselsättning är helt avgörande för dessa länders framtid. Flyktinginvandrarnas kulturella kompetens och kunskap om det svenska samhället utgör en stor tillgång och kan få stor betydelse i det egna landets uppbyggnad, men det förutsätter att vi använder denna kompetens på ett adekvat vis och ger dem en möjlighet att delta i arbetet med det svenska biståndet. Det kan vara en framgångsrik väg, som på sikt också kan främja svenska företags handelsutbyte med dessa länder.

Hittills sker detta i form av olika projekt som finansieras via Migrationsverket och Europeiska flyktingfonden. Enligt de erfarenheter jag har från Göteborg finns det en stor mängd möjligheter att utveckla ett sådant arbete. I de projekt som jag känner till har vi bara i Göteborg ett sextiotal flyktinginvandrare som har återvänt och startat små företag i Bosnien, Kosovo och Somalia. Även på denna punkt hoppas jag att regeringen kommer att vidta åtgärder i syfte att stödja en frivillig återvandring med ökat ekonomiskt stöd till fler länder i syfte att etablera företag och skapa arbete och ekonomisk utveckling.

Anf. 182 Statsrådet MONA SAHLIN (s):

Herr talman! Först skulle jag vilja välkomna alla nyvalda ledamöter som sitter i kammaren i dag. Det är roligt att se er, och det ska bli spännande att jobba ihop med er om integrationspolitiken. Det bådär gott för möjligheterna att tillsammans utveckla den till någonting bättre än den är i dag.

Jag hade tänkt börja mitt anförande ungefär som Gustav Fridolin gjorde. Jag ville påminna om att i morgon, den 9 november, är årsdagen av två händelser – en händelse som Gustav Fridolin nämnde, nämligen Kristallnatten. Det är viktigt att minnas hur annorlunda Europa såg ut för inte så länge sedan, och vi måste hela tiden vara vaksamma så att det inte sker igen.

Kristallnatten kan låta som något som skedde för väldigt länge sedan. Min dotter är 19 år. Jag tyckte att det var ganska nyligen som hon var nyfödd. Kristallnatten inträffade 19 år innan jag föddes. Det är inte så länge sedan.

En annan händelse som det är en årsdag för i morgon den 9 november är en positiv händelse, en fantastisk händelse, nämligen Berlinmurens fall. Det skedde samma år som min yngste son föddes. Det är inte så länge sedan, men det var ett helt annat Europa.

Det är mycket som vi måste hålla levande i debatten om integrationen och lära av öppenheten och lusten efter frihet och hur livsavgörande den är.

Integration, demokrati och mänskliga rättigheter i Sverige är områden som jag nu ansvarar för och som verkligen hänger ihop. Motsatsen till detta, herr talman, är att bli diskriminerad och att bli förminskad på grund av hur man ser ut, hur ens namn låter, varifrån ens utbildning är, vilken sexuell läggning man har, om man är för gammal, om man är för ung, om man är kvinna eller om man är man. Det finns inget mer förnedrande än att bli diskriminerad för den man är.

Jag tror att vi alla här är överens om att det viktiga är att alla i vårt land – vilket också är målet för integrationspolitiken – ska ha samma rättigheter, samma möjligheter och samma skyldigheter. Därmed handlar integration och demokrati bland annat om att synliggöra diskriminering, förhindra diskriminering men också om att så snabbt som möjligt till fullo bli introducerad och välkomnad i det svenska samhället.

Målet är inte – och det tror jag att vi också är överens om i kammaren i dag – att vi alla ska bli lika. Målet är att acceptera och till och med gilla olikhet men ovillkorligt stå upp för lika rättigheter men kanske också, herr talman, att söka det som en del i dag har kallat en gemensam värde-

Prot. 2002/03:14
8 november

Allmänpolitisk debatt

*Integrationspolitik
och demokratifrågor*

grund i vårt land som alla måste omfattas av och känna tillhörighet till, vilket bland annat är vår demokrati.

Ser det ut så här i Sverige? Nej, det gör det verkligen inte. Vi har strukturell rasism. Vi har strukturell diskriminering. Vi måste se sambanden mellan till exempel hot och våld mot homosexuella och de rasistiska organisationerna. Den som inte ser det är inte trovärdig. Vi måste också se att kön och klass spelar roll för hur det misslyckade integrerade Sverige ser ut.

Men varje seriös debatt här i kammaren och var den än förs måste också handla om och se och erkänna vad som har hänt under de senaste åren. Vad har vi lyckats med? Vad har vi misslyckats med? När vi ser det får vi förändra och förstärka innehållet i integrationspolitiken.

De två områden som jag vill lyfta fram i dag är framför allt diskrimineringen, som lyser med sin frånvaro i många av inläggen här i dag, men också hur mottagandet av flyktingar ser ut.

Jag vill börja med att säga följande mening som jag också tycker saknas här i dag: En majoritet av de invandrade svenskarna arbetar, försörjer sig själva och talar alldeles utmärkt svenska.

När Moderaterna till exempel döpte sitt integrationsprogram av alla program till *Från bidragsland till framtidsland* ger det en annan signal, eller när de i samma program skrev: Vi accepterar inte heller ett kravlöst bidragsberoende där de sociala myndigheternas passivitet ger invandrare möjlighet att överutnyttja välfärdssystemen.

Därför måste nog också Folkpartiet acceptera en debatt om inslagen i valrörelsen där man till exempel på ett farligt sätt blandar ihop rätten till medborgarskap med möjligheten att lära sig svenska.

Stefan Attefall ställde en mycket befogad fråga som han inledde med att citera ur regeringsdeklarationen från 1996, tror jag. Ämnet integration och arbetslöshet är ju sannerligen inte ett nytt ämne.

När det gäller arbetslöshet ska jag ta upp den grupp människor som står längst bort från arbetsmarknaden, nämligen invandrare från länder utanför Europa. 1997 var arbetslösheten för denna grupp 28 %. I dag är den 13 %. Det är för högt, men någonting har hänt. Sysselsättningsgraden för samma grupp människor, invandrare från länder utanför Europa, var 40 % år 1997. I dag är den 55 %. Det är fortfarande för lågt. Men någonting har hänt.

En seriös debatt måste också utgå från det stora antal flyktingar som Sverige har tagit emot, inte minst under början av 90-talet, under det fruktansvärda kriget i det gamla Jugoslavien, när arbetslösheten samtidigt var rekordhög i Sverige. Då öppnade Sverige ändå gränserna för Europas flyktingar. Sverige var ett av de länder i Europa som gjorde det i allra högsta grad. Det är klart att det har inneburit en ansträngning – det tror jag att alla här ser – på arbetsmarknadspolitiken och på möjligheterna till en snabb introduktion. Men jag är ändå stolt över att Sverige både var och är ett av de länder i Europa som tar emot mest flyktingar. Jag blir upprörd när en del i kammaren här säger att vi har en restriktiv flyktingpolitik. Det påstår jag att vi inte har.

Nu måste vi stärka det som har hänt bland annat på arbetsmarknaden. Och jag vill bara mycket kortfattat nämna några av de områden som regeringen och samarbetspartierna nu jobbar med mycket intensivt för att förstärka, och vi kommer också att lämna förslag till riksdagen och till

våra myndigheter och föra diskussioner med kommuner och med arbetsmarknadens parter.

Jag ska börja med att ta upp arbetsmarknadspolitiken. Den ska ännu tydligare riktas in på dem som står längst bort från arbetsmarknaden. Dit hör också dem som Ana Maria Narti mycket riktigt påpekade inte syns i statistiken men som självfallet måste vara en del av både arbetsmarknadspolitiken och introduktionen för flyktingar. Början till detta kommer i en proposition som överlämnas till riksdagen nästa månad.

Jag vill också påpeka att det inte finns något krav på att man ska ha godkänd sfi för att bli anmäld och ens anmälan behandlad på arbetsförmedlingen. Folkpartiet uttryckte detta som ett stort krav som man nu skulle ta bort. Men det finns inget sådant krav. Den arbetsförmedlare som arbetar efter detta icke existerande krav gör fel.

Diskrimineringslagarna ska både användas och stärkas. Kompletterande utbildning av utländsk examen ska både bli mer omfattande men också vara mycket mer effektiv. Bristyrkesutbildning ska kunna ges också till redan anställda, så att civilingenjören inte fortsätter att köra taxi om han behövs som civilingenjör.

Personliga handledare ska införas inom arbetsförmedlingen. Det måste också handla om den grupp som Ana Maria Narti talade om, den som i dag inte ens finns i statistiken.

Praktikplatser måste införas redan vid asylmottagandet. Och här måste vi arbeta fram ett samarbete med arbetsgivarna så att de också är med och erbjuder praktikplatser och träning i svenska språket i det yrke som man har.

Skärpning, sade Gustav Fridolin till oss politiker. Skärpning också till landets arbetsgivare, kommunala, statliga och privata. Ställ upp!

Svenska för invandrare förändras redan nu, och det ska göras i ännu större utsträckning eftersom det där har funnits stora brister.

Resurserna till skolan i de segregerade områdena ökar. Storstadssatsningen utvecklas. Introduktionen ska förändras, där Malmö är ett mycket gott exempel på hur långt man kan komma med en arbetsplatsförlagd introduktion. Arbetsrätten ska stärkas, eftersom också detta hör till arbetet med integration. Och inte minst, herr talman, ska integrationspolitiken integreras i alla politikens huvudområden. Så stor och viktig är den.

Anf. 183 STEFAN ATTEFALL (kd) replik:

Herr talman! Jag talade i mitt anförande om vikten av mångfaldens samhälle där olika grupper lever sida vid sida med varandra så att de berikar varandra. Jag använde bildspråket och talade om en mustig kött- och grönsaksgryta i stället för en smaklös paté.

Ett sådant samhälle kräver att vi har respekt för varandra och visar tolerans. Jag blev lite bekymrad häromdagen när jag såg ett uttalande av Mona Sahlin i Göteborgs-Posten där hon säger sig vara intresserad av att tvinga alla kyrkor och religiösa samfund att viga homosexuella i strid med deras religiösa övertygelse. Med anledning av detta uttalar sig ordföranden för Svenska islamiska samfundet, Abd al Haqq Kielan, i en tidning och säger: Det finns inget inom islam som säger att det är möjligt att viga homosexuella. En vigsel kan bara ske mellan man och kvinna.

Prot. 2002/03:14
8 november

Allmänpolitisk debatt

*Integrationspolitik
och demokratifrågor*

Vi kan tycka vad vi vill om hans uttalande. När vi har en lag om partnerskap ska det självfallet finnas tillgång till partnerskapsförrättare över hela landet. Men är det verkligen grunden för ett tolerant samhälle att tvinga muslimer att agera på ett visst sätt i strid med deras religiösa övertygelse? Blir det en bra integration av en sådan politik?

Anf. 184 Statsrådet MONA SAHLIN (s) replik:

Herr talman! För mig handlar integrationspolitiken om att se individers rätt mot system och strukturer som förhindrar individer att leva hela och fulla liv. Jag fortsätter ta mig friheten att också se homosexuella som älskar varandra, är djupt religiösa och känner en stor sorg över att möjligheten inte finns att inför den gud de tror på få sin kärlek bekräftad. Jag tycker det är ett viktigt inslag i debatten om individens otvetydiga rätt att få leva ett helt och värdigt liv. Den debatten, Stefan Attefall, tycker jag hör hemma i integrationspolitiken och jag tänker fortsätta föra den, mot muslimska företrädare eller mot kristna – det spelar ingen roll.

Anf. 185 STEFAN ATTEFALL (kd) replik:

Herr talman! Det här är en viktig principiell fråga. Om vi vill ha ett samhälle med mångfald, olika kulturella uttryckssätt och olika religiösa övertygelser måste vi också skapa ett samhälle där man får leva lite olika. Jag har läst i tidningen om präster som inte vill viga exempelvis dem som har skilt sig tidigare. Jag tycker att det är ett korkat synsätt, men jag vill inte ha en lag som tvingar en präst att göra det mot sin övertygelse. Hur långt ska vi gå in i civila gemenskapers, religiösa och etniska gruppers inre liv? Vi ska se till att alla har chans att bli vigda. Men hur ska vi undvika ett samhälle som skapar likadana beteendemönster överallt i stället mångfald?

Anf. 186 Statsrådet MONA SAHLIN (s) replik:

Herr talman! Ibland är det något märkligt med Kristdemokraternas hållning i integrationsdebatten och diskussionen om de homosexuella. Av alla ämnen, av alla förtryck, av alla problemställningar väljer Stefan Attefall att ta upp frågeställningen om individers rätt och möjlighet att få sin kärlek bekräftad också om de är homosexuella och att då försvara kyrkans ställning.

Många delar inom kyrkan har förändrats genom årtiondena. Jag hoppas att också synen på homosexuella kommer att förändras inom kyrkan.

Anf. 187 ANA MARIA NARTI (fp) replik:

Herr talman! Statsrådet Mona Sahlin vet att under den första perioden med EU-medlemskap var 1 % av alla projekt mot arbetslöshet initierade och ledda av invandrare. Jag vet inte om statsrådet känner till att under den andra perioden med sådana projekt har antalet invandrarinitierade och ledda projekt minskat drastiskt. Väldigt många myndigheter, framför allt AMS, har vägrat samarbeta med invandrarna. Den senaste sorgliga händelsen har att göra med projektet Simba i Stockholm. Vad tänker statsrådet göra åt denna sak, som vi har diskuterat här tusen gånger om?

Anf. 188 Statsrådet MONA SAHLIN (s) replik:

Herr talman! Vi kanske inte har diskuterat det tusen gånger, men eftersom Ana Maria Narti är kvar i riksdagen kanske det blir tusen gånger under denna mandatperiod.

Ana Maria Narti har lärt mig oerhört mycket om brister som har varit synliga länge för henne men inte för mig. Det gäller till exempel hur invandrarnas egna organisationer och företag blir diskriminerade i fråga om att få vara en del av arbetsmarknadspolitiken. Det jag konkret kan säga – repliktiden är kort – är att när vi nu ska ge möjlighet till personlig handledning för de grupper som står längst bort från arbetsmarknaden tänker jag personligen se till att också de organisationer Ana Maria Narti nu pratar om får bli en del i detta system. Det ska inte enbart bestå av arbetsförmedlare.

Anf. 189 ANA MARIA NARTI (fp) replik:

Herr talman! Jag skulle också vilja fråga om statsrådet som socialdemokrat inte är trött på modeller för integration som går genom en fruktansvärt centraliserad och hierarkisk struktur. Är det inte bättre att satsa på gräsrotterna och låta initiativ och handlingskraft komma upp nedifrån?

Anf. 190 Statsrådet MONA SAHLIN (s) replik:

Herr talman! Jag tror att man behöver båda synsätten. Ibland är bristerna i integrationen just att det inte har varit ett centralt ansvar som man har tvingat på alla som har ansvar inom utbildning eller arbetsmarknadspolitik. Men jag är trött på att det har varit så svårt att också se styrkan i det andra, det som kommer underifrån. Jag hoppas personligen att erfarenheterna från storstadsarbetet har kunnat visa många att det är där de riktigt lyckade exemplen finns.

Anf. 191 MAURICIO ROJAS (fp) replik:

Herr talman! Tack Mona för dina välkomnande ord. Vi ska säkert få många tillfällen att utbyta åsikter.

Vi känner båda till statistiken. Vi känner väl till att uppgången i sysselsättning bland inte minst utomeuropeiska invandrare bröts vid halvårsskiftet 2001. Från det ögonblicket och framåt har det skett en dramatisk försämring. För personer som är medborgare i ett afrikanskt land har sysselsättningsgraden minskat med 20 % på ett år. Det är en katastrof. Därför föreslog jag i mitt anförande att vi skulle kunna samla en nationell kriskommission kring detta. Vi måste parera denna utveckling här och nu.

Anf. 192 Statsrådet MONA SAHLIN (s) replik:

Herr talman! Jag känner inte igen den siffra som Mauricio Rojas nämnde. Men det är utan tvekan så att den uppgång vi har sett i sysselsättning och nedgång i arbetslöshet bland de invandrade svenskarna till stor del handlar om att konjunkturen har varit väldigt stark. Det handlar dock inte bara om det. Det har också skett en förändring i många arbetsgivares syn på människor med utländsk kompetens och bakgrund.

Jag ser fram emot ett konkret samarbete. Om konjunkturen nu vänder nedåt ska det inte återigen bli de invandrade svenskarna som ska få ta en

stor del av smällen. Jag hoppas att Mauricio Rojas lägger till diskrimineringsaspekten till sitt eget sätt att tänka. Den saknar jag. Jag tror inte att det bara handlar om hur systemen fungerar inom arbetsmarknaden utan också hur diskrimineringen förstärks i tider av dåliga konjunkturer. Jag ser mig själv som ledare för en kriskommission. Det är detta integrationspolitiken handlar om. Jag hoppas Mauricio Rojas vill vara med. Men se diskrimineringen mer än vad du gör nu!

Anf. 193 MAURICIO ROJAS (fp) replik:

Herr talman! Vi är överens om det också. Vi kan samarbeta när det gäller diskrimineringen.

De siffror jag använder är officiella siffror från Statistiska centralbyrån. Om man dessutom tänker på att Konjunkturinstitutet säger att det kan gå ännu sämre den närmaste framtiden har vi all anledning att här och nu inleda ett arbete för att stoppa det som kan bli en katastrof av en redan mycket dålig situation.

Anf. 194 Statsrådet MONA SAHLIN (s) replik:

Herr talman! Jag håller med men vill bara kort säga att detta är ett mycket grannliga och omfattande arbete. Första steget kommer att bli en proposition från Näringsdepartementet som handlar om arbetsmarknadspolitik och förändringen i dess inriktning. Jag hoppas att vi kan återkomma till många andra insatser och också arbeta ihop med näringsliv och företagare för att bryta den utveckling som Mauricio Rojas mycket riktigt visar på.

Anf. 195 STEN TOLGFORS (m) replik:

Herr talman! Jag noterade att Mona Sahlin hellre talade om andras politik än om sitt eget ansvar för arbetslöshet, utanförskap, nyfattigdom och kunskapsbrist. Jag noterade att Mona Sahlin inte var i kammaren under första delen av debatten, och det beklagar jag. Hade hon varit här när jag höll mitt anförande hade hon hört när jag talade om att de faktorer som styr utanförskap är generella. Jag gick igenom vilka det var. Förutom de generella finns också bristande språkkunskap och diskriminering.

Jag talade också om att det är fel att tro att utländskt ursprung automatiskt ger utanförskap – de flesta invandrare är totalintegrerade. Jag talade också om att tusentals svenskar sitter i exakt samma situation i exakt samma områden som de som regeringen ofta definierar som etniskt segregerade.

Jag tycker att regeringen vaknar alldeles för sent som i regeringsdeklarationen. Många av oss har sett de här frågorna växa fram under 15 års tid. Det jag tycker är allvarligast med regeringens synsätt är att det är särlösningar, inte förbättringar av det generella välfärdssystemet, som ska göra en skillnad.

Jag ska passa på att fråga: Hur ser Mona Sahlin i dag på positiv särbehandling? Det har varit väldigt olika genom åren.

Anf. 196 Statsrådet MONA SAHLIN (s) replik:

Herr talman! Jag hörde Sten Tolgfors inlägg fast på intern-TV:n. Jag följde det mycket intresserat, och jag noterade att det saknas en dimens-

ion om diskriminering både i det Sten Tolgfors sade nu och i det han sade i sitt anförande.

Det är inte så att Sten Tolgfors, jag eller någon annan här i kammaren eller någon annan i regeringen har vaknat nu. Det är inte så att integrationspolitiken är ny. Det är inte så att vi bara kan se misslyckanden under de 15 år som har varit. Däremot behövs det en helt annan kraftsamling nu så att det inte bara handlar om konjunkturuppgång när vi kan se framgångar på arbetsmarknaden. Om man ser diskriminering som en del av det stora problemet måste man också se behovet av särlösningar. Den som är en vit medelåldersman blir inte diskriminerad beroende på sitt namn och sin hudfärg, utan det blir den som har invandrat hit med en utbildning och en yrkeserfarenhet från ett land utanför Europa. Därför vill jag fortsätta att diskutera begreppet positiv särbehandling för att bryta den negativa särbehandling som existerar i dag.

Anf. 197 STEN TOLGFORS (m) replik:

Herr talman! Regeringens politik på detta som på alla andra områden har byggt på att ”först ska vi lösa det här, och sedan ska vi ta något annat”, och då har integrationsfrågorna skjutits fram. Därför har de inte blivit hanterade och därför står vi inför problemen.

Läs vår nya integrationsmotion, läs studierna om hur det går för internationellt adopterade på arbetsmarknaden, uppmanar jag statsrådet. Det är inte särlösningar som löser detta, de skapar nya motsättningar. Jag lovar att återkomma i en interpellationsdebatt med statsrådet så att vi i grunden får prata igenom detta. Jag tror att hon skapar grund för nya motsättningar genom att avisera särlösningar på snart sagt varje område.

Anf. 198 Statsrådet MONA SAHLIN (s) replik:

Herr talman! Jag ser fram emot den interpellationsdebatten och vill bara påpeka att den upprördhet som varje tanke på positiv särbehandling väcker hos framför allt Moderaterna tycker jag mig sakna när det gäller den faktiska negativa särbehandling som sker i dag och de risker som också det ger för motsättningar. Jag ser fram emot debatten och vill än en gång påpeka: Integrationsarbetet är inte nytt, det är ingen ny uppfinning. Det är ingenting som vi insåg behovet av i morse när vi vaknade, utan det är någonting som vi har jobbat med under många år och behöver fortsätta att förstärka.

Anf. 199 NYAMKO SABUNI (fp) replik:

Herr talman! Folkpartiets hela valkampanj byggde på att vi ställer krav, och vi ställer krav på alla i vårt samhälle – elever, lärare, arbetsgivare och till och med invandrare. Men det är bara när man ställer krav på invandrare som Socialdemokraterna reagerar.

Min fråga är: Vad är det för fel att jag som invandrare vill att man ställer krav på mig att jag ska arbeta men också att det finns förutsättningar för att åstadkomma detta, vilket Folkpartiet har gjort, att man ställer krav på att jag ska kunna tala svenska men att man också ser till att det finns förutsättningar för att lära sig svenska, vilket Folkpartiet har gjort? Vad är det, Mona Sahlin, för fel på att ställa krav på invandrare när man ställer krav på alla andra i vårt samhälle? Varför måste man fortsätta att särbehandla invandrare?

Prot. 2002/03:14
8 november

Allmänpolitisk debatt

*Integrationspolitik
och demokratifrågor*

Anf. 200 Statsrådet MONA SAHLIN (s) replik:

Herr talman! Nyamko Sabunis frågeställning, tycker jag, väcker precis den oro jag känner i magen. Varför är det fel att ställa krav på invandrare när vi gör det på alla andra i samhället? frågade hon alldeles nyss. Vad är skillnaden?

Jag hade trott att det handlade om lika möjligheter, lika krav, lika förutsättningar. Därav kommer frågeställningen som Folkpartiet måste vänja sig vid. Jag tycker inte att Folkpartiet är ett främlingsfientligt parti, men jag tycker minst sagt att det blinkades med många högra ögon. Medborgarskap handlar om rätten till tillhörighet till en nation, oavsett om man kan tala ett ord av språket eller inte. Rätten att lära sig, som i det här fallet, svenska är däremot ett krav och en möjlighet som vi alla måste ha. Det tycker jag är en stor skillnad.

Anf. 201 NYAMKO SABUNI (fp) replik:

Herr talman! Fortfarande reagerade statsrådet inte på att vi ställer krav på elever så att de ska kunna avsluta sina utbildningar och komma ut med godkända betyg, precis som vi ställer krav på lärare och alla andra. Men det är fortfarande bara på invandrare statsrådet reagerar på.

Beträffande medborgarskap: Hur kommer det sig att Socialdemokraterna införde till exempel femårsgräns för dem som har fått uppehållstillstånd innan de kan bli medborgare? Krav på språkförståelse för medborgarskap är en tradition som har funnits ända fram till 80-talet. Där har ni aldrig beklagat er över och sagt att den ska tas bort, den har bara successivt försvunnit. Vi vill bara återinföra den traditionen.

Anf. 202 Statsrådet MONA SAHLIN (s) replik:

Herr talman! Nyamko Sabuni vet att det inte finns någon här som inte vill ställa krav både på sig själv och på andra. Skolan, undervisningspolitiken och arbetsmarknadspolitiken handlar om krav. Det jag ställde frågan om var det argument som Folkpartiet en månad innan riksmötet avslutades röstade nej till, nämligen att ha språkkrav för att bli medborgare i Sverige, men som plötsligt under sommaren blev en helig princip i integrationspolitiken.

Jag hävdar fortfarande att medborgarskap inte är krav; det är rätten att tillhöra en nation.

Anf. 203 EVA FLYBORG (fp):

Herr talman! Debatten om demokrati och integration har ofta handlat om de nya svenskarnas väg in i det svenska samhället, och det är en oerhört viktig fråga – kanske tillsammans med frågan om våra företagare och deras förmåga att skapa nya jobb den allra viktigaste just nu. Men demokrati måste också handla om att vara en del av Sverige och hur vi ska kunna utöva det aktiva medborgarskapet och verkligen känna oss som en del av samhället och faktiskt av makten.

All makt utgår från folket, står det i inledningen till våra grundlagar. Vi förtroendevalda är sedan valda av svenska folket att besluta i deras ställe. Det är ett stort förtroende och det finaste uppdrag en svensk kan få – att representera sina medmänniskor i Sveriges riksdag och stifta lagar.

Det förtroendet är dessvärre alltmer naggat i kanten. Allt färre röstar i allmänna val, och därmed är hela den representativa demokratin i fara.

Utan förtroende har vi inga förtroendevalda, bara politiker som sköter sina uppdrag mer eller mindre väl. Detta är en mycket farlig utveckling som måste hejdas. Förtroendet mellan väljare och valda måste återupprättas. Jag tror, herr talman, att en del i den restaureringen och vitaliseringen ligger i personvalet och att alla röster, även de blanka, redovisas.

Många är de människor i dag som inte vill lägga sin röst på någon person eller något parti, men deras vilja kommer i dagsläget inte till tals. När över 100 000 blankröster klumpas ihop med sönderrivna och andra ogiltiga röster bagatelliserar man dessas åsikt, vilken förs fram som en blankröst. Även de som inte vill lägga sin röst på någon kandidat eller något parti måste kunna få sin vilja respekterad och inte trampad på som i dag. Dessa väljares uttryck för ett misstroende viftas bort och läggs i en hög med ogiltiga röster. Möjligheten att göra sin stämma hörd när man som väljare inte känner att det finns något parti eller någon kandidat som man kan identifiera sig med måste finnas. Det borde väl vara en självklarhet i en demokrati.

Jag hade tänkt att säga att det vore fint om Mona Sahlin kunde ge en vink om detta nu när hon är här i kammaren, men hon försvann. Dessutom sade hon någonting om att det blinkades med många ögon från folkpartister i valrörelsen. Man kan undra om hon tror att vi är några besökare från Mars med tre huvuden och gröna kroppar, men, herr talman, så är inte fallet.

I personvalet tillåts människor välja vem som ska företräda dem som deras valda ombud här i kammaren. Det innebär dels att politikerna måste träda fram tydligare både som personer och som beslutsfattare, dels att väljarna själva mer aktivt måste följa den politiska debatten. Ett utökat personval medför att väljarna ges en ökad närhet till den demokratiska processen. Man lär helt enkelt känna sin lokala politiker. Det tvingar också oss politiker att vara mer aktiva, att möta och ibland bemöta olika åsikter i stället för att ganska bekvämt ibland kunna gömma sig bakom ett partiprogram.

Ett utvecklat personvalssystem kan vara den vitamininjektion som demokratin så väl behöver. Gör det därför lättare att bli personvald. Ta bort spärren och låt alla kryssen räknas. De största bakåtsträvarna är inte de som ibland tycker att det var bättre förr, utan de som inte vågar lita på väljarnas eget omdöme. Det är dags att myndigförklara svenska folket och låta allas röster räknas – även de blanka.

Anf. 204 BJÖRN VON DER ESCH (kd):

Herr talman! Som sista punkt i en tre dagars debatt – när flertalet har åkt hem, inklusive statsråden – kommer demokratifrågan upp. Sådan är prioriteringen i denna riksdag numera.

Herr talman! Jag vill inleda med att till protokollet läsa det brev som jag skickade till talmannen den 23 oktober. Det lyder som följer:

”Talmannen Björn von Sydow

Riksdagen

Angående brott mot grundlagens bestämmelse RF 8:15, rörande beslutande folkomröstning på valdagen, vid riksdagens maktöverlåtelse till EU den 13/6.

Riksdagskollega, Primus inter pares.

Prot. 2002/03:14
8 november

Allmänpolitisk debatt

*Integrationspolitik
och demokratifrågor*

Vi politiker är vanliga människor, och skall inte värderas efter särskilda måttstockar. Vi politiker måste som alla andra följa lagar och förordningar, i synnerhet de som stiftats åt oss själva. Ovillkorligen så måste vi vara ett föredöme – annars undermineras tilltron till demokratin.

- Så välkomnade Wolfgang Thierse – som nyvald talman – Bundestag i förra veckan. Där vet man varför grundlagar måste respekteras.
- Till skillnad från förbundsrepubliken Tyskland saknar Sverige en författningsdomstol som garanterar att grundlagen följs. Hos oss vilar istället den tunga uppgiften ytterst på talmannen.
- Konstitutionsutskottet har uppmärksammat i skrivelse 6 september på Din företrädares vägran att beakta RF 8:15 den 13 juni, då lagen om riksdagens maktöverlåtelse till EU togs. Ingen som helst reaktion har avhört.
- Det torde vara högst anmärkningsvärt i sig att talmannen i ett demokratiskt parlament utsätts för en så allvarlig anklagelse. Än mer anmärkningsvärt är emellertid att anklagelsen hittills fått stå totalt oemotsagd. En sådan tystnads konformism är oförenlig med vår demokratis värderingar.
- Endast Du kan i kraft av Ditt ämbete avstyra att denna kränkning av grundlagen upprepas den 20 november. Jag väddar därför att Du nu avbryter den rättsvidriga processen och inleder en grundlagsenlig.

Riksdagen den 23 oktober 2002

Med djupaste oro

Björn von der Esch”

Så långt brevet, som än så länge är obesvarat.

Alltså: den oerhört långtgående grundlagsändring det här handlar om, och som ska beslutas den 20 november – om den har det varit knäpptyst under denna debattvecka. Partiledarna undvek den som pesten.

Och den *är* pest för riksdagen. Riksdagen måste nämligen inse att vår grundlag kränktes den 13 juni när svenska folket berövades sin grundlagsfästa rätt att i en beslutande folkomröstning på valdagen kunna avgöra grundlagsändringens öde. Eller ska man fortsätta som man nu gjort i fyra månaders tid, och bemöta konstaterandet av ett flagrant grundlagsbrott med total tystnad? Väljer man det senare sätts rättssamhället ur spel – och därmed riksdagens auktoritet.

I partiledardebatten i onsdags talades – i annat sammanhang – om faran av att ”rädslans politik” urholkar tilltron till det svenska rättssamhället. Det är just det saken gäller. Denna riksdag kräver av medborgarna att de respekterar rättsstatens villkor. Måste inte då samma krav ställas på riksdagens egna ledamöter? Får vi riskera att förlora det redan så låga förtroende vi alltså har kvar hos medborgarna, i försöken att dölja ett grundlagsbrott? Valet borde inte vara svårt, i synnerhet som enligt riksdagsordningen 2 kap. 9 § talmannen är skyldig att vägra proposition om han finner att grundlag inte följs.

Välj inte rädslans politik! Herr talman! Eftersom *no news are good news* väntar jag på ett positivt svar.

Anf. 205 GUNNAR ANDRÉN (fp):

Herr talman! Jag är glad att jag slapp säga ”oss emellan” och att det är ytterligare några som lyssnar.

Jag tänkte tala om en av demokratins grundpelare, yttrandefriheten och tryckfriheten, helt enkelt det offentliga rummet, dess höjd, dess arenor, hur man – och däri inbegriper jag inte bara redaktörer och journalister på tidningar, i radio och TV utan också vanliga människors möjlighet att yttra sig – kommunicerar med allmänheten, hur man kan nå andra likatygkande och olikatygkande via våra medier. Det är en väldigt viktig sak i vårt samhälle.

Det är viktigt vad man säger, vad man skriver och vad man tycker.

Jag vågar säga det efter 32 år som aktiv journalist, allt från vanlig reporter på Kvällsposten i Malmö en gång i tiden till att vara chefredaktör under 15 år på olika tidningar och nu senast som politisk redaktör på Sundsvalls Tidning.

Jag hade för ett antal år sedan, som chefredaktör för Pressens Tidning, den stora äran att samarbeta med Alf Henrikson, en av 1900-talets allra främsta dagsversskrivare. Han skrev ungefär så här en gång:

Vad du i afton skriver ner,
mång tusenden i morgon ser.
Du mera kunskap åt dessa ger,
men minns att några vet ännu mer.

Att ta läsarna, lyssnarna och tittarna på allvar är nyckeln till god journalistik. Man ska veta vad man berättar om, kunna ämnet. Ibland kan det likväl bli fel, men uppsåtet måste vara gott, att verkligen förmedla fakta, åsikter, argument och nyheter som är relevanta. Jag brukar säga att det är lätt att ge exempel på motsatsen: Be mig skriva om mat så ska ni se att läsekretsen snart nog är halverad.

Begreppet god journalistik leder mig direkt in till dagens situation för många dagstidningar. Det handlar inte längre bara om naturliga besparingar som varje företag måste göra. Det handlar om stora personalminskningar bland journalister och andra medarbetargrupper, på Göteborgs-Posten, på Dagens Nyheter, på många andra tidningar, på våra viktiga landsortstidningar. Det är nu fråga om hundratals journalister som måste sägas upp.

I detta läge kan man fråga sig vad statsmakten, vi i denna kammare, kan göra.

Jo, i denna lagstiftande och beskattande församling skulle vi kunna göra en sak, nämligen avskaffa reklamskatten. Det är enligt min mening en skatt på god journalistik.

Skatteutskottet, som jag nu tillhör, begärde så sent som i våras att reklamskatten skulle avskaffas. Det gjorde skatteutskottet också året dessförinnan och året dessförinnan, ja, ända sedan 1999.

Jag har för första gången motionerat – men det har väckts många motioner i den frågan – om reklamskattens avskaffande. Det är skatt på god journalistik. Direktreklamen är sedan 1999 undantagen. Meddelandet från Onoff – inget ont om dem – Hennes & Mauritz och så vidare drabbas alltså inte av reklamskatt, däremot annonsen i Sundsvalls Tidning – min senaste tidning – Svenska Dagbladet, Dagens Nyheter, Göteborgs-

Prot. 2002/03:14
8 november

Allmänpolitisk debatt

*Integrationspolitik
och demokratifrågor*

Posten eller Jönköpingsposten, som jag ser en god läsare av här i kammaren.

Alla de tidningar som förmedlar den goda journalistiken drabbas av straffskatt, medan de företag som bara använder direktreklam kommer undan. Det är helt enkelt löjeväckande.

Det är obegripligt att inte skatteutskottets majoritet, Socialdemokraterna, Vänsterpartiet och Miljöpartiet, tillstyrker min och andras motioner på detta område utan fortsätter att gynna direktreklam och straffbeskatta den goda journalistiken. Det handlar inte om så mycket pengar egentligen. Det handlar om ungefär 300 miljoner kronor för dagspressen. Men det symboliska värdet är långt större. Vi måste vårda den goda journalistiken i press, radio och TV för att människor ska kunna vara välinformerade och kunna lita på vad som står i tidningarna.

Låt mig, herr talman, sluta med en annan strof av Alf Henrikson som har anknytning till detta. Jag riktar den till alla försvarare, oavsett parti, av straffskatten på god journalistik. Det är en dikt som heter Samhällsutveckling. Jag vet inte riktigt när den formulerades.

Det var som det var
tills det blev som det blev.
Det blir som det blir
när det är som det är.
Det är som det är
tills det blir som det blir.
Faran är att det blir som det var.

Anf. 206 THOMAS STRAND (s):

Herr talman! Vid höstens riksdagsval röstade 80,1 % av alla röstberättigade. Det var en minskning med 1,3 % jämfört med valet 1998. Och jämför man med valet för 20 år sedan minskade antalet röstande med 11,3 %. Vid valet 1982 var nämligen valdeltagandet 91,4 %. Denna negativa utveckling oroar. Det sviktande valdeltagandet har fått oss att inse vikten av ett ständigt pågående samtal kring vår demokrati och hur den kan utvecklas samt förnyas.

Jag är fullt medveten om att graden av demokrati inte enbart kan bedömas utifrån hur många som går och röstar vart fjärde år. Demokrati är framför allt ett aktivt och medvetet förhållningssätt som synliggörs i människors engagemang, delaktighet och ansvarstagande i samhällslivet. Utifrån detta perspektiv finns det mycket vi kan vara både glada och stolta över. Vi ser att många människor, både unga och vuxna, visar engagemang och ansvarstagande i arbetsliv, i förskolor och skolor samt i många olika ideella föreningar.

Jag är också medveten om att frågor kring demokrati måste kopplas till flera andra viktiga samhällsfrågor, såsom allas rätt till ett meningsfullt arbete, en aktiv kamp mot segregation och utanförskap samt ett arbete för att minska de stora ohälsotalen. I detta ständigt pågående demokratiarbete bör många aktörer förenas.

Herr talman! Jag vill i detta mitt anförande kring demokratin uppmärksamma kammaren på ett särskilt problem. Det finns en kraft i vårt samhälle som alltför ofta glöms bort när vi fokuserar på frågor kring utveckling och förnyelse av vår demokrati. Det är samma kraft som var

med och utvecklade den svenska demokratin runt förra sekelskiftet. Jag talar om svensk folkbildning. Jag påstår faktiskt att folkbildningen som garant för och utvecklare av vår demokrati i alltför liten grad uppmärksammas av oss politiker. Saken blir ju inte mindre intressant när man upptäcker folkbildningens kraft att motverka både segregation och utanförskap samt ökade ohälsotal.

Svensk folkbildning är unik på många olika sätt. Dels har den varit med om att bygga och utveckla vårt demokratiska samhälle under många år. Dels är en av folkbildningens huvuduppgifter att just utveckla och vitalisera vår demokrati i egenskap av en fri och samhällskritisk aktör. Detta ständigt pågående demokratibygge sker framför allt genom den lilla gruppens stora möjligheter. Just i studiecirkeln möts människor av olika bakgrund och skiftande erfarenhet. Cirkeln blir en plats för eftertanke, reflexion och dialog. Och poängen är att samtalet i cirkeln förutsätter allas delaktighet på lika villkor. Det intressanta är att när den lilla gruppen möts förs alltid ett nära samtal om det som händer i det omgivande samhället. Demokratin återerövrar på så sätt och relateras till det vardagliga livet.

Dessutom är svensk folkbildning unik i så måtto att det är ytterst få organisationer som kan erbjuda så många mötesplatser för så många människor. Mellan 1½ och 2 miljoner människor deltar varje år i studiecirkel, vilka leds av ca 100 000 cirkelledare. Studieförbunden är dessutom, med över 15 miljoner deltagare, den största kulturarrangören i landet. Till detta kommer all den omfattande bildningsverksamhet som genomförs på en mängd olika folkhögskolor och berör omkring 120 000 studerande årligen. Om man som politiker vill få en fråga att bli föremål för en bred diskussion i det svenska samhället är svensk folkbildning *outstanding* i att klara denna uppgift.

Herr talman! Det som då är ett ytterligare problem i detta sammanhang är att det offentliga bidragsstödet till folkbildningens organisationer väsentligt minskat under den senaste tioårsperioden. I jämförelse med 1991 har det statliga folkbildningsanslaget i fast penningvärde minskat med ca 11 %. Till detta kommer att även landstings- och kommunbidrag minskat i omfattning. Exempelvis har under samma gångna tioårsperiod kommunernas allmänna bidrag till studieförbundens folkbildningsverksamhet minskat med närmare 43 % om man tar hänsyn till inflationen baserad på konsumentprisindex utveckling.

Det minskade ekonomiska stödet till folkbildningen har självklart medfört stora negativa konsekvenser. Man kan fundera över om det finns en koppling mellan det minskande valdeltagandet och ett väsentligt minskat ekonomiskt stöd till folkbildningens organisationer.

Herr talman! Jag vill avsluta mitt anförande med en tvåfaldig uppmaning:

- Det är för det första viktigt att vi som politiker i denna kammare blir medvetna om och får en ökad förståelse för folkbildningens kraft och möjlighet att vitalisera och förnya vår svenska demokrati. Utifrån denna insikt har vi en viktig ideologisk och strategisk uppgift att påverka andra att upptäcka folkbildningens demokratiska kraft.

Prot. 2002/03:14
8 november

Allmänpolitisk debatt

*Integrationspolitik
och demokratifrågor*

- Det är för det andra viktigt att vi ger signaler till stat, landsting och kommuner om nödvändigheten av ett ökat ekonomiskt stöd till svensk folkbildning i syfte att ge dess organisationer ökade förutsättningar att vara en vitaliserande och utvecklande kraft för svensk demokrati.

Anf. 207 MARTIN ANDREASSON (fp):

Herr talman! Den politiska liberalismens historia är historien om kampen för mångfald. Varje människas rätt att forma sitt liv utifrån egna förutsättningar, förhoppningar och drömmar förutsätter respekt för olikhet och respekt för människors livsval. Detta är den röda tråd som förenar i Folkpartiet liberalernas arbete för att öka alla människors makt över sin egen tillvaro och vardag. Det gäller likaväl kampen för religionsfrihet och föreningsfrihet, en kamp där den politiska liberalismen tillhörde de allra första krafterna för att till exempel slåss för frikyrkors rättigheter på 1800-talet, som arbetet för jämställdhet, etniska minoriteters rättigheter eller sexuellt likaberättigande.

Den liberala visionen om sexuellt likaberättigande bygger på att kärlek och sexualitet mellan människor inte kan mätas och vägas av någon annan. Den ska mötas med samma respekt oavsett om det gäller kärlek mellan människor av samma kön eller mellan människor av olika kön. Människors egen könsidentitet måste också respekteras och accepteras.

Här vill jag dra en parallell till just arbetet för jämställdhet, som ju inte bara handlar om att utjämna de diskriminerande lagar som har hindrat människor att göra verklighet av sina livsdrömmar på grund av sitt kön utan som i samma mån – när dessa lagar har utjämnats – har en lika stor utmaning kvar som handlar om att sprida kunskap, att ifrågasätta fördomar och att motverka den vardagsdiskriminering som i praktiken hindrar människor att göra verklighet av sina livsdrömmar och att leva sina liv på det sätt de vill.

Herr talman! I frågor kring sexuellt likaberättigande händer det ibland att det bildas allianser i denna kammare av lite ovanligt slag. Det är till exempel inte ovanligt att Folkpartiet får stöd för sina förslag från Vänsterpartiet och Miljöpartiet. Det är naturligtvis ett mycket positivt samarbete. Men de skilda ideologiska utgångspunkterna bör ändå noteras. De kan leda till vissa olika slutsatser. Jag ska ta ett exempel. Det gäller frågan hur vi bäst arbetar för att hävda de mänskliga rättigheterna inom vårt arbete för global solidaritet.

Europeiska unionen är kanske den internationella kraft som har betytt allra mest för att hävda människors mänskliga rättigheter oavsett sexuell läggning eller könsidentitet. Tack vare de krav som ställs på EU:s kandidatländer ser vi nu i land efter land i Öst- och Centraleuropa hur kriminalisering av homosexualitet avskaffas, hur strafflagstiftning utjämnas, hur organisationsförbud tas bort och hur diskrimineringsskydd införs. Den som säger nej till demokratiska länders samarbete inom EU säger nej just till det samarbete som har betytt ojämförligt mest för att skapa ett internationellt tryck på nya demokratier i vårt närområde för att motverka intolerans och undanröja diskriminerande lagar. Det borde stämma till eftertanke hos de partier som talar vackert om global solidaritet men som i bland är mycket likgiltiga för att Sverige ska delta i det praktiska arbetet för att hävda just denna globala solidaritet.

Herr talman! Folkpartiet har nyligen lagt fram en partimotion med 25 konkreta förslag för sexuell likaberättigande. Den motionen hade kunnat vara avsevärt kortare. Många av dessa förslag har nämligen Folkpartiet väckt tidigare i denna kammare. Gång på gång har vi sett hur en mycket egendomlig allians mellan socialdemokrater, moderater och kristdemokrater har röstat ned dessa förslag.

Aldrig förr har så många genomtänkta förslag från olika partier för homosexuellas, bisexuellas och transpersoners rättigheter lagts fram som under de senaste åren. Aldrig förr har heller så många förslag blivit nedröstade av det regeringsbärande partiet. Medan statsråd kan göra frejdiga utspel om könsneutral äktenskapsbalk, vilket skulle förutsätta att man åstadkommer en legal utjämning mellan partnerskap och äktenskap, motarbetar samtidigt regeringen Folkpartiets lagförslag för att just utjämna skillnaderna mellan att ingå partnerskap och att ingå äktenskap.

Så sent som i förra veckan fick vi klara besked om att regeringen fortfarande försvarar de diskriminerande reglerna som gör att utlänningar får svårare att ingå partnerskap än äktenskap. Vi har också fått veta att regeringen försvarar att man inte ska kunna ingå partnerskap på ambassader medan man däremot kan ingå äktenskap.

Folkpartiet kommer att fortsätta att arbeta vidare utifrån denna partimotion. Vi vill hävda flyktingars rättigheter att få en fristad från förföljelse på grund av sexuell läggning och könsidentitet. Vi vill motverka och intensifiera kampen mot hatbrotten. Vi vill reformera familjerätten, och vi vill hävda den globala solidariteten också på detta område.

Herr talman! Det behövs en liberal motkraft mot likgiltighet, fördomar, moralism och intolerans. Som Sveriges liberala parti kommer Folkpartiet att fortsätta vara pådrivande i arbetet för homosexuellas, bisexuellas och transpersoners rättigheter.

Anf. 208 LARS TYSKLIND (fp):

Herr talman! Vi har diskuterat många frågor i dag. Det har varit stora frågor som till exempel integration. Men även sådant som kommunalt självstyre har nämnts, delaktighet, gräsrotsnivå, och nu på slutet det dåliga valdeltagandet.

Mitt anförande knyter an till delaktighet och även, i viss mån, till valdeltagandet. Jag vill prata om demokrati i ett underifrånperspektiv.

Jag tar mitt avstamp i ett mycket aktuellt ämne för hösten, nämligen det ensidiga svenska torskfiskestoppet. Det är ett bra exempel på brist på dialog, förankring och därmed i förlängningen brist på demokrati.

Efter det att förslaget hade lagts fram var jag på flera möten med fiskare och företrädare för fiskerinäring och berörda kommuner, vars förutsättningar i vardagen radikalt skulle förändras om förslaget genomfördes. Sakfrågan diskuterades naturligtvis, men i diskussionen framkom att de kände sig lurade och överkörda. Det berodde på att de just hade varit med om att ta ansvar i framtagande av åtgärder för att lösa de problem som fanns som motiv för att genomföra stoppet, nämligen att få till stånd ett långsiktigt hållbart fiske. En förvaltningsplan hade tagits fram som de var beredda att följa.

Erfarenheten visar att för att medborgare ska känna respekt och trygghet inför politiska beslut måste de känna att de är rättvisa och rimliga. De vill ges tillfälle att påverka om besluten berör deras tillvaro på

ett radikalt sätt. Det kan jämföras med att på det lokala planet de flesta myndighetsbeslut trots allt fungerar så, med den lagreglering som finns, att det går att komma till tals.

På det sätt förslaget om ett ensidigt svenskt torskfiskestopp togs fram blev behandlingen ur denna aspekt, enligt min mening, felaktig och olycklig. När ett regeringsförslag, om det genomförs, så direkt berör inblandade människor i deras vardag måste förslaget föregås av en process där delaktighet är ett måste – inte minst för att få till stånd ett kunskapsutbyte. Här måste regeringen ta sitt ansvar.

Sakfrågan har en så stor dignitet att förslaget riskerar att försvaga hela samhällsstrukturerna längs Sveriges kuster. Det är ingen liten fråga för dessa människor. Ett stort hot är också att föryngringen inom svenskt fiske stoppas. De unga ger sig gärna på något annat med bättre framtidsutsikter.

Från svenskt håll har man varit framgångsrik i arbetet med regleringar i fisket – och som alla naturligtvis ställer upp på.

Det finns mycket att utveckla i sakfrågan, men den kanske inte hör hemma här i dag. Det bekymmersamma är bristen på delaktighet i beslutsprocessen för de människor som direkt berörs. Jag är helt övertygad om att dessa människor är beredda att medverka till lösningar och att ta ansvar för dessa.

Herr talman! Jag upprepar för att vara helt tydlig: Delaktighet är en viktig del i demokratin. Det är något som regeringen måste ta ansvar för.

Det är inte konstigt att man ur ett underifrånperspektiv upplever det som frustrerande att efter att ha deltagit i en process för att lösa ett problem dyker det genast upp ett nytt förslag som kullkastar det tidigare resonemanget. En uppgörelse i en regeringsförhandling ska inte genomföras till varje pris av principiella skäl. Nu krävs att lyhördheten sätts på prov. Det är här förmågan till dialog kommer att prövas, så att enskilda människor får chansen att påverka och ta ansvar. Det är det jag kallar riktig demokrati.

Jag vill ta ett annat jämförbart exempel. Det var när Öckerö kommun och Västra Götaland tog fram nya strandskyddsbestämmelser för den kommunen. Skyddet utvidgades på vissa ställen och togs bort på andra ställen där det ansågs obefogat, till exempel i hamnarna. Resultatet blev ett större område som var strandskyddat. Det godkändes av länsstyrelsen, och alla trodde att detta var en kanongrej. Men när det kom till Naturvårdsverket ifrågasattes det, och man överklagade.

Vad jag vill säga med det här är att vi måste lita på att man kan ta ansvar lokalt. Då måste vi också vara ödmjuka och ta stor hänsyn till vad som formas lokalt.

Politiska beslut måste upplevas som rättvisa och rimliga, som jag sade tidigare, för att vinna respekt och acceptans. Motsatsen leder till att man upplever uppgivenhet, vilket är en dålig grund att utveckla demokratin på. När det gäller det här med valdeltagandet tror jag att det kan finnas en koppling till detta.

För mig som liberal är det självklart att varje enskild individs erfarenhet och kunskap är en stor resurs som måste tas tillvara. Vi har alla som sitter i den här församlingen ett stort ansvar för att utveckla de demokratiska processer som ger delaktighet. Men, herr talman, jag vill uppmana regeringen att gå i spetsen för detta arbete. Jag hoppas att detta

kommer att gå fram på något sätt även om Mona Sahlin inte är här längre.

Prot. 2002/03:14
8 november

Anf. 209 TOBIAS KRANTZ (fp):

Herr talman! Trots att partiet hade fått ett, i ett historiskt perspektiv, mycket svagt valresultat och trots att ministären endast hade en minoritet bakom sig i ett oklart parlamentariskt läge satt den socialdemokratiska regeringen kvar, som om ingenting hade hänt. Vi regerar vidare, sade Göran Persson efter valet 1998. Innebörden var densamma efter årets val.

Under våren beslöt en enig riksdag att regeringen senast i augusti skulle lämna ett förslag till hur den så kallade pomperipossaeffekten för småföretagare skulle kunna avskaffas. Något sådant förslag inom den tidsram som riksdagen hade angivit kom inte. Först ett par månader senare kom ett besked från finansministern om att förslaget skulle läggas fram. Exemplen skulle kunna göras många fler.

Om vi inte ser upp kan Sverige komma att förvandlas till en enpartidemokrati, ett träffande uttryck som har myntats av en utländsk kommentator. De första tecknen finns redan: arrogans, bristande respekt för riksdagen, ett parti som upplever sig abonnera på regeringsmakten.

Inte minst turerna kring regeringsbildningen efter årets val visar att Sverige behöver en genomgripande debatt om demokratins former, om demokratins villkor. Sverige behöver reformer som ger utrymme för mångfald och pluralism i politiken, reformer som gör upp med föreställningen om att Sverige är en enpartidemokrati. Sverige behöver en konstitutionell nystart.

Låt mig ge några exempel på sådana angelägna åtgärder som finns på en liberal reformagenda:

För det första bör man ändra formerna för regeringsbildning. Det borde enligt min mening vara självklart att regeringsfrågan prövas automatisk efter ett val. Efter det att ett val har hållits bör uppgiften att analysera det politiska och parlamentariska läget och utpeka regeringsbildare alltid ligga hos talmannen. Därefter hålls en förtroendeomröstning i riksdagen som förhoppningsvis kan bekräfta talmannens bedömning.

Det ligger något mycket egendomligt i att regeringsfrågan, som av naturliga skäl alltid är en huvudfråga under valrörelsen, över huvud taget inte behöver aktualiseras av den nyvalda riksdagen.

För det andra bör man inrätta en författningsdomstol. Sverige har i förhållande till andra stater ett relativt svagt skydd för de mänskliga fri- och rättigheterna, som medborgarna är tillförsäkrade i grundlagen. Genom tämligen okomplicerade politiska processer kan statsmakterna stifta lagar vars förenlighet med författningen i högsta grad är diskutabel. Lagrådet, som kan pröva en ny lags överensstämmelse med grundlagen, körs allt oftare över. Enligt Folkpartiets uppfattning bör en författningsdomstol införas.

Författningsdomstolens uppgift ska vara att särskilt värna de medborgerliga fri- och rättigheterna och de demokratiska spelreglerna. Om vi folkvalda politiker kräver av medborgarna att de ska respektera lagar och regler har de rätt att kräva av oss att vi ska respektera grundlagen.

För det tredje bör man stärka det kommunala självstyret. Regeringsformens portalparagraf är tydlig. Det lokala självstyret är ett av den svenska demokratins centrala fundament. I teorin bekänner sig också alla

Allmänpolitisk debatt

*Integrationspolitik
och demokratifrågor*

ledande politiker till vikten av ett starkt kommunalt självstyre. I praktiken ser det emellertid annorlunda ut. Inte minst under de senaste åren har en rad inskränkningar i kommunmedborgarnas rätt att bestämma över sina egna angelägenheter införts.

Kommunerna får inte bestämma över sitt eget bostadsbestånd som de vill. Landstingen får inte bestämma om akutsjukhus ska bedrivas i privat eller offentlig regi. Statsbidragen till kommunerna förses med alltfler villkor och detaljregler. I en debattartikel i Dagens Nyheter, så sent som i går, skrev sju tunga socialdemokratiska kommunpolitiker att den kommunala självstyrelsen är på väg att förvandlas till en kuliss. Det är ord att ta på djupaste allvar. Den kommunala självstyrelsen måste värnas. Den ger människor större makt över sin vardag. Den minskar avståndet mellan politiker och medborgare.

Folkpartiet föreslår att en särskild lag ska stiftas som reglerar kompetensfördelningen mellan stat och kommun. Lagen ska ange vilka beslut som ska fattas på statlig respektive kommunal nivå. Alltfler instämmer numera i Folkpartiets uppfattning att Europeiska unionen bör ha en sådan kompetenskatalog. Vore det då inte naturligt att också Sverige som stat hade det?

För det fjärde bör man renodla personvalet. Medborgare har rätt att bestämma inte bara vilket parti utan också vilken person som ska företräda dem i kommun, landsting och riksdag. I dag måste en kandidat för att ta sig förbi den av partierna internt beslutade ordningen ha minst 8 % av partiets röster i riksdagsvalet respektive minst 5 % av partiets röster i kommun- och landstingsval. Det är en halvmesyr. Ett riktigt personval med avskaffade spärrar skulle öka den politiska mångfalden och bryta de stela partihierarkiernas makt.

Herr talman! För ett sekel sedan stod liberaler i spetsen för att ge Sverige ett demokratiskt statsskick. Vi lyckades efter ett hårt arbete och tuffa debatter. Nu måste demokratin förnyas och förändras på nytt. Kammarernas ledamöter kan vara övertygade om att vi liberaler tänker ta ledningen också i den kampen.

Den allmänpolitiska debatten var härmed avslutad.

5 § Bordläggning

Anmälades och bordlades

Konstitutionsutskottets betänkanden

2002/03:KU2 Vissa tobaksfrågor (vilande grundlagsförslag och följdlagstiftning)

2002/03:KU3 Riksdagen inför 2000-talet (vilande grundlagsbeslut)

2002/03:KU4 Riksbankens föreskriftsrätt (vilande grundlagsförslag)

2002/03:KU5 Offentlighetsprincipen och informationstekniken (vilande grundlagsförslag)

2002/03:KU7 Hets mot folkgrupp, m.m. (vilande grundlagsförslag och följdlagstiftning)

2002/03:KU9 Riksrevisionen – ändringar i regeringsformen (vilande grundlagsbeslut)

Socialförsäkringsutskottets betänkande

2002/03:SfU3 Ömsesidigt erkännande av beslut om avvisning och utvisning

Trafikutskottets betänkande

2002/03:TU2 Ändringar i lagen om vägtrafikregister

Miljö- och jordbruksutskottets betänkanden

2002/03:MJU3 Mottagning av avfall i hamnar

2002/03:MJU4 Ändring i djurskyddslagen

6 § Anmälan om interpellationer

Anmälades att följande interpellationer framställdes

den 8 november

2002/03:27 av *Ana Maria Narti* (fp) till statsrådet Hans Karlsson

Långtidsarbetslösa invandrare och arbetsförmedlingens tjänster

2002/03:28 av *Axel Darvik* (fp) till utbildningsminister Thomas Östros

Avskaffandet av förkunskaper

Interpellationerna redovisas i bilaga som fogats till riksdagens snabbprotokoll tisdagen den 19 november.

7 § Anmälan om frågor för skriftliga svar

Anmälades att följande frågor för skriftliga svar framställdes

den 8 november

2002/03:91 av *Ulla Löfgren* (m) till justitieminister Thomas Bodström
Platsbristen inom kriminalvården

2002/03:92 av *Tuve Skånberg* (kd) till utrikesminister Anna Lindh
ID-handling för Taiwans representation

2002/03:93 av *Yilmaz Kerimo* (s) till utrikesminister Anna Lindh
Folkgrupper i norra Irak

2002/03:94 av *Yvonne Ruwaida* (mp) till utrikesminister Anna Lindh
Islamofobi i världen

2002/03:95 av *Lars Ohly* (v) till utrikesminister Anna Lindh
USA-attack i Jemen

2002/03:96 av *Yvonne Ruwaida* (mp) till statsrådet Mona Sahlin
Islamofobi i Sverige

2002/03:97 av *Yvonne Ruwaida* (mp) till statsrådet Mona Sahlin
Medicinsur i kriget mot terrorism

2002/03:98 av *Cristina Husmark Pehrsson* (m) till socialminister Lars Engqvist

Sjuksköterskor som en bristvara

2002/03:99 av *Marie Wahlgren* (fp) till socialminister Lars Engqvist
Specialistkompetens inom reumatologi

2002/03:100 av *Johan Pehrson* (fp) till utbildningsminister Thomas Östros

Den kvalificerade yrkesutbildningen

2002/03:101 av *Bo Bernhardsson* (s) till utbildningsminister Thomas Östros

Lunds historiska museum

2002/03:102 av *Lars Ångström* (mp) till försvarsminister Leni Björklund
Räddningsverkets minröjningsarbete

2002/03:103 av *Lennart Fremling* (fp) till näringsminister Leif Pagrotsky
Miljökonsekvensbeskrivningen för avveckling av kärnkraften

2002/03:104 av *Marie Wahlgren* (fp) till miljöminister Lena Sommestad
Hållbar utveckling

2002/03:105 av *Annelie Enochson* (kd) till statsrådet Morgan Johansson
Åtgärder för att motverka unga människors alkoholmissbruk

2002/03:106 av *Lars Ångström* (mp) till försvarsminister Leni Björklund
FOI:s forskning och utveckling inom minröjning

2002/03:107 av *Lars Ångström* (mp) till statsrådet Jan O Karlsson
Sveriges och Sidas stöd till humanitär minröjning

Frågorna redovisas i bilaga som fogats till riksdagens snabbprotokoll tisdagen den 12 november.

8 § Kammaren åtskildes kl. 14.17.

Förhandlingarna leddes

av tredje vice talmannen från sammanträdets början till och med 4 §
anf. 92 (delvis),

av andre vice talmannen därefter till och med anf. 180 (delvis) och
av talmannen därefter till sammanträdets slut.

Vid protokollet

ULF CHRISTOFFERSSON

/Monica Gustafson

1 § Val till styrelsen för Stiftelsen Riksbankens

Jubileumsfond 1

2 § Ny riksdagsledamot m.m. 1

3 § Hänvisning av ärenden till utskott 1

4 § Allmänpolitisk debatt (forts. från prot. 13)..... 2

Jämställdhet..... 2

Anf. 1 CATHARINA ELMSÄTER-SVÄRD (m) 2

Anf. 2 Vice statsminister MARGARETA WINBERG (s)

replik..... 3

Anf. 3 CATHARINA ELMSÄTER-SVÄRD (m) replik..... 3

Anf. 4 Vice statsminister MARGARETA WINBERG (s)

replik..... 4

Anf. 5 CATHARINA ELMSÄTER-SVÄRD (m) replik..... 4

Anf. 6 TINA ACKETOFT (fp)..... 4

Anf. 7 Vice statsminister MARGARETA WINBERG (s)

replik..... 6

Anf. 8 TINA ACKETOFT (fp) replik 6

Anf. 9 Vice statsminister MARGARETA WINBERG (s)

replik..... 6

Anf. 10 TINA ACKETOFT (fp) replik 7

Anf. 11 ANNELIE ENOCHSON (kd) 7

Anf. 12 Vice statsminister MARGARETA WINBERG (s)

replik..... 8

Anf. 13 ANNELIE ENOCHSON (kd) replik 9

Anf. 14 Vice statsminister MARGARETA WINBERG (s)

replik..... 9

Anf. 15 ANNELIE ENOCHSON (kd) replik 9

Anf. 16 ULLA HOFFMANN (v) 9

Anf. 17 HELENA BARGHOLTZ (fp) replik..... 11

Anf. 18 ULLA HOFFMANN (v) replik 11

Anf. 19 HELENA BARGHOLTZ (fp) replik..... 12

Anf. 20 ULLA HOFFMANN (v) replik 12

Anf. 21 MARGARETA ANDERSSON (c) 12

Anf. 22 HELENA BARGHOLTZ (fp) replik..... 13

Anf. 23 MARGARETA ANDERSSON (c) replik 14

Anf. 24 HELENA BARGHOLTZ (fp) replik..... 14

Anf. 25 MARGARETA ANDERSSON (c) replik 14

Anf. 26 Vice statsminister MARGARETA WINBERG (s)

replik..... 14

Anf. 27 MARGARETA ANDERSSON (c) replik 14

Anf. 28 Vice statsminister MARGARETA WINBERG (s)

replik..... 15

Anf. 29 MARGARETA ANDERSSON (c) replik 15

Anf. 30 VERONICA PALM (s) replik..... 15

Anf. 31 MARGARETA ANDERSSON (c) replik 15

Anf. 32	VERONICA PALM (s) replik	16
Anf. 33	MARGARETA ANDERSSON (c) replik	16
Anf. 34	Vice statsminister MARGARETA WINBERG (s)	16
Anf. 35	GUNNAR ANDRÉN (fp) replik	19
Anf. 36	Vice statsminister MARGARETA WINBERG (s) replik	19
Anf. 37	GUNNAR ANDRÉN (fp) replik	19
Anf. 38	Vice statsminister MARGARETA WINBERG (s) replik	19
Anf. 39	CATHARINA ELMSÄTER-SVÄRD (m) replik	20
Anf. 40	Vice statsminister MARGARETA WINBERG (s) replik	20
Anf. 41	CATHARINA ELMSÄTER-SVÄRD (m) replik	20
Anf. 42	Vice statsminister MARGARETA WINBERG (s) replik	20
Anf. 43	ULLA HOFFMANN (v) replik	21
Anf. 44	Vice statsminister MARGARETA WINBERG (s) replik	21
Anf. 45	ULLA HOFFMANN (v) replik	21
Anf. 46	Vice statsminister MARGARETA WINBERG (s) replik	21
Anf. 47	ANNELIE ENOCHSON (kd) replik	22
Anf. 48	Vice statsminister MARGARETA WINBERG (s) replik	22
Anf. 49	ANNELIE ENOCHSON (kd) replik	22
Anf. 50	Vice statsminister MARGARETA WINBERG (s) replik	22
Anf. 51	MARGARETA ANDERSSON (c) replik	23
Anf. 52	Vice statsminister MARGARETA WINBERG (s) replik	23
Anf. 53	MARGARETA ANDERSSON (c) replik	23
Anf. 54	Vice statsminister MARGARETA WINBERG (s) replik	23
Anf. 55	LARS-IVAR ERICSON (c) replik	23
Anf. 56	Vice statsminister MARGARETA WINBERG (s) replik	24
Anf. 57	LARS-IVAR ERICSON (c) replik	24
Anf. 58	Vice statsminister MARGARETA WINBERG (s) replik	24
Anf. 59	GUNNAR NORDMARK (fp) replik	24
Anf. 60	Vice statsminister MARGARETA WINBERG (s) replik	24
Anf. 61	GUNNAR NORDMARK (fp) replik	25
Anf. 62	Vice statsminister MARGARETA WINBERG (s) replik	25
Anf. 63	HELENA BARGHOLTZ (fp) replik	25
Anf. 64	Vice statsminister MARGARETA WINBERG (s) replik	25
Anf. 65	HELENA BARGHOLTZ (fp) replik	26

Anf. 66 Vice statsminister MARGARETA WINBERG (s)	
replik.....	26
Anf. 67 GUSTAV FRIDOLIN (mp) replik	26
Anf. 68 Vice statsminister MARGARETA WINBERG (s)	
replik.....	26
Anf. 69 GUSTAV FRIDOLIN (mp) replik	26
Anf. 70 Vice statsminister MARGARETA WINBERG (s)	
replik.....	27
Anf. 71 TINA ACKETOFT (fp) replik	27
Anf. 72 Vice statsminister MARGARETA WINBERG (s)	
replik.....	27
Anf. 73 TINA ACKETOFT (fp) replik	27
Anf. 74 Vice statsminister MARGARETA WINBERG (s)	
replik.....	27
<i>Integrationspolitik och demokratifrågor.....</i>	<i>28</i>
Anf. 75 STEN TOLGFORS (m).....	28
Anf. 76 KALLE LARSSON (v) replik.....	30
Anf. 77 STEN TOLGFORS (m) replik	30
Anf. 78 KALLE LARSSON (v) replik.....	30
Anf. 79 STEN TOLGFORS (m) replik	31
Anf. 80 VERONICA PALM (s) replik.....	31
Anf. 81 STEN TOLGFORS (m) replik	31
Anf. 82 VERONICA PALM (s) replik.....	32
Anf. 83 STEN TOLGFORS (m) replik	32
Anf. 84 ERIK ULLENHAG (fp) replik.....	32
Anf. 85 STEN TOLGFORS (m) replik	32
Anf. 86 ERIK ULLENHAG (fp) replik.....	33
Anf. 87 STEN TOLGFORS (m) replik	33
Anf. 88 ROSSANA VALERIA D (v) replik	33
Anf. 89 STEN TOLGFORS (m) replik	33
Anf. 90 ROSSANA VALERIA D (v) replik	33
Anf. 91 STEN TOLGFORS (m) replik	34
Anf. 92 MAURICIO ROJAS (fp).....	34
Anf. 93 ROSSANA VALERIA D (v) replik	35
Anf. 94 MAURICIO ROJAS (fp) replik	35
Anf. 95 ROSSANA VALERIA D (v) replik	36
Anf. 96 MAURICIO ROJAS (fp) replik	36
Anf. 97 KALLE LARSSON (v) replik.....	36
Anf. 98 MAURICIO ROJAS (fp) replik	36
Anf. 99 KALLE LARSSON (v) replik.....	37
Anf. 100 MAURICIO ROJAS (fp) replik	37
Anf. 101 GUSTAV FRIDOLIN (mp) replik	37
Anf. 102 MAURICIO ROJAS (fp) replik	38
Anf. 103 GUSTAV FRIDOLIN (mp) replik	38
Anf. 104 MAURICIO ROJAS (fp) replik	38
Anf. 105 STEFAN ATTEFALL (kd)	38
Anf. 106 KALLE LARSSON (v).....	40
Anf. 107 STEFAN ATTEFALL (kd) replik.....	41
Anf. 108 KALLE LARSSON (v) replik.....	42

Anf. 109	STEFAN ATTEFALL (kd) replik.....	42
Anf. 110	KALLE LARSSON (v) replik.....	42
Anf. 111	MAURICIO ROJAS (fp) replik	42
Anf. 112	KALLE LARSSON (v) replik.....	43
Anf. 113	MAURICIO ROJAS (fp) replik	43
Anf. 114	KALLE LARSSON (v) replik.....	43
Anf. 115	ERIK ULLENHAG (fp) replik	43
Anf. 116	KALLE LARSSON (v) replik.....	44
Anf. 117	ERIK ULLENHAG (fp) replik	44
Anf. 118	KALLE LARSSON (v) replik.....	44
Anf. 119	NYAMKO SABUNI (fp) replik.....	45
Anf. 120	KALLE LARSSON (v) replik.....	45
Anf. 121	NYAMKO SABUNI (fp) replik.....	45
Anf. 122	KALLE LARSSON (v) replik.....	45
Anf. 123	GUSTAV FRIDOLIN (mp) replik.....	46
Anf. 124	KALLE LARSSON (v) replik.....	46
Anf. 125	GUSTAV FRIDOLIN (mp) replik.....	46
Anf. 126	KALLE LARSSON (v) replik.....	47
Anf. 127	STEN TOLGFORS (m) replik	47
Anf. 128	KALLE LARSSON (v) replik.....	47
Anf. 129	STEN TOLGFORS (m) replik	48
Anf. 130	KALLE LARSSON (v) replik.....	48
Anf. 131	KERSTIN LUNDGREN (c)	48
Anf. 132	GUSTAV FRIDOLIN (mp)	50
Anf. 133	KALLE LARSSON (v) replik.....	52
Anf. 134	GUSTAV FRIDOLIN (mp) replik.....	52
Anf. 135	KALLE LARSSON (v) replik.....	52
Anf. 136	GUSTAV FRIDOLIN (mp) replik.....	53
Anf. 137	NYAMKO SABUNI (fp) replik.....	53
Anf. 138	GUSTAV FRIDOLIN (mp) replik.....	53
Anf. 139	NYAMKO SABUNI (fp) replik.....	53
Anf. 140	GUSTAV FRIDOLIN (mp) replik.....	54
Anf. 141	MAURICIO ROJAS (fp) replik	54
Anf. 142	GUSTAV FRIDOLIN (mp) replik.....	54
Anf. 143	MAURICIO ROJAS (fp) replik	54
Anf. 144	GUSTAV FRIDOLIN (mp) replik.....	55
Anf. 145	ERIK ULLENHAG (fp) replik	55
Anf. 146	GUSTAV FRIDOLIN (mp) replik.....	55
Anf. 147	ERIK ULLENHAG (fp) replik	55
Anf. 148	GUSTAV FRIDOLIN (mp) replik.....	56
Anf. 149	VERONICA PALM (s) replik	56
Anf. 150	ANDRE VICE TALMANNEN	56
Anf. 151	VERONICA PALM (s) replik	56
Anf. 152	GUSTAV FRIDOLIN (mp) replik.....	56
Anf. 153	VERONICA PALM (s) replik	57
Anf. 154	GUSTAV FRIDOLIN (mp) replik.....	57
Anf. 155	EVA ARVIDSSON (s)	57
Anf. 156	GUSTAV FRIDOLIN (mp) replik.....	59
Anf. 157	EVA ARVIDSSON (s) replik	59

Anf. 158	GUSTAV FRIDOLIN (mp) replik	59
Anf. 159	EVA ARVIDSSON (s) replik	59
Anf. 160	MAURICIO ROJAS (fp) replik	60
Anf. 161	EVA ARVIDSSON (s) replik	60
Anf. 162	MAURICIO ROJAS (fp) replik	60
Anf. 163	EVA ARVIDSSON (s) replik	60
Anf. 164	GUNNAR NORDMARK (fp).....	60
Anf. 165	VERONICA PALM (s).....	62
Anf. 166	ERIK ULLENHAG (fp) replik.....	63
Anf. 167	VERONICA PALM (s) replik.....	64
Anf. 168	ERIK ULLENHAG (fp) replik.....	64
Anf. 169	VERONICA PALM (s) replik.....	64
Anf. 170	NYAMKO SABUNI (fp) replik.....	64
Anf. 171	VERONICA PALM (s) replik.....	65
Anf. 172	NYAMKO SABUNI (fp) replik.....	65
Anf. 173	Statsrådet MONA SAHLIN (s) replik	65
Anf. 174	VERONICA PALM (s) replik.....	65
Anf. 175	ERIK ULLENHAG (fp).....	65
Anf. 176	GUSTAV FRIDOLIN (mp) replik	67
Anf. 177	ERIK ULLENHAG (fp) replik.....	67
Anf. 178	GUSTAV FRIDOLIN (mp) replik	68
Anf. 179	ERIK ULLENHAG (fp) replik.....	68
Anf. 180	ANA MARIA NARTI (fp).....	68
Anf. 181	LARS JOHANSSON (s)	69
Anf. 182	Statsrådet MONA SAHLIN (s)	71
Anf. 183	STEFAN ATTEFALL (kd) replik.....	73
Anf. 184	Statsrådet MONA SAHLIN (s) replik	74
Anf. 185	STEFAN ATTEFALL (kd) replik.....	74
Anf. 186	Statsrådet MONA SAHLIN (s) replik	74
Anf. 187	ANA MARIA NARTI (fp) replik.....	74
Anf. 188	Statsrådet MONA SAHLIN (s) replik	75
Anf. 189	ANA MARIA NARTI (fp) replik.....	75
Anf. 190	Statsrådet MONA SAHLIN (s) replik	75
Anf. 191	MAURICIO ROJAS (fp) replik	75
Anf. 192	Statsrådet MONA SAHLIN (s) replik	75
Anf. 193	MAURICIO ROJAS (fp) replik	76
Anf. 194	Statsrådet MONA SAHLIN (s) replik	76
Anf. 195	STEN TOLGFORS (m) replik	76
Anf. 196	Statsrådet MONA SAHLIN (s) replik	76
Anf. 197	STEN TOLGFORS (m) replik	77
Anf. 198	Statsrådet MONA SAHLIN (s) replik	77
Anf. 199	NYAMKO SABUNI (fp) replik.....	77
Anf. 200	Statsrådet MONA SAHLIN (s) replik.....	78
Anf. 201	NYAMKO SABUNI (fp) replik.....	78
Anf. 202	Statsrådet MONA SAHLIN (s) replik.....	78
Anf. 203	EVA FLYBORG (fp)	78
Anf. 204	BJÖRN VON DER ESCH (kd).....	79
Anf. 205	GUNNAR ANDRÉN (fp)	81
Anf. 206	THOMAS STRAND (s).....	82

Prot. 2002/03:14
8 november

Anf. 207 MARTIN ANDREASSON (fp)	84
Anf. 208 LARS TYSKLIND (fp).....	85
Anf. 209 TOBIAS KRANTZ (fp)	87
5 § Bordläggning.....	88
6 § Anmälan om interpellationer	89
7 § Anmälan om frågor för skriftliga svar	89
8 § Kammaren åtskildes kl. 14.17.	90

Elanders Gotab, Stockholm 2002